



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Κοινωνικές Διακρίσεις, Μετανάστευση και Ιδιότητα του Πολίτη

**Διασυνοριακό έγκλημα ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία : Παράνομη
διακίνηση μεταναστών**

Παπαϊωάννου Αναστασία

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Κουτσούκου Ηλέκτρα, Νομικός, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Σπυριδάκης Εμμανουήλ, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Φερόνας Ανδρέας, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Κόρινθος, Ιούνιος 2019

Τίτλος μεταπτυχιακής διατριβής:

Διασυνοριακό έγκλημα ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία : Παράνομη διακίνηση
μεταναστών

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Κοινωνικές Διακρίσεις, Μετανάστευση και Ιδιότητα του Πολίτη

**Διασυνοριακό έγκλημα ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία : Παράνομη διακίνηση
μεταναστών**

Παπαϊωάννου Αναστασία

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Κουτσούκου Ηλέκτρα, Νομικός, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Σπυριδάκης Εμμανουήλ, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Φερόνας Ανδρέας, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Κόρινθος, Ιούνιος 2019

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η συγγραφή της παρούσας εργασίας ήταν μια επίπονη διαδικασία η οποία έφτασε εις πέρας με τη συνδρομή κάποιων ανθρώπων οι οποίοι μου παρείχαν την πολύτιμη βοήθειά τους.

Πρώτα απ' όλους θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα Ηλέκτρα Κουτσούκου, νομικό και Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου η οποία μου έδωσε το έναυσμα για να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο θέμα καθώς και για την καθοδήγησή της κατά τη διάρκεια συγγραφής της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω και όλους τους διδάσκοντες του Τμήματος Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, που συνέβαλαν στην ολοκλήρωση των σπουδών μου.

Οφείλω ιδιαίτερες ευχαριστίες σε όλους τους συνεντευξιαζόμενους οι οποίοι έλαβαν μέρος στην έρευνα για την εμπιστοσύνη που μου έδειξαν μιλώντας για τις προσωπικές τους ιστορίες καθώς χωρίς αυτούς δεν θα ήταν εφικτό να πραγματοποιηθούν οι σκοποί της συγκεκριμένης έρευνας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και τους φίλους μου οι οποίοι συνέδραμαν με την ψυχολογική βοήθεια που μου παρείχαν καθόλη τη διάρκεια των σπουδών μου, της έρευνάς μου και της συγγραφής της εργασίας μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	σελ.8
Abstract	σελ.9
Εισαγωγή.....	σελ.10

ΜΕΡΟΣ Α΄ : ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Κεφ.1^ο Ιστορική αναδρομή

1.1 Το φαινόμενο της μετανάστευσης.....	σελ.13
1.2 Ορισμός και χαρακτηριστικά της μετανάστευσης.....	σελ.14
1.3 Διάκριση μεταναστών.....	σελ.16
1.4 Αίτια μετανάστευσης.....	σελ.17
1.5 Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών.....	σελ.19

Κεφ.2^ο Παράνομη διακίνηση μεταναστών

2.1 Παράνομη μετανάστευση.....	σελ.21
2.2 Παράνομη διακίνηση μεταναστών- Ορισμός.....	σελ.22
2.3 Διαφορές ανάμεσα στην παράνομη διακίνηση μεταναστών και το εμπόριο ανθρώπων (Smuggling – Trafficking)	σελ.27
2.4 Θεωρίες για την παράνομη διακίνηση μεταναστών.....	σελ.30

Κεφ.3ο Νομικό πλαίσιο , πολιτικές και θεσμικές διευθετήσεις για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μεταναστών.

3.1 Θεσμικές διευθετήσεις.....	σελ.34
3.2 Το Νομικό πλαίσιο.....	σελ.39
3.2.1 Το διεθνές και ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο	σελ.39
3.2.2 Το νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	σελ.43
3.3 Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο.....	σελ.46
3.4 Το τουρκικό θεσμικό πλαίσιο.....	σελ.50
3.5 Μέτρα καταπολέμησης του φαινομένου-Διμερείς συμφωνίες- Συμφωνίες επανεισδοχής.....	σελ.53

Κεφάλαιο 4^ο

Η παράνομη διακίνηση μεταναστών στην Ευρώπη

- 4.1 Οι κύριες διαδρομές προς και εντός της Ευρώπης και ο τρόπος λειτουργίας της παράνομης διακίνησης μεταναστών.....σελ.58
- 4.2 Το προφίλ των δικτύων της παράνομης διακίνησης μεταναστών.....σελ.62
- 4.3 Αριθμητικά δεδομένα.....σελ.63
- 4.4 Η διαδρομή Τουρκία- Ελλάδα. Ανατολική Μεσογειακή διαδρομή
- 4.4.1 Γενικά στοιχεία.....σελ.65
- 4.4.2 Τρόπος λειτουργίας- Κύριοι τύποι.....σελ.68

ΜΕΡΟΣ Β' ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

Κεφάλαιο 5^ο

Έρευνα πεδίου

- 5.1 Ο σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα.....σελ.72
- 5.2 Η σπουδαιότητα της έρευνας.....σελ.73
- 5.3 Θεωρητική και μεθοδολογική προσέγγιση- Ερευνητικό εργαλείο.....σελ.74
- 5.4 Το δείγμα.....σελ.75
- 5.5 Η διαδικασία.....σελ.75
- 5.6 Περιορισμοί της έρευνας.....σελ.77

Κεφάλαιο 6^ο

Ανάλυση συνεντεύξεων

- 6.1 Λόγοι εγκατάλειψης της χώρας.....σελ.78
- 6.2 Τα κίνητρα που οδηγούν το μετανάστη να χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες των διακινητών.....σελ.79
- 6.3 Η σχέση ανάμεσα στο διακινητή και το διακινούμενο.....σελ.83
- 6.4 Η επιρροή των κοινωνικών δικτύων και των δικτύων της παράνομης διακίνησης στην επιλογή της Ελλάδας ως χώρας προορισμού.....σελ.87
- 6.5 Η οργανωτική δομή των δικτύων της παράνομης διακίνησης μεταναστών, διαδρομή Τουρκία –Ελλάδα.....σελ.91

Κεφάλαιο 7^ο

- Συμπεράσματα.....σελ.98**

Βιβλιογραφία.....σελ.101
Παράρτημα.....σελ.117

Περίληψη

Το διασυνοριακό οργανωμένο έγκλημα είναι ίσως η πιο δυναμική και οργανωμένη μορφή εγκλήματος στην εποχή μας. Είναι ένα πολύπλοκο φαινόμενο, το οποίο ενέχει όλες τις μορφές βίας, είναι δύσκολο να εντοπιστεί και αποτελεί απειλή για την ασφάλεια των κρατών. Όλες οι χώρες επηρεάζονται άμεσα ή έμμεσα είτε ως χώρες παραγωγής, διακίνησης, προορισμού παράνομων αγαθών και υπηρεσιών είτε εκμετάλλευσης προσφυγομεταναστευτικών πληθυσμών.

Το διασυνοριακό έγκλημα, μέρος και κυρίαρχο στοιχείο του οργανωμένου εγκλήματος, αφορά στην παραβίαση των εθνικών συνόρων και προσβάλλει την εθνική κυριαρχία των κρατών. Η παρούσα εργασία ασχολείται με την παράνομη διακίνηση μεταναστών, μια από τις μορφές του διασυνοριακού εγκλήματος και εστιάζει στη γεωγραφική περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, στην Ελλάδα και την Τουρκία δύο χώρες οι οποίες έχουν εκτεθεί σε μεγάλα κύματα μεταναστευτικών ροών την τελευταία δεκαετία. Τα σύνορα των δύο χωρών αποτελούν τις κύριες διαδρομές μετακίνησης πληθυσμών από την Ασία και την Αφρική προς τα Βαλκάνια και τη Δυτική Ευρώπη. Επιχειρείται μια προσπάθεια αξιολόγησης της φύσης του φαινομένου και παρουσιάζεται ο τρόπος που οι δύο χώρες ανταποκρίνονται στις προκλήσεις αυτού του διασυνοριακού εγκλήματος. Στη συνέχεια μέσω των εμπειριών των ίδιων των μεταναστών που έχουν χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες των διακινητών μελετάται ο μηχανισμός της παράνομης διακίνησης μεταναστών καθώς και οι αντιλήψεις των μεταναστών για τη διαδικασία.

Abstract

Cross-border organized crime is perhaps the most dynamic and organized form of crime in our time. It is a complex phenomenon, which involves all forms of violence, is difficult to identify and poses a threat to the security of states. All countries are directly or indirectly affected either as countries of production, trafficking, destination of illicit goods and services or exploitation of migrants and refugees. Cross-border crime, as a part and predominant element of organized crime, concerns the violation of national borders and affects national sovereignty. The present work deals with the smuggling of migrants, one of the forms of cross-border crime and focuses on the geographic region of the Eastern Mediterranean, Greece and Turkey, two countries which have recently been exposed to large waves of migratory flows. The two countries' frontiers are the main routes of population movements from Asia and Africa to the Balkans and Western Europe. An attempt is made to assess the nature of the phenomenon and the way the two countries respond to the challenges of this cross-border crime. Then, through the experiences of the immigrants themselves who have used the services of smugglers, the mechanism of smuggling and the perceptions of immigrants about the process are being studied.

Εισαγωγή

Η μετανάστευση δεν αποτελεί νέο φαινόμενο αλλά ο αριθμός των ανθρώπων που μεταναστεύουν αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς ως αποτέλεσμα της ευκολίας της μετακίνησης και της παγκοσμιοποίησης του εμπορίου. Παράλληλα με αυτή την αύξηση στον αριθμό των μεταναστών παρατηρείται και μια αύξηση των περιορισμών στην μεταναστευτική πολιτική των κρατών.

Η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού, η φτώχεια και η ανεργία, οι διώξεις, οι πόλεμοι και οι εμφύλιες διαμάχες καθώς και ο περιβαλλοντικός υποβιβασμός έχουν οδηγήσει πολλούς ανθρώπους να μετακινηθούν και να περάσουν τα διεθνή σύνορα στην αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής. Οι ολοένα και αυστηροί κανονισμοί που διέπουν την νόμιμη μετακίνηση και θεσπίζονται από τα οικονομικώς ισχυρά κράτη και κυρίως από τα κράτη της Ευρώπης καθώς και οι αυστηρότεροι έλεγχοι επί των διεθνών συνόρων έχουν περιορίσει τις ευκαιρίες για νόμιμη μετανάστευση με αποτέλεσμα εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπων να μετακινούνται παράνομα με τη βοήθεια επαγγελματιών διακινητών. Οι διακινητές έχουν δημιουργήσει παράνομους τρόπους μετακίνησης κάνοντας χρήση παράνομων μεθόδων μεταφοράς ανθρώπων, πλαστών εγγράφων καθώς και παροχή πληροφοριών, επηρεάζοντας την επιλογή της χώρας προορισμού ενός προσώπου.

Το θέμα της παράνομης διακίνησης μεταναστών έχει κερδίσει την διεθνή προσοχή την τελευταία εικοσαετία. Το 1994 τα Ηνωμένα Έθνη στην Τρίτη τους συνεδρίαση για την αντιμετώπιση του εγκλήματος και της ποινικής Δικαιοσύνης αναγνώρισαν την αυξανόμενη δραστηριότητα των διασυνοριακών εγκληματικών οργανώσεων οι οποίες επωφελούνται από την παράνομη διακίνηση μεταναστών βάζοντας σε κίνδυνο τις ζωές και την αξιοπρέπεια των διακινούμενων (United Nations Economic and Social Council, 1994).

Η παράνομη διακίνηση μεταναστών είναι ένα έγκλημα που ορίζεται από το διεθνές δίκαιο ως *την επίτευξη της παράνομης εισόδου ενός προσώπου σε ένα Κράτος του οποίου το πρόσωπο αυτό δεν είναι υπήκοος ή μόνιμος κάτοικος, με το σκοπό απόκτησης, αμέσως ή εμμέσως, ενός οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους*'. Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο κατά της Λαθραίας διακίνησης μεταναστών από τη γη, τη θάλασσα και τον αέρα. αρ.3 το οποίο συμπλήρωσε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Οργανωμένου εγκλήματος το 2000. Το Πρωτόκολλο απαιτεί από τα κράτη την ποινικοποίηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών έχοντας ως σκοπό

την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών, την αποτροπή και καταστολή της λαθραίας μετακίνησης μεταναστών και την προαγωγή της συνεργασίας των κυβερνήσεων προς αυτόν τον σκοπό, προστατεύοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών.(Πρωτόκολλο κατά της Λαθραίας διακίνησης μεταναστών από τη γη, τη θάλασσα και τον αέρα. αρ.2).

Παρόλο που το φαινόμενο της παράνομης διακίνησης μεταναστών είναι ένα πολιτικό θέμα δεν έχει ερευνηθεί αρκετά ενώ οι πληροφορίες είναι μάλλον διάσπαρτες και ελλιπείς. Οι έρευνες για το φαινόμενο από τις Ευρωπαϊκές και εθνικές αρχές είναι περιορισμένες και συνήθως οι πληροφορίες λόγω της ευαίσθητης φύσης του φαινομένου δεν είναι προσβάσιμες. Παρά του ότι ο αριθμός των ερευνών αυξάνεται, η γνώση σχετικά με την παράνομη διακίνηση των μεταναστών περιορίζεται σε εκείνες τις περιπτώσεις που έχουν πράγματι εντοπιστεί (Salt, 2000).

Η παρούσα έρευνα ασχολείται με την παράνομη διακίνηση μεταναστών και ειδικότερα στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, τη διαδρομή ανάμεσα στην Τουρκία και την Ελλάδα. Γίνεται μια προσπάθεια αξιολόγησης της φύσης του φαινομένου στη συγκεκριμένη διαδρομή και μελετάται ο τρόπος που οι δύο χώρες ανταποκρίνονται στις προκλήσεις αυτού του διασυνοριακού εγκλήματος. Από τις συνεντεύξεις μεταναστών οι οποίοι έχουν χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες των διακινητών για να εισέλθουν στη χώρα μας και μέσω των δικών τους εμπειριών μελετάται ο τρόπος με τον οποίο μετακινήθηκαν, οι λόγοι που τους οδήγησαν στο να κάνουν χρήση παράνομων υπηρεσιών, καθώς και το πώς αντιλαμβάνονται την όλη διαδικασία στο σύνολό της. Λόγω της μακράς ιστορίας εντάσεων και συγκρούσεων η Ελλάδα και η Τουρκία έχουν προσελκύσει το ενδιαφέρον στη βιβλιογραφία των διεθνών σχέσεων. Η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει καταστεί κρίσιμη περιοχή διέλευσης παρατύπως μετακινούμενων πληθυσμών και προσφύγων. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης είναι το πρώτο σημείο εισόδου για την Ευρωπαϊκή Ένωση με την πλειοψηφία των αφίξεων να προέρχονται από την Τουρκία.

Οι τραγικές περιπτώσεις παράνομα διακινούμενων μεταναστών που παρατηρήθηκαν τα τελευταία χρόνια στη συγκεκριμένη διαδρομή έδειξαν ότι οι ροές των παράνομων μεταναστών από την Τουρκία στην Ελλάδα συνεχίζονται απρόσκοπτα, αποτελώντας πηγή ανησυχίας και για τις δύο χώρες.

Η συγκεκριμένη έρευνα χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αποτελεί το θεωρητικό πλαίσιο αναφέρεται στις πτυχές του φαινομένου της μετανάστευσης και της παράνομης διακίνησης μεταναστών, στο νομικό πλαίσιο, τις πολιτικές και

θεσμικές διευθετήσεις για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μεταναστών. Ενώ παρουσιάζονται και οι διαφορές ανάμεσα στην παράνομη διακίνηση μεταναστών και το εμπόριο ανθρώπων (Smuggling – Trafficking). Ειδικότερα, επί της διαδρομής της Ανατολικής Μεσογείου, παρουσιάζονται οι Διμερείς Συμφωνίες και οι Συμφωνίες Επανεισδοχής μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Το δεύτερο μέρος παρουσιάζει τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη μέσω συνεντεύξεων σε παρανόμως διακινούμενους μετανάστες αναφορικά με την παράτυπη μετακίνησή τους επί της συγκεκριμένης διαδρομής.

Στο πρώτο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους γίνεται αναφορά στο μεταναστευτικό φαινόμενο, τον ορισμό, τα αίτια μετανάστευσης και παρουσιάζεται η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών.

Το δεύτερο κεφάλαιο πραγματεύεται την παράνομη διακίνηση μεταναστών. Γίνεται αρχικά αναφορά στην παράνομη μετανάστευση ενώ στη συνέχεια αναφέρεται η παράνομη διακίνηση μεταναστών και ο ορισμός της. Ύστερα παρουσιάζονται οι διαφορές ανάμεσα στην παράνομη διακίνηση μεταναστών και το εμπόριο ανθρώπων (Smuggling – Trafficking) και τέλος οι θεωρίες για την παράνομη διακίνηση μεταναστών.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το νομικό πλαίσιο, οι πολιτικές και θεσμικές διευθετήσεις για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μεταναστών σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο και τα μέτρα καταπολέμησης του φαινομένου και οι Διμερείς συμφωνίες και οι Συμφωνίες επανεισδοχής που έχουν υπογραφεί από τις δύο χώρες στο πλαίσιο αυτό.

Στο τέταρτο κεφάλαιο περιγράφεται η παράνομη διακίνηση μεταναστών στην Ευρώπη εστιάζοντας στις κύριες διαδρομές προς και εντός της Ευρώπης και τον τρόπο λειτουργίας της παράνομης διακίνησης μεταναστών, στο προφίλ των δικτύων της παράνομης διακίνησης μεταναστών και παρουσιάζονται αριθμητικά δεδομένα.

Αναλύεται η Ανατολική Μεσογειακή διαδρομή (Τουρκία- Ελλάδα) παρουσιάζοντας αρχικά γενικά στοιχεία και τον τρόπο λειτουργίας των δικτύων της παράνομης διακίνησης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μια ποιοτική έρευνα με στόχο τη μελέτη του τρόπου λειτουργίας των δικτύων παράνομης διακίνησης μεταναστών γενικότερα και ειδικότερα στη διαδρομή Ελλάδα –Τουρκία και πώς αντιλαμβάνεται ο διακινούμενος μετανάστης τη διαδικασία. Αναφέρεται ο σκοπός της έρευνας, η

θεωρητική και μεθοδολογική προσέγγιση, το ερευνητικό εργαλείο το δείγμα, η διαδικασία που ακολουθήθηκε και οι περιορισμοί της έρευνας.

Στο έκτο κεφάλαιο γίνεται η ανάλυση των συνεντεύξεων και στο έβδομο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της έρευνας.

Μέρος Α' Θεωρητικό πλαίσιο

Κεφ.1^ο Ιστορική αναδρομή

1.1 Το φαινόμενο της μετανάστευσης

Η μετανάστευση ως φαινόμενο και ως έννοια δεν είναι καινούρια. Για αιώνες οι άνθρωποι μεταναστεύουν ψάχνοντας καλύτερους τρόπους επιβίωσης με αποτέλεσμα να διαμορφώνουν ολόκληρα έθνη και να τα εκθέτουν σε ξένες επιρροές και προκλήσεις οι οποίες είναι αποτέλεσμα της μετανάστευσης.

Η μετανάστευση αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο το οποίο διαφοροποιείται ανάλογα με το κοινωνικοϊστορικό πλαίσιο στο οποίο λαμβάνει χώρα. Είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που μεταβάλλεται συνεχώς και επηρεάζεται από ποικίλους παράγοντες.

Η επανάσταση στις επικοινωνίες και τις τεχνολογίες των μεταφορών είχαν ως αποτέλεσμα την αυξανόμενη διασύνδεση των εθνικών συνόρων αυτό που ονομάζουμε παγκοσμιοποίηση. Σήμερα στον 21^ο αιώνα οι αποστάσεις ανάμεσα σε τόπους και ανθρώπους έχουν μειωθεί και κατ' αυτόν τον τρόπο η μετανάστευση επηρεάζει όλο και περισσότερες χώρες ενώ οι δεσμοί της με πολύπλοκες διαδικασίες επηρεάζουν όλο τον κόσμο. (Castles & Miller, 1998:283) Η παγκοσμιοποίηση του εμπορίου, η ευκολία στους τρόπους ταξιδιού από γη, θάλασσα και αέρα δημιούργησαν έναν ραγδαία αυξανόμενο αριθμό μετακινούμενων ανθρώπων. Αίτια αυτής της μετακίνησης σήμερα είναι η αύξηση του πληθυσμού, η φτώχεια και η ανεργία, οι πολιτικές διώξεις, οι πόλεμοι και ο περιβαλλοντικός υποβιβασμός.

Παράλληλα με την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, αγαθών και υπηρεσιών, βασικών χαρακτηριστικών της παγκοσμιοποίησης, έχουν υπάρξει πρωτοβουλίες που έχουν ως στόχο τον περιορισμό της μετανάστευσης. Αυτή είναι μια βασική διαφορά του φαινομένου σήμερα σε σχέση με προηγούμενους αιώνες.

Η Ευρώπη όπως και η Ελλάδα δεν έμεινε ανεπηρέαστη από αυτό το σύνθετο φαινόμενο. Με τις αλλαγές της παγκοσμιοποίησης από τη μία τα ευρωπαϊκά κράτη

περιορίσαν την αυτονομία τους για χάρη της ευρωπαϊκής ενοποίησης αίροντας που περιορισμούς που έθετε το κάθε κράτος μέλος όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών , προσώπων και κεφαλαίων, από την άλλη πλευρά ωστόσο έκλεισαν τα σύνορα και έθεσαν όρια στην εισαγωγή μεταναστών και προσφύγων.

Αν και η ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή προσώπων στην ΕΕ θεσμοθετήθηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και αποτελεί τη βάση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας ενώ στο πλαίσιο της Συμφωνίας Σένγκεν ακολούθησε η σταδιακή κατάργηση των εσωτερικών συνόρων ωστόσο δεν προκύπτει αυτόματα το δικαίωμα εισόδου σε μια ευρωπαϊκή χώρα. Το κάθε κράτος μπορεί να παρεμποδίζει την είσοδο στην επικράτειά του σε όσους προσπαθούν να εισέρθουν παράνομα αποσταθεροποιώντας τη ζωή των πολιτών του. Με άλλα λόγια το κάθε κράτος έχει τη δυνατότητα να υιοθετεί τη δική του μεταναστευτική πολιτική και να ελέγχει τα εξωτερικά του σύνορα. (Εμκε- Πουλοπούλου, 2007).

Τα κράτη , στη σημερινή εποχή έχουν βρεθεί μπροστά σε δίλλημα. Από τη μια πλευρά η οικονομία και η πολιτική, μέσα στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, απαιτούν πιο ανοικτά σύνορα ενώ από την άλλη περιορίζουν με τις πολιτικές τους την είσοδο και την εγκατάσταση σε αυτά των μεταναστών. Έτσι, διευκολύνεται η είσοδος σε κατηγορίες μεταναστών οι οποίοι συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη των κρατών, μέσω των δεξιοτήτων και ικανοτήτων τους, ενώ άλλες κατηγορίες περιορίζονται καθώς θεωρείται ότι δεν συμβάλουν στο κοινωνικό σύνολο. Η διάκριση αυτή έχει οδηγήσει σε πόλωση των τύπων της μετανάστευσης (Van Liempt , 2007).

Στη χώρα μας, η οποία από χώρα αποστολής μεταναστών έχει μετατραπεί σε χώρα υποδοχής μετακινούμενων πληθυσμών υπήρξε η ανάγκη να διαμορφωθεί μια θεσμικά διαρθρωμένη μεταναστευτική πολιτική λόγω της καινούριας κοινωνικής πραγματικότητας ως αποτέλεσμα αυτής της αντιστροφής (Καψάλης, 2003:23) .

1.2 Ορισμός και χαρακτηριστικά της μετανάστευσης

Η μετανάστευση είναι ένα παγκόσμιο, ιστορικό, πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό φαινόμενο το οποίο συνεχώς μεταβάλλεται. Οι ορισμοί της επίσης ποικίλουν. Ως μετανάστευση ορίζεται η μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου ή ενός κοινωνικού συνόλου . Ως συνεχής ροή προσώπων από και προς μία περιοχή η μετανάστευση αποτελεί μία από τις τρεις βασικές δημογραφικές

διαδικασίες. Είναι η διαδικασία εκείνη που συνεπάγεται τη μηχανική (ή τεχνητή) ανανέωση και φθορά ενός πληθυσμού, σε αντίθεση με τις άλλες δύο διαδικασίες (γεννητικότητα θνησιμότητα), που έχουν σχέση με τη φυσική ανανέωση και τη φθορά ενός πληθυσμού(Τσαούσης ,1996:238).

Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (Migration Policy Institute), «...μετανάστευση ονομάζεται η μετακίνηση πληθυσμών από έναν τόπο προς έναν άλλο με σκοπό τη μόνιμη ή ημιμόνιμη εγκατάσταση σε αυτόν»¹ (πηγή: <http://www.migrationpolicy.org>).

Εναλλακτικά ως μετανάστευση (immigration), θα μπορούσε να οριστεί η είσοδος ή εισροή μεταναστών σε μία χώρα, δηλαδή η άφιξη μεμονωμένων ατόμων ή ομάδων από την αλλοδαπή, για εγκατάσταση στη χώρα υποδοχής (Εμκε-Πουλοπούλου, 2007).

Η μετανάστευση πρόκειται για μια πολυσύνθετη διαδικασία η οποία χαρακτηρίζεται από μετακίνηση των πληθυσμών προς αναζήτηση καλύτερων όρων ζωής με βάση τα κριτήρια του τόπου , χρόνου την απόφαση για τη μετανάστευση και την πληθυσμικότητα(Κοιλιάρη , 1997).

Βασικό χαρακτηριστικό λοιπόν της μετανάστευσης είναι η μετακίνηση πληθυσμών. Τα άτομα τα οποία μετακινούνται δεν είναι απαραίτητα εργατικό δυναμικό αλλά και άτομα μεγάλης ηλικίας και παιδιά για τους οποίους ο σκοπός της μετακίνησης δεν είναι η εργασία (Εμκε-Πουλοπούλου, 2007 :47)

Η απόφαση για τη μετακίνηση είναι ένα άλλο χαρακτηριστικό της μετανάστευσης. Υπάρχουν δυο είδη αποφάσεων, οι αποφάσεις που λαμβάνονται πριν την αναχώρηση από τη χώρα καταγωγής και οι αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν κατά την εγκατάσταση στη χώρα υποδοχής. Το πρώτο είδος απόφασης αφορά στο πότε θα πραγματοποιηθεί η μετακίνηση, το κόστος αυτής, τη διάρκεια παραμονής στη χώρα υποδοχής ενώ το δεύτερο είδος αφορά στη συνένωση των οικογενειών, την αποστολή εμβασμάτων και τη συμμετοχή στην κοινωνικοοικονομική ζωή στη χώρα υποδοχής (Εμκε-Πουλοπούλου, 2007 :305).

Η μετανάστευση διακρίνεται σε διάφορες κατηγορίες βάσει διαφόρων κριτηρίων ταξινόμησης. Με βάση τον τόπο διακρίνεται σε εσωτερική ή εξωτερική όπου «η

1

<http://www.migrationpolicy.org>

μετανάστευση γίνεται στα όρια ενός Κράτους ή πέρα απ' αυτό (Τσαούσης, 1985: 35), με βάση τη διάρκεια παραμονής στη χώρα υποδοχής διακρίνεται σε μόνιμη ή προσωρινή, εποχική και κυκλική. Η πρόθεση της μετανάστευσης είναι άλλο ένα κριτήριο με βάση το οποίο διακρίνεται σε εκούσια και αναγκαστική. Εκούσια είναι η μετανάστευση η οποία πραγματοποιείται λόγω σπουδών, απασχόλησης ή διάφορων προσωπικών λόγων ενώ η αναγκαστική ή ακούσια πραγματοποιείται εξαιτίας θρησκευτικών, πολιτικών ή άλλων διώξεων στη χώρα καταγωγής. Βάσει πληθυσμικότητας διακρίνεται σε ατομική ή οικογενειακή και τέλος με κριτήριο τη νόμιμη ή μη είσοδο σε μια χώρα διακρίνεται σε νόμιμη ή παράτυπη (Εμκε-Πουλοπούλου, 2007 :50-59).

1.3 Διάκριση μεταναστών

Σε αυτή την ενότητα θα γίνει μια προσπάθεια ορισμού διαφορετικών κατηγοριών μεταναστών. Καταρχάς πρέπει να σημειωθεί ότι λόγω των δυσκολιών του προσδιορισμού της έννοιας της μετανάστευσης δύο ακόμη έννοιες είναι δύσκολο να προσδιοριστούν. Οι έννοιες αλλοδαπός και μετανάστης οι οποίες δεν συμπίπτουν εννοιολογικά και πολλές φορές συγχέονται. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία αλλοδαπός είναι το φυσικό πρόσωπο που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια ή δεν έχει καθόλου ιθαγένεια (ανιθαγενής), ενώ ημεδαπός ή γηγενής είναι το πρόσωπο που κατέχει την ελληνική ιθαγένεια (Εμκε-Πουλοπούλου, 2007:50). Οι αλλοδαποί βάσει του νομικού τους καθεστώτος διακρίνονται σε ομογενείς, δηλαδή όσοι κατάγονται από το ίδιο γένος, φυλή, εθνότητα και αλλογενείς όσοι ανήκουν σε διαφορετικό γένος , φυλή, εθνότητα. Άλλος διαχωρισμός βάσει του νομικού καθεστώτος είναι οι νόμιμοι και παράτυποι μετανάστες (Εμκε-Πουλοπούλου, 2007 :51-54). Νόμιμοι είναι οι αλλοδαποί οι οποίοι εισήλθαν και παραμένουν νόμιμα στη χώρα υποδοχής και κατέχουν τα απαιτούμενα νομιμοποιητικά έγγραφα για παραμονή και εργασία. Από την άλλη παράτυποι είναι οι αλλοδαποί οι οποίοι είτε εισήλθαν αρχικά χωρίς νόμιμα ταξιδιωτικά έγγραφα και χαρακτηρίζονται ως λαθρομετανάστες ή εισήλθαν με νόμιμο τρόπο και στη συνέχεια παραμένουν παράνομα στη χώρα (Καρύδης ,1996:17) Μια τρίτη διάκριση είναι οι πρόσφυγες και οι μετανάστες. Σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951*«Πρόσφυγας είναι, ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει*

εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος ευρισκόμενος εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του για τους ίδιους προαναφερθέντες λόγους, δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτή.» Στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας συμπεριλαμβάνονται και οι αλλοδαποί ή οι ανιθαγενείς που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για να αναγνωρισθούν ως πρόσφυγες, αλλά που στο πρόσωπό τους συντρέχουν ουσιώδεις λόγοι από τους οποίους προκύπτει ότι αν επιστρέψουν στη χώρα της καταγωγής τους ή, στην περίπτωση ανιθαγενούς, στη χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής του, κινδυνεύουν να υποστούν σοβαρή βλάβη.

Περαιτέρω, η σοβαρή βλάβη συνίσταται σε: α) θανατική ποινή ή εκτέλεση, β) βασανιστήρια, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία του αιτούντος στη χώρα καταγωγής του, ή γ) σοβαρή προσωπική απειλή κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας αμάχου λόγω βίας ασκούμενης αδιακρίτως σε καταστάσεις διεθνούς ή εσωτερικής ένοπλης σύρραξης. (Οδηγία 2011/95/ΕΕ Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και συμβουλίου).

Ο μετανάστης εγκαταλείπει τη χώρα του οικειοθελώς για λόγους διαφορετικούς από αυτούς που αναφέρονται στον ορισμό του πρόσφυγα με σκοπό να μετακινηθεί και να εγκατασταθεί σε άλλο τόπο, ενώ έχει τη δυνατότητα να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής του. Στην περίπτωση που τα κίνητρά του είναι οικονομικά θεωρείται οικονομικός μετανάστης. Η διάκριση ωστόσο ανάμεσα στον μετανάστη και τον πρόσφυγα είναι μερικές φορές ασαφής (Portevin & Rodier , 2016:27).

1.4 Αίτια μετανάστευσης

Οι αλλαγές που συντελούνται στον κόσμο έχουν αποτελέσει τις ρίζες των μεταναστευτικών κινήσεων. Οι λόγοι που ωθούν τους ανθρώπους να εγκαταλείψουν τη χώρα τους και να μεταναστεύουν είναι ποικίλοι. Η απόφαση για τη μετανάστευση μπορεί να εξηγηθεί ως μια ορθολογική επιλογή των ατόμων καθώς αξιολογούν το κόστος και το κέρδος της μετεγκατάστασής τους. Υπάρχουν παράγοντες ώθησης εγκατάλειψης μιας χώρας και παράγοντες έλξης προς μια άλλη χώρα (pull and push factors). Οι παράγοντες ώθησης οδηγούν τα άτομα να εγκαταλείψουν τη χώρα τους ενώ οι παράγοντες έλξης μιας χώρας είναι αυτοί οι οποίοι θεωρούνται ότι θα ωφελήσουν τους μετανάστες. Περισσότεροι από ένας παράγοντες ώθησης ή έλξης είναι υπεύθυνοι για τη μετανάστευση κάθε φορά (Wang , 2001).

Στους παράγοντες ώθησης συγκαταλέγονται η ανεργία , οι χαμηλοί μισθοί και γενικότερα οι οικονομικές συνθήκες απασχόλησης της χώρας καταγωγής (Klevmarken, 1993). Από την άλλη οι λόγοι για τους οποίους επιλέγεται μια χώρα ως χώρα προορισμού είναι η ζήτηση εργασίας, το υψηλό επίπεδο ευημερίας και οι καλοί μισθοί (Nikas, 1991:27).

Οι ένοπλες συγκρούσεις και η ασταθής πολιτική κατάσταση στις χώρες προέλευσης των μεταναστών είναι άλλος ένας παράγοντας ώθησης. Από τα τέλη του 20^{ου} αιώνα και τις αρχές του 21^{ου} ειδικότερα, μπορούμε να αντλήσουμε πολλά παραδείγματα ενόπλων συγκρούσεων ή ασταθών πολιτικών καταστάσεων οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα μεγάλα μεταναστευτικά κύματα. Ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία, εμφύλιοι πόλεμοι , ο πόλεμος στο Κόσοβο, στο Ιράκ και τη Συρία. Παράλληλα οι διώξεις ατόμων ή ομάδων που οφείλονται σε πολιτικές ή θρησκευτικές πεποιθήσεις, οι διώξεις λόγω φυλής ή εθνότητας και η διακριτική μεταχείριση ατόμων ή ομάδων από τα καθεστάτα των χωρών καταγωγής προστίθενται στους παράγοντες εξόδου από μια χώρα.

Οι πληθυσμιακές πιέσεις συγκαταλέγονται στους παράγοντες ώθησης επίσης. Όταν η έκταση της γης δεν επαρκεί για να θρέψει τον πληθυσμό ή όταν ο πληθυσμός αυξάνεται τα άτομα αναγκάζονται να μεταναστεύσουν» (Βγενόπουλος, 1998: 42).

Επιπλέον, περιβαλλοντικοί παράγοντες είναι υπεύθυνοι για τη μετανάστευση όπως η γεωγραφική θέση του τόπου παραμονής η οποία δεν ήταν ευνοϊκή για τη διαβίωση των ανθρώπων, οι φυσικές καταστροφές και οι κλιματολογικές συνθήκες(Βγενόπουλος, 1998: 42). Έρευνες επίσης έχουν δείξει ότι η περιβαλλοντική υποβάθμιση ωθεί τους ανθρώπους να εγκαταλείψουν τη χώρα τους ώστε να έχουν μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Η κακή ποιότητα του αέρα στην Κίνα για παράδειγμα, έχει οδηγήσει πολλούς κινέζους από το 1994 να μεταναστεύσουν στην Ευρώπη, την Αμερική και την Αυστραλία (Becker, . 2004), ενώ ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες της μετανάστευσης των Ουκρανών ήταν τα ατυχήματα των πυρηνικών αντιδραστήρων (Denisova, (n.d)).

Τέλος, κοινωνικοί λόγοι οδηγούν τα άτομα να μεταναστεύσουν όπως όταν οι γονείς θέλουν να ζήσουν κοντά στα παιδιά τους ή τα εγγόνια τους ή ανεύρεση συντρόφου και την δημιουργία οικογένειας (Κοντογιάννη., Στρατή, Τσίαντη, 1990: 107-114). Για τις γυναίκες κυρίως η ευαλωτότητά τους μέσα στην τοπική κουλτούρα της κοινωνίας που ζουν τις οδηγεί στην έξοδο από αυτήν.

Πέρα από τους παράγοντες ώθησης και έλξης σήμερα θα ήταν χρήσιμο να αναφερθούν και οι παράγοντες διευκόλυνσης στην απόφαση για τη μετανάστευση. Τα ΜΜΕ, η τεχνολογική πρόοδος και τα μέσα μεταφοράς, το άνοιγμα της οικονομίας και η κατάργηση των ξένων ταξιδιωτικών περιορισμών και τα συστήματα μεταναστευτικής προσέγγισης, ο ρόλος των κοινωνικών δικτύων μεταξύ των μεταναστευτικών κοινοτήτων καθώς και άλλοι δεσμοί. Στις μέρες μας οι τρόποι επικοινωνίας και μεταφορών έχουν καταστήσει τη μετανάστευση πιο εύκολη ενώ η ανάπτυξη των υποδομών έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους ταξιδιού και η ανάπτυξη των τεχνολογιών επικοινωνίας βοηθά τα άτομα τα οποία προτίθεται να μεταναστεύσουν να είναι περισσότερο ενήμερα για την κοινωνικοοικονομική κατάσταση των πιθανών χωρών προορισμού.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης από την άλλη μέσω της προβολής εικόνων πλούτου και ευημερίας των ανεπτυγμένων χωρών συμβάλλουν στην απόφαση μετανάστευσης με στόχο μια καλύτερη ζωή.

Τέλος, τα κοινωνικά και κυρίως τα οικογενειακά δίκτυα πολλές φορές υποστηρίζουν και διαμορφώνουν τις μεταναστευτικές κινήσεις. Η απόφαση για τη μετανάστευση κυρίως για οικονομικούς λόγους, δεν λαμβάνεται συνήθως από το άτομο αλλά από την οικογένειά του η οποία το στέλνει σε μια χώρα για να εργαστεί και να την υποστηρίξει. Επιπλέον, η απόφαση για το ποια χώρα θα είναι η χώρα προορισμού επηρεάζεται από την ύπαρξη ιστορικών, πολιτικών, οικονομικών, θρησκευτικών ή προσωπικών δεσμών με αυτή. Τα δίκτυα που υπάρχουν ανάμεσα στην χώρα καταγωγής και τη χώρα προορισμού παρέχουν διευκόλυνση πληροφοριών, μεταφοράς, προσαρμογής και ενσωμάτωσης στη χώρα προορισμού. Για παράδειγμα η μετανάστευση συγγενών ή φίλων σε μια χώρα δημιουργεί δεσμούς ανάμεσα σε αυτή τη χώρα και τη χώρα καταγωγής με αποτέλεσμα η απόφαση για τη μετανάστευση σε αυτή τη χώρα να είναι πιο εύκολη (Schloenhardt, 2002: 49-53)

1.5 Η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής μεταναστών

Η μετανάστευση αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο τα οποίο έχουν απασχολήσει την Ελλάδα από το παρελθόν έως και σήμερα. Η Ελλάδα από μια χώρα αποστολής κατά το παρελθόν χαρακτηρίζεται πλέον ως πρώτη χώρα υποδοχής.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 άρχισαν να μεταναστεύουν προς την Ελλάδα άτομα από μεσογειακές χώρες (Μαρόκο, Τυνησία, Λίβανο), από την Αφρική, την Ασία, την Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη όπως η πρώην Γιουγκοσλαβία, Πολωνία,

Αλβανία και άλλες χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Από τη δεκαετία του 1990 η Ελλάδα υπήρξε ο πιο δημοφιλής προορισμός για τους μετανάστες από τα Βαλκάνια και κυρίως από την Αλβανία αλλά και από την Ασία και την Αφρική. Σήμερα, οι συνεχείς πόλεμοι και οι εμφύλιες συγκρούσεις σε χώρες της Μέσης Ανατολής και της Ασίας, όπως το Ιράκ, η Συρία, και το Αφγανιστάν, οδήγησαν στην μετακίνηση μεγάλου αριθμού ανθρώπων προς την Ευρώπη, με πρώτη χώρα άφιξης την Ελλάδα. Η σύγχρονη μετανάστευση έχει ως βασικό στοιχείο τον μη οργανωμένο χαρακτήρα της και η αύξηση του αριθμού των μεταναστών να οφείλεται στην είσοδο στη χώρα με παράνομο τρόπο (Baldwin-Edwards, 2002: 167- 168).

Τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των μεταναστών στην Ελλάδα έχει αυξηθεί δραματικά με το στοιχείο που τους χαρακτηρίζει να είναι η έλλειψη νομιμοποιητικών εγγράφων και η παράνομη είσοδος στη χώρα με τη βοήθεια διακινητών με τους δημόσιους αξιωματούχους, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και το κοινό να έχουν χαρακτηρίσει αυτούς τους μετανάστες ως "προβληματικούς πληθυσμούς". (Lee, 2005: 8).

Η οικονομική και πολιτική σταθερότητα στην Ελλάδα υπήρξε παράγοντας έλξης για τους μετανάστες από τα Βαλκάνια στην δεκαετία του 1990, οι οποίοι προσπαθούσαν να επιβιώσουν από τους χαμηλούς μισθούς, αφού οι συνθήκες απασχόλησης στη χώρα μας ήταν πιο ευνοϊκές σε σχέση με την χώρα αποστολής. Οι εν λόγω μετανάστες απασχολούνταν σε επαγγέλματα κυρίως εποχιακής φύσεως (γεωργία, τουρισμός, κατασκευές) και λόγω της οικονομικής τους δυσπραγίας, καθίστανται ευέλικτο εργατικό δυναμικό» (Αμίτσης & Λαζαρίδης 2001β:29).

Η φύση της οικονομικής δραστηριότητας στα μεσογειακά κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που χαρακτηρίζεται από τις οικογενειακές επιχειρήσεις μικρής κλίμακας, τη γεωργία, την παραδοσιακή ύπαρξη της άτυπης οικονομίας και τον ανεπαρκή κρατικό έλεγχο δημιουργεί τις συνθήκες για την ανάπτυξη φθηνού εργατικού δυναμικού (Mingione & Quassoli, 2000 στο Psimmenos, 2001: 101). Στην περίπτωση της Ελλάδας η άτυπη οικονομία ανέρχεται στο 30% του ΑΕΠ, όντας η μεγαλύτερη ανεπίσημη οικονομία στην Ευρώπη (The Economist, 2001) και αποτελούνταν κυρίως από οικογενειακές επιχειρήσεις. Η ανάγκη αυτού του τύπου οικονομίας από φθινό, ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό είναι παράγοντας έλξης των μεταναστών.

Επιπλέον, η γεωγραφική θέση της χώρας μας, η οποία βρίσκεται στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, Ασία, Ευρώπη και Αφρική την κάνει ελκυστική προς τους μετανάστες οι οποίοι την επιλέγουν ως τελικό προορισμό ή ως πύλη για την Δυτική Ευρώπη.

Όπως προαναφέρθηκε η αύξηση των μεταναστευτικών εισροών στη χώρα συνοδεύεται από την αύξηση του αριθμού των παρανόμως εισελθόντων και χωρίς νόμιμα έγγραφα μεταναστών. Μαζί με τους παράγοντες έλξης και διευκόλυνσης το νομικό πλαίσιο των χωρών προορισμού διευκολύνει το λαθρεμπόριο μεταναστών. Το νομικό πλαίσιο της μετανάστευσης στην Ελλάδα, δεν αφήνει τη δυνατότητα για "νομιμοποίηση" όλων των μεταναστών, με αποτέλεσμα οι περισσότεροι μετανάστες να εισέρχονται στην Ελλάδα είτε μόνοι τους, με "παράνομο" τρόπο, είτε καταφεύγοντας σε λαθρεμπόρους.

Κεφ.2^ο Παράνομη διακίνηση μεταναστών

2.1 Παράνομη μετανάστευση

Ο μετανάστης είναι το άτομο που μετακινείται από μια χώρα σε μια άλλη περνώντας εθνικά σύνορα με την προϋπόθεση μόνιμης ή προσωρινής εγκατάστασης σε άλλη χώρα. Η διέλευση των συνόρων ωστόσο δεν αποτελεί νόμιμο δικαίωμα αλλά η ρύθμισή της είναι δικαίωμα του κάθε κράτους και εγχώρια ανησυχία. Τα κράτη διατηρούν το αποκλειστικό δικαίωμά τους όσον αφορά τον περιορισμό ή την ενθάρρυνση ή την απαγόρευση της μετακίνησης των προσώπων. Όταν ένα κράτος ωφελείται από την μετακίνηση προσώπων σε αυτό, τη μετανάστευση, όπως για παράδειγμα η ανάγκη για εργατικό δυναμικό τότε είναι επιτρεπτή εάν όμως το κράτος θεωρεί ότι δεν αποκομίζει κάποιο κέρδος από αυτήν η μετανάστευση δεν επιτρέπεται. Σε αυτή την περίπτωση θεωρείται παράνομη. Η νόμιμη και η παράνομη μετανάστευση καθορίζονται γενικότερα από το εθνικό δίκαιο.

Στην επιστημονική βιβλιογραφία ο όρος παράνομη μετανάστευση αντικαθίσταται από τους όρους *αντικανονική μετανάστευση, παράτυπη μετανάστευση* καθώς ο όρος παράνομος ενέχει το στοιχείο της παρανομίας και στιγματίζει το μετανάστη (Κυριαζή,2010:14).

Η μετανάστευση θεωρείται παράνομη όταν πραγματοποιείται διέλευση ενός ή περισσότερων συνόρων παραβιάζοντας τους εθνικούς νόμους και κανονισμούς του κράτους εισόδου. Η εν λόγω παραβίαση μπορεί να περιλαμβάνει παραβίαση ποινικών

κωδικών, κανονισμών διαμετακόμισης και μεταναστευτικών νόμων. Συνεπώς, εάν η μετακίνηση από τη χώρα καταγωγής στην χώρα προορισμού ενέχει κάποιο στοιχείο το οποίο αντιτίθεται στο νόμο μίας ή περισσότερων χωρών από τις οποίες διήλθε το άτομο θεωρείται παράνομη. Μερικά παραδείγματα είναι η προσπάθεια αποφυγής του ατόμου να έρθει σε επαφή με τις αρχές μετανάστευσης και συνόρων ή η παρουσίαση ψεύτικων ή κλεμμένων εγγράφων (Schloenartd A, 2002:19-20). Από την πλευρά της χώρας υποδοχής παράτυπος είναι ο μετανάστης ο οποίος παραβιάζει τους κανονισμούς εισόδου και τον μεταναστευτικό νόμο της συγκεκριμένης χώρας, έχοντας εισέλθει σε αυτή χωρίς τα νόμιμα ταξιδιωτικά έγγραφα ή διαμένοντας σε αυτή υπό καθεστώς παρανομίας (Καρύδης,1996:17). Συνεπώς, οι παράνομοι μετανάστες είναι τα άτομα που έχουν εισέλθει στη χώρα λαθραία, χωρίς νόμιμα ταξιδιωτικά έγγραφα παραβιάζοντας τις απαγορεύσεις εισόδου ή τα άτομα που διαμένουν παράνομα σε μια χώρα, χωρίς να είναι υπήκοοι αυτής και χωρίς να έχουν την άδεια που απαιτείται από το νόμο για την παραμονή τους. Οι παράνομα διαμένοντες είναι και τα άτομα τα οποία εισήλθαν στη χώρα με νόμιμο τρόπο αλλά παρέμειναν στη χώρα σε καθεστώς παρανομίας (Cf UN Ad Hoc Committee on The Elaboration of a Convention against Transnational Crime, 1999) . Τέλος, παράνομος μετανάστης θεωρείται το άτομο που εργάζεται παραβιάζοντας τους εθνικούς νόμους και τους κανονισμούς που διέπουν την απασχόληση των μη υπηκόων μιας χώρας είτε είναι νόμιμοι ή παράνομοι σε αυτή τη χώρα.

2.2 Παράνομη διακίνηση μεταναστών- Ορισμός

Η σχέση ανάμεσα στη μετανάστευση και τη λαθραία μεταφορά μεταναστών έχει συζητηθεί στη βιβλιογραφία και είναι πλέον αποδεκτό ο σημαντικός ρόλος της τελευταίας στη διευκόλυνση της παράνομης μετανάστευσης. Η βοήθεια προς τους μετανάστες στους οποίους δεν επιτρέπεται να μεταναστεύσουν μέσω νόμιμων οδών δεν είναι καινούριο φαινόμενο αλλά τα τελευταία χρόνια έχει απασχολήσει τη διεθνή κοινότητα.

Οι μετανάστες όλο και περισσότερο εξαρτώνται από δίκτυα που σχετίζονται με το διεθνές οργανωμένο έγκλημα στην προσπάθειά τους να μεταναστεύσουν σε μια άλλη χώρα λόγω των περιορισμών νόμιμης εισόδου σε αυτή και των αυξανόμενων συνοριακών ελέγχων. Σε αυτές τις ομάδες οι οποίες διοργανώνουν τη διακίνηση συμμετέχουν γηγενείς ή αλλοδαποί διακινητές με σκοπό το κέρδος εκμεταλλευόμενοι

την επιθυμία των μεταναστών για μια καλύτερη ζωή υποσχόμενοι μια νέα γη της επαγγελίας(Εμκε-Πουλοπούλου,2007:319)

Τα Ηνωμένα Έθνη στην Τρίτη τους συνεδρία για την Πρόληψη του Εγκλήματος και την Ποινική Δικαιοσύνη το 1994 αναγνώρισαν "Την αύξηση των δραστηριοτήτων των διεθνικών εγκληματικών οργανώσεων που αποκτούν όφελος παράνομα από το λαθρεμπόριο ανθρώπων και ασχολούνται με την αξιοπρέπεια και τη ζωή των μεταναστών ..." (UNESC , 1994). Χωρίς να είναι απόλυτος δείκτης, στις ΗΠΑ το 2000, ο αριθμός των παράνομων ή χωρίς νόμιμα έγγραφα μεταναστών εκτιμήθηκε σε περίπου 8,5 εκατομμύρια (Jandl, 2003 στο Antonopoulos Winterdyk, . ,2006) ενώ στην Ευρώπη ήταν περίπου 3 εκατομμύρια (Rama, 2002). Η επίθεση στις ΗΠΑ της 9ης Σεπτεμβρίου αύξησε το ενδιαφέρον για την παράνομη μετανάστευση (Olson, 2005). Στην Ευρώπη, η Ισπανία, η Ιταλία και η Ελλάδα, είναι χώρες με το υψηλότερο ποσοστό παράνομων μεταναστών και λαθραία διακινούμενων μεταναστών (Jandl, 2003).

Λόγω της κρυφής της φύσης η παράνομη μετανάστευση και κατά συνέπεια η παράνομη διακίνηση των μεταναστών είναι δύσκολο να εκτιμηθούν. Παρότι τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια έχουν γίνει τεράστιες προσπάθειες για την βελτίωση της ποιότητας, αξιοπιστίας και συγκρισιμότητας των στατιστικών στοιχείων για την παράνομη μετανάστευση αυτά τα στοιχεία συχνά είναι μη διαθέσιμα, αναξιόπιστα ή μη συγκρίσιμα. Σε γενικές γραμμές, δεν υπάρχει μια ενιαία πηγή που να μπορεί να καθορίσει την κλίμακα του λαθρεμπορίου μεταναστών. Μπορεί να αξιολογηθεί μόνο από διάφορες διαθέσιμες πληροφορίες. Λόγω της δυναμικότητας του φαινομένου μόνο σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο είναι δυνατόν να υπάρξει μια εικόνα της κατάστασης λαθρεμπορίου. Τα επίσημα στοιχεία για την παράνομη διέλευση συνόρων είναι ένας καλός δείκτης για την εκτίμηση του μεγέθους της ροής της Μεσογειακής διαδρομής διότι οι παράνομες διελεύσεις των συνόρων δια θαλάσσης είναι πιθανό να απαιτούν διευκόλυνση από λαθρεμπόρους.

Στην παγκόσμια έρευνα για το 2018 του Γραφείου των ΗΕ για τα Ναρκωτικά και το έγκλημα (UNODC) διαπιστώθηκε ότι τουλάχιστον 2,5 εκατομμύρια μετανάστες διακινήθηκαν παράνομα το 2016, το ελάχιστο ετήσιο εισόδημα για τους λαθρεμπόρους ήταν περίπου 5,5 -7 δις δολάρια ΗΠΑ(UNODC, 2018).

Για την Ευρώπη, τα περισσότερα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία αναφέρονται στον αριθμό των παράνομων μεταναστών που εισήλθαν στην ΕΕ ή ζουν στην ΕΕ και όχι κατ 'ανάγκη τον αριθμό των μεταναστών που εισάγονται λαθραία. Αυτό το ποσοστό

μπορεί να είναι άγνωστο και δύσκολο να εκτιμηθεί καθώς διαφορετικές οργανώσεις εκτιμούν διαφορετικά το ποσοστό των παρανόμων διακινούμενων μεταναστών που εισήλθαν παράνομα στην ΕΕ. Σε έκθεση των Hansen και Papadimitriou για το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής πολιτικής (2014) πιστεύει ότι η "μεγάλη πλειοψηφία των μη εξουσιοδοτημένων μεταναστών διακινούνται λαθραία. Το 2014, η Παγκόσμια Πρωτοβουλία εκτιμά ότι το 80% των μετακινήσεων των μεταναστών από την Αφρική προς την Ευρώπη διευκολύνεται από διακινητές (The Global Initiative Against Organised Crime, 2014.).

Ερευνητικές ομάδες στην Ισπανία, τη Γερμανία και τη Σουηδία ανέφεραν ότι το 100% των παρανόμων μεταναστών που εισήλθαν στην ΕΕ ήταν παράνομα διακινούμενοι (European Commission, DG Migration and Home Affairs, 2015).

Τα στοιχεία αυτά αφορούν μετανάστες που εισήλθαν παράνομα στην Ευρώπη παρόλα αυτά εκτιμάται ότι υπάρχει και ένα ποσοστό μεταναστών οι οποίοι εισήλθαν νόμιμα, με τη βοήθεια διακινητών οι οποίοι διευκόλυναν την είσοδό τους παρέχοντάς τους ψεύτικη βίζα, ή ψευδή έγγραφα (όπως το επίπεδο εισοδήματος και οι ψευδείς λόγοι ταξιδιού π.χ. / μελέτη) έτσι ώστε να λάβουν αυθεντικά ταξιδιωτικά έγγραφα και παρέμειναν στην Ευρώπη μετά τη λήξη της βίζας τους (European Commission, DG Migration and Home Affairs, 2015).

Το 2014 περισσότερα από 280000 άτομα πέρασαν παράνομα τα σύνορα μια αύξηση 164% από το 2013. Περισσότεροι από 220.000 παράτυποι μετανάστες εντοπίστηκαν στα θαλάσσια σύνορα της ΕΕ το 2014 ενώ πρώτους πέντε μήνες του 2015, πάνω από 100000 μετανάστες έφθασαν στην Ευρώπη με πλοία, 37 σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (IOM). Η πλειοψηφία έφτασε στις όχθες της Ιταλίας (μέσω της Λιβύης) και της Ελλάδας (μέσω της Τουρκίας). (European Commission, DG Migration and Home Affairs, 2015). Το 2015, περισσότεροι από 880.000 παράτυποι μετανάστες καταγράφηκαν κατά μήκος της Ανατολικής Μεσογειακής διαδρομής (UNODC, 2018). Το 2016 ο αριθμός των λαθραία μετακινούμενων μεταναστών στην Ευρώπη εκτιμάται στους 375000 με εισόδημα για τους διακινητές περίπου 320-550 εκατομμύρια δολάρια (UNODC, 2018). Είναι πιο δύσκολο να εκτιμηθεί ο αριθμός των παράτυπων μεταναστών που εισήλθαν στην Ευρώπη από τα χερσαία σύνορα. Ο αριθμός των ανιχνεύσεων παράνομης εισόδου από τα χερσαία σύνορα ήταν 1.350 το 2016 δείχνοντας ότι αυτές οι ροές λαθρεμπορίου είναι περιορισμένες σε σύγκριση με τις θαλασσιές διαδρομές. Οι παράνομοι μετανάστες που χρησιμοποιούν αυτές τις διαδρομές φαίνεται να αποφεύγουν την ανίχνευση με

αποτέλεσμα τα στοιχεία αυτά να αντιπροσωπεύουν μόνο ένα μικρό μέρος του αριθμού των μεταναστών που εισέρχονται λαθραία στην Ευρώπη μέσω ξηράς. (UNODC, 2018). Σύμφωνα με το σχέδιο Clandestino, υπάρχουν 1,9-3,8 εκατομμύρια μετανάστες χωρίς νόμιμα έγγραφα στην ΕΕ. (Clandestino Project, 2009: 12)

Η παράνομη διακίνηση μεταναστών λαμβάνει μέρος μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της μετανάστευσης και ειδικότερα της παράτυπης μετανάστευσης και ενώ είναι γενικότερα αποδεκτό ότι η παράτυπη μετανάστευση αναφέρεται σε μετακινήσεις που πραγματοποιούνται εκτός των κανονιστικών κανόνων των χωρών αποστολής, διέλευσης και υποδοχής δεν θα πρέπει να συγχέεται με την παράνομη διακίνηση των μεταναστών.

Η ακαδημαϊκή κοινότητα έχει κάνει δεκτό το νομικό ορισμό της παράνομης διακίνησης μεταναστών ο οποίος αναφέρεται στα άρθρα 3 και 6 του Πρωτοκόλλου του 2000 κατά της παράνομης διακίνησης μεταναστών μέσω της ξηράς, της θάλασσας και του αέρα συμπληρώνοντας τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διακρατικού Οργανωμένου εγκλήματος. Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του 2000 *“Λαθραία διακίνηση μεταναστών” σημαίνει την επίτευξη της παράνομης εισόδου ενός προσώπου σε ένα Κράτος του οποίου το πρόσωπο αυτό δεν είναι υπήκοος ή μόνιμος κάτοικος, με το σκοπό απόκτησης, αμέσως ή εμμέσως, ενός οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους’*. (Πρωτόκολλο κατά της Λαθραίας διακίνησης μεταναστών από τη γη, τη θάλασσα και τον αέρα. αρ.3) Η παράνομη διακίνηση μεταναστών περιλαμβάνει τη συναίνεση, το οικονομικό όφελος και τη διέλευση ενός τουλάχιστον συνόρου.

Τα συμβαλλόμενα μέρη που επικυρώνουν το Πρωτόκολλο περί λαθρεμπορίου μεταναστών είναι υποχρεωμένα να ποινικοποιήσουν την παράνομη διακίνηση μεταναστών καθώς και την παραγωγή, την απόκτηση ή παροχή πλαστών ταξιδιωτικών εγγραφών ή εγγραφών ταυτότητας με σκοπό τη διευκόλυνση του λαθρεμπορίου μεταναστών. Με αυτόν τον τρόπο, το Πρωτόκολλο περί λαθρεμπορίου μεταναστών καλύπτει τα αδικήματα που σχετίζονται με τη διευκόλυνση τόσο της παράνομης εισόδου όσο και της παράνομης διαμονής αλλοδαπών ή ατόμων που δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι μιας χώρας όταν αυτό συμβαίνει για την απόκτηση οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους. Πιο αναλυτικά στο άρθρο 6 του Πρωτοκόλλου αναφέρονται τα ποινικά αδικήματα της παράνομης διακίνησης μεταναστών τα οποία είναι η *Διακίνηση μεταναστών(Πρωτόκολλο, άρθ. 6, παρ. 1 (α)), επιτρέποντας σε ένα άτομο που δεν είναι υπήκοος ή μόνιμος κάτοικος να παραμείνει στο ενδιαφερόμενο*

κράτος χωρίς να πληροί τις απαραίτητες προϋποθέσεις για νόμιμη παραμονή στο κράτος με παράνομα μέσα (Πρωτόκολλο, άρ. 6, παρ. 1 (γ)), η παραγωγή, προμήθεια, παροχή ή κατοχή πλαστού ταξιδιωτικού εγγράφου ή ταυτότητας όταν διαπράττονται με σκοπό τη διευκόλυνση του λαθρεμπορίου μεταναστών(Πρωτόκολλο, άρ. 6, παρ 1 (β)) η Οργάνωση ή διεύθυνση οποιουδήποτε από τα παραπάνω εγκλήματα(Πρωτόκολλο, άρ. 6, παρ. 2 (γ)), η προσπάθεια διάπραξης οποιουδήποτε από τα παραπάνω αδικήματα, με την επιφύλαξη των βασικών εννοιών του νομικού συστήματος του συμβαλλόμενου μέρους (Πρωτόκολλο, άρ. 6, παρ. 2 (α)), συμμετοχή ως συνεργός σε οποιοδήποτε από τα παραπάνω αδικήματα, με βάση τις βασικές έννοιες του νομικού συστήματος του συμβαλλόμενου μέρους(Πρωτόκολλο, άρ. 6, παρ. 2 (β)), περιστάσεις που θέτουν σε κίνδυνο ή ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο τη ζωή ή την ασφάλεια των εν λόγω μεταναστών · και τις περιστάσεις που συνεπάγονται απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείρισης, συμπεριλαμβανομένης της εκμετάλλευσης, των μεταναστών(Πρωτόκολλο, άρ. 6, 3).

Η ποινικοποίηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών έχει ως σκοπό την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών, την αποτροπή και καταστολή της λαθραίας μετακίνησης μεταναστών και την προαγωγή της συνεργασίας των κυβερνήσεων προς αυτόν τον σκοπό, προστατεύοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών.(Πρωτόκολλο κατά της Λαθραίας διακίνησης μεταναστών από τη γη, τη θάλασσα και τον αέρα. αρ.2). Στόχος δεν είναι η ποινικοποίηση των μεταναστών όπως αναφέρεται ρητά στο άρθρο 5 του πρωτοκόλλου ότι «οι μετανάστες δεν θα πρέπει υπόκεινται σε ποινική δίωξη λόγω του ότι διακινήθηκαν λαθραία ».

Ο σκοπός του πρωτοκόλλου συνδυάζεται με το άρθρο 1 της Σύμβασης του Παλέρμο "ο σκοπός της παρούσας σύμβασης είναι η προώθηση της συνεργασίας για την πρόληψη και την καταπολέμηση του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος.(" Model Law against the Smuggling of Migrants). Κανένα κράτος μέλος δεν μπορεί να προσχωρήσει στο Πρωτόκολλο περί παράνομης διακίνησης μεταναστών χωρίς προγενέστερη προσχώρηση στη Σύμβαση κατά του Διακρατικού Οργανωμένου εγκλήματος.

Από εννοιολογική άποψη λοιπόν, υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ της παράνομης διακίνησης μεταναστών και της παράνομης μετανάστευσης. Η παράνομη διακίνηση μεταναστών περιγράφει τη συμπεριφορά των ατόμων που διευκολύνουν τις παράτυπες μορφές μετανάστευσης για ένα οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος, ενώ η

παράνομη μετανάστευση περιγράφει τη συμπεριφορά (και το καθεστώς) των ίδιων των μεταναστών. Οι λαθρέμποροι μεταναστών μπορεί να μην μεταναστεύσουν με τους μετανάστες που διακινούν.

Το λαθρεμπόριο μεταναστών, όπως αναφέρθηκε μπορεί να περιλαμβάνει την παροχή πλαστών εγγράφων, π.χ διαβατήρια, θεωρήσεις, άδειες διαμονής ή συμβάσεις εργασίας και τη διευθέτηση της διέλευσης συνόρων των μεταναστών χωρίς έγγραφα. Όλοι οι παράνομοι μετανάστες όμως δεν εμπίπτουν στην κατηγορία των παρανόμως διακινούμενων καθώς μερικοί περνούν τα διεθνή σύνορα μόνοι τους.

Η επιθυμία των μεταναστών για μια καλύτερη ζωή μπορεί να γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από δίκτυα διακινητών τα οποία έχουν ως σκοπό το οικονομικό κέρδος. Το κόστος όμως της παράνομης διακίνησης μεταναστών και σε κάποιες περιπτώσεις η επείγουσα ανάγκη για μετακίνηση όπως στην περίπτωση των προσφύγων, μπορεί να καταστήσει τους μετανάστες ευάλωτους σε κακομεταχείριση και σε ακραίες περιπτώσεις, σε εμπόριο ανθρώπων. Η τελευταία έννοια δεν θα πρέπει να συγχέεται με την παράνομη διακίνηση μεταναστών καθώς τα δύο είναι διαφορετικά εγκλήματα που απαιτούν διαφορετικές απαντήσεις όσον αφορά τα δικαιώματα προστασίας και αρωγής των θυμάτων εμπορίας και του λαθρεμπορίου μεταναστών. Για αυτό το λόγο θα γίνει μια αναφορά στις διαφορές των δύο αυτών εννοιών.

2.3 Διαφορές ανάμεσα στην παράνομη διακίνηση μεταναστών και το εμπόριο ανθρώπων (Smuggling – Trafficking)

Ο κύριος διαχωρισμός ανάμεσα στην παράνομη διακίνηση μεταναστών και το εμπόριο ανθρώπων (Smuggling – Trafficking) διαφαίνεται από την υιοθέτηση από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διακρατικού Οργανωμένου εγκλήματος και των δύο διαφορετικών πρωτοκόλλων του 2000 που τη συμπληρώνουν. (United Nations Convention against Transnational Organized Crime). Το Πρωτόκολλο κατά της Λαθραίας διακίνησης μεταναστών από τη γη, τη θάλασσα και τον αέρα και το Πρωτόκολλο για την πρόληψη, καταστολή και τιμωρία της εμπορίας προσώπων, ιδίως γυναικών και παιδιών (Trafficking in Persons Protocol, 2000).

Στο άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου για την πρόληψη, καταστολή και τιμωρία της εμπορίας προσώπων, ιδίως γυναικών και παιδιών ορίζεται η εμπορία ανθρώπων ως *Η πρόσληψη, η μεταφορά, η στέγαση ή η παραλαβή προσώπων, μέσω της απειλής χρήσης ή χρήση βίας ή άλλες μορφές εξαναγκασμού, απαγωγής, απάτης, εξαπάτησης,*

κατάχρησης εξουσίας ή θέσης ευάλωτου χαρακτήρα ή παροχής ή λήψης πληρωμής ή παροχών για την επίτευξη της συναίνεσης ενός προσώπου να είναι υπό τον έλεγχο ενός άλλου προσώπου για σκοπούς εκμετάλλευσης. Η εκμετάλλευση περιλαμβάνει, τουλάχιστον, την εκμετάλλευση της πορνείας ή άλλων μορφών σεξουαλικής εκμετάλλευσης, καταναγκαστικής εργασίας ή υπηρεσιών, δουλείας ή πρακτικών παρόμοιων με τη δουλεία, την υποτέλεια ή την αφαίρεση των οργάνων. (Trafficking in Persons Protocol, 2000).

Ο ορισμός της «εμπορίας ανθρώπων» βασίζεται επομένως σε τρία στοιχεία, τη δράση(τι γίνεται): πρόσληψη, μεταφορά, στέγαση ή παραλαβή προσώπων, τα μέσα (πώς γίνεται): απειλή ή χρήση βίας ή άλλες μορφές εξαναγκασμού, απαγωγής, απάτης, παραπλάνησης, κατάχρησης εξουσίας ή θέσης τρωτότητας ή παροχής ή λήψης πληρωμών ή παροχών να επιτύχει τη συγκατάθεση ενός προσώπου που έχει τον έλεγχο ενός άλλου προσώπου και τον σκοπό (γιατί γίνεται): για σκοπούς εκμετάλλευσης. Η εκμετάλλευση περιλαμβάνει τουλάχιστον την εκμετάλλευση της πορνείας άλλων ή άλλων μορφών σεξουαλικής εκμετάλλευσης, καταναγκαστικής εργασίας ή υπηρεσιών, δουλείας ή πρακτικών παρόμοιων με τη δουλεία, την υποτέλεια ή την αφαίρεση οργάνων.

Οι βασικές διαφορές των δυο φαινομένων αφορούν τη συναίνεση, τον σκοπό της εκμετάλλευσης, τη διακρατικότητα, την πηγή των κερδών του εγκλήματος και το αντικείμενο του εγκλήματος.

Στην παράνομη διακίνηση μεταναστών ο μετανάστης δεν αποτελεί απαραίτητα θύμα. Οι μετανάστες γενικά επιθυμούν να μεταναστεύσουν και συναινούν στην παράνομη διέλευση των συνόρων έναντι συγκεκριμένου αντιτίμου. Στην εμπορία ανθρώπων η χρήση ή η απειλή χρήσης βίας ή οποιοδήποτε άλλο μέσο που περιλαμβάνεται στον ορισμό είναι χαρακτηριστικό στοιχείο. Σε αντίθεση με το λαθρεμπόριο μεταναστών, η εμπορία ανθρώπων είναι πάντα ένα έγκλημα κατά ενός προσώπου. Τα θύματα της εμπορίας δεν έχουν ποτέ συναινέσει περίπτωση που έχουν απαχθεί ή πωληθεί, ενώ στην περίπτωση που έχουν δώσει την αρχικά τη συγκατάθεσή τους, αυτή δεν έχει νόημα λόγω των μέσων που οι διακινητές χρησιμοποίησαν για να αποκτήσουν τον έλεγχο πάνω τους, όπως η εξαπάτηση ή η βία.

Όσον αφορά τον σκοπό του εγκλήματος στην εμπορία ανθρώπων ο σκοπός είναι η εκμετάλλευση του θύματος ενώ στην περίπτωση της παράνομης διακίνησης μεταναστών είναι η διευκόλυνση της παράνομης εισόδου ή παραμονής ενός προσώπου σε μια χώρα με αντάλλαγμα οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος.

Η παράνομη διακίνηση μεταναστών αφορά την παράτυπη μετακίνηση μεταξύ τουλάχιστον δύο κρατών και γι αυτό το λόγο εξ ορισμού εμπεριέχει τη διακρατική διάσταση. Το φαινόμενο της εμπορίας ωστόσο ενδεχομένως να εμπεριέχει την παράτυπη είσοδο και διαμονή ενός ατόμου σε μια χώρα ενώ σε άλλες περιπτώσεις ή είσοδος μπορεί να είναι νόμιμη ενώ μπορεί να λαμβάνει χώρα εντός των συνόρων ενός κράτους.

Με κύριο χαρακτηριστικό την εκμετάλλευση, ο πρωταρχικός σκοπός της εμπορίας ανθρώπων είναι το οικονομικό όφελος, καθώς οι λαθρέμποροι αποκομίζουν κέρδη. Η κύρια πηγή κέρδους και κατά συνέπεια ο πρωταρχικός σκοπός της εμπορίας ανθρώπων είναι εκμετάλλευση. Αντίθετα, οι λαθρέμποροι κερδίζουν από τη διευκόλυνση της παράνομης εισόδου ή διαμονής σε μία χώρα. Όταν ένας μετανάστης μπορέσει να εισέλθει ή να παραμείνει παράνομα σε μια χώρα, η σχέση μεταξύ μετανάστη και διακινητή συνήθως τελειώνει.

Τέλος, η εμπορία ανθρώπων είναι έγκλημα κατά ενός προσώπου (του θύματος της εμπορίας) σε αντίθεση με την παράνομη διακίνηση μεταναστών όπου τα άτομα που διακινούνται δεν χαρακτηρίζονται ως θύματα αν και μπορεί να υπάρξουν θύματα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Η παράνομη διακίνηση μεταναστών είναι έγκλημα κατά του κράτους.

Ορισμένοι ακαδημαϊκοί ωστόσο υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει ξεκάθαρη διάκριση αυτών των δύο εννοιών αφού οι μετανάστες οι οποίοι χρησιμοποιούν διακινητές ώστε να τους διευκολύνουν στην είσοδο σε μια χώρα μπορεί αρχικά να έχουν συναινέσει αλλά κατά τη διάρκεια του ταξιδιού μπορεί να εξαπατηθούν και να εκτεθούν σε καταστάσεις εκμετάλλευσης όπως τιμωρία ή βασανισμός ή ομηρία από τους διακινητές (Aronowitz, A, 2001). Σε μια μελέτη που δημοσιεύτηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου βρέθηκε ότι οι δραστηριότητες της παράνομης διακίνησης μεταναστών και τις εμπορίας ανθρώπων αλληλεπικαλύπτονται και η μία είναι συνέχεια της άλλης αφού στην αγορά οι πελάτες της διακίνησης των μεταναστών μπορεί να καταλήξουν θύματα των διακινητών (Webb S. & Burrows J.2009). Η τόσο στενή σύνδεση αυτών των δύο εννοιών εξηγεί το γεγονός ότι βιβλιογραφία ασχολείται και με τα δύο θέματα ενώ πρόσφατα η βιβλιογραφία επικεντρώνεται πιο εξειδικευμένα στην παράνομη διακίνηση των μεταναστών.

Η σύγκριση ανάμεσα σε αυτές τις δύο έννοιες επιφέρει πρακτικές και νομικές συνέπειες. Τα θύματα του εμπορίου ανθρώπων ως τέτοια έχουν δικαίωμα σε νομική προστασία ενώ οι εθνικές αρχές αναγνωρίζουν τα άτομα τα οποία έχουν εισέλθει

παράτυπα στη χώρα ως παράνομα. Σύμφωνα όμως με το Πρωτόκολλο για την παράνομη διακίνηση Μεταναστών τα κράτη έχουν υποχρέωση διαφύλαξης και προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των μεταναστών, ιδίως εάν απειλούνται η ζωή και η ασφάλειά τους κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της μετακίνησης (Gallagher A.,2009). Ωστόσο, έρευνες έχουν δείξει ότι πολλές χώρες συνεχίζουν να έχουν υπό καθεστώς κράτησης και να καταδικάζουν τους μετανάστες οι οποίοι εισήλθαν παράνομα στη χώρα, ενώ παράλληλα αποτυγχάνουν στην εξεύρεση καλύτερων τρόπων να τιμωρίας των διακινητών οι οποίοι επί του παρόντος απολαμβάνουν πολλές φορές την ατιμωρησία(Horwood C.,2009) .

2.4 Θεωρίες για την παράνομη διακίνηση μεταναστών.

Οι έρευνες για την παράνομη διακίνηση μεταναστών συνήθως εστιάζουν στην οικονομική και την εγκληματική πλευρά του φαινομένου(Salt & Hogarth, 2000) .Το φαινόμενο όμως αυτό μπορεί να εξεταστεί από διαφορές πλευρές αφού εκτείνεται σε πολλά πεδία.

Το μοντέλο των Salt & Stein (1997) τοποθετεί την παράνομη διακίνηση μεταναστών στο πλαίσιο της ‘‘επιχείρησης’’. Σύμφωνα με αυτό η διεθνής μετανάστευση αντιμετωπίζεται ως παγκόσμια επιχείρηση η οποία έχει νόμιμη και παράνομη πλευρά. Η επιχείρηση μετανάστευσης θεωρείται ως ‘‘ένα σύστημα θεσμοθετημένων δικτύων με σύνθετους λογαριασμούς κερδών και ζημιών, συμπεριλαμβανομένου ενός συνόλου φορέων, πρακτόρων και ατόμων καθένα από τα οποία έχει σκοπό να αποκομίσει εμπορικό κέρδος(Salt & Stein, 1997:468). Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο η παράνομη διακίνηση μεταναστών εξετάζεται από την σκοπιά της χώρας προέλευσης, τη διαδικασία της μετακίνησης και την χώρα προορισμού. Οι υπηρεσίες που προσφέρονται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας χωρίζονται σε τρία στάδια: την κινητοποίηση και τη στρατολόγηση των μεταναστών, την πορεία τους καθ 'οδόν και την ένταξή τους και την ενσωμάτωσή τους στις αγορές εργασίας και στις κοινωνίες των χωρών υποδοχής (Salt & Stein, 1997:479). Η πρώτη φάση είναι η κινητοποίηση κατά την οποία άτομα που εργάζονται στην επιχείρηση της παράνομης διακίνησης έχουν ως μόνο καθήκον να φέρουν σε επαφή τους μετανάστες με τους διακινητές προσπαθώντας παράλληλα να πείσουν τους μετανάστες να χρησιμοποιήσουν ένα συγκεκριμένο διακινητή. Οι υπεύθυνοι στρατολόγησης (recruiters), όπως ονομάζονται έχουν επαφή με τους πραγματικούς μεταφορείς, όπως οι ναυτικοί ή οι οδηγοί φορτηγών, οι οποίοι στην επόμενη φάση διεξάγουν την επιχειρηματική

συναλλαγή. Η δεύτερη φάση είναι η φάση της μετακίνησης. Οι διακινητές μπορεί ή όχι να παρέχουν πλαστά έγγραφα και δίνουν πληροφορίες σχετικά με τα σημεία διέλευσης των συνόρων, κατευθύνοντας τους πελάτες τους έτσι ώστε να περάσουν κρυφά. Οι υπεύθυνοι στρατολόγησης μπορεί, σε ένα τέτοιο σενάριο, να συμβουλεύουν τους ανθρώπους σχετικά με το τι πρέπει να φέρουν ή - συχνά πιο σημαντικό - τι να μην φέρουν καθώς οι αποσκευές πρέπει να είναι όσο το δυνατόν λιγότερες. Κατά τη διαδρομή άλλα άτομα που εμπλέκονται στην επιχείρηση μπορεί να προσφέρουν καταφύγιο, να πωλούν νέα έγγραφα ή να παρακολουθήσουν προσεκτικά τη διέλευση των συνόρων. Στην τελική φάση της διαδικασίας, ο μετανάστης διευκολύνεται στην είσοδο στη χώρα προορισμού αλλά και ενημερώνεται για τη διαδικασία ασύλου, καθοδηγείται ως προς το πού να βρει κατοικία, ή εισάγεται στην αγορά εργασίας.

Σύμφωνα με τους Salt και Stein οι χώρες προέλευσης, διέλευσης και προορισμού προσπαθούν να βρουν διαφορετικούς τρόπους για τον έλεγχο της μετανάστευσης εντός των δικών τους οικονομικών δομών, ενώ θεωρούν αναγκαίο να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στα εμπλεκόμενα θεσμικά όργανα και συμφέροντα και όχι στους μετανάστες (Salt & Stein, 1997:485).

Αυτό το μοντέλο υιοθετήθηκε από πολλούς ακαδημαϊκούς και κυριαρχεί στη βιβλιογραφία για τις τάσεις στη Βόρεια Αμερική, τη Νοτιοανατολική Ασία και την περιοχή του Ειρηνικού, όπου οι διακινητές απεικονίζονται ως "έμποροι μετανάστευσης", ενώ οι λαθρέμποροι μετανάστες θεωρούνται πελάτες που πληρώνουν για μια υπηρεσία (Schloenhardt, 1999, Kyle & Liang, 2001).

Υπάρχει όμως ένας μεγάλος αριθμός ακαδημαϊκών οι οποίοι θεωρούν ότι η ανάμειξη με την παράνομη διακίνηση μεταναστών δεν σημαίνει οπωσδήποτε "επιχείρηση" καθώς και άλλοι φορείς μπορεί να εμπλέκονται στη διαδικασία διευκόλυνσης των μεταναστών στη διέλευση συνόρων με παράνομο τρόπο, όπως μέλη της οικογένειας και κοινωνικά δίκτυα. (Zhang, 2008 & Herman 2006).

Παρά το γεγονός ότι επικεντρώθηκε κυρίως στις οικονομικές πτυχές του λαθρεμπορίου, η θεωρία της παράνομης διακίνησης μεταναστών ως επιχείρηση εξετάζει επίσης και τη σχέση μεταξύ δικτύων λαθρεμπορίου και συνδικάτων οργανωμένου εγκλήματος. Σύμφωνα με τους Salt and Stein (1997), το λαθρεμπόριο μεταναστών είναι ένας καθιερωμένος κλάδος ενός καλά οργανωμένου «διεθνούς γκάνγκστερ συνδικάτου». Πολλές έρευνες έχουν διεξαχθεί με κύριο στόχο να ανακαλύψουν ποιοι είναι οι λαθρέμποροι, πώς λειτουργούν και την εμπλοκή ή όχι

του οργανωμένου εγκλήματος.(Aronowitz 2001, Kleemans & Van de Bunt 2003, Schloenhardt 2001, 2003, Soudijn, 2006). Οι γνώμες όμως για το κατά πόσο ομάδες του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος συμμετέχουν στην παράνομη διακίνηση μεταναστών διαφέρουν.

Η έννοια της «οργανωμένης εγκληματικής ομάδας» ορίζεται στο άρθρο 2 (α) της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του διακρατικού οργανωμένου εγκλήματος ως “διαρθρωμένη ομάδα αποτελούμενη από τουλάχιστον τρία άτομα, ενεργώντας σε συνεννόηση με το σκοπό της διάπραξης ενός ή περισσοτέρων σοβαρών εγκλημάτων προκειμένου να αποκτηθούν οικονομικά ή άλλα υλικά οφέλη.”(UN). Όμως ακόμα και ο ορισμός του οργανωμένου εγκλήματος είναι πεδίο διαφωνίας ανάμεσα σε ερευνητές και διεθνείς οργανισμούς καθώς δεν υπάρχει συμφωνία στο ποια κριτήρια πρέπει να πληρούνται(van Liemppt, 2007).

Ωστόσο, ερευνητές έχουν υποστηρίξει ότι οι ομάδες του οργανωμένου εγκλήματος διαφέρουν από άλλες εγκληματικές ομάδες στο ότι ειδικεύονται στην επιχείρηση, έχουν μια ιεραρχική δομή, χρησιμοποιούν τη συστημική βία και τη διαφθορά και επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στη νόμιμη οικονομία (Taylor,2002).

Άλλοι ερευνητές εξομοιώνουν το οργανωμένο έγκλημα με την παράνομη διακίνηση μεταναστών και το εμπόριο ανθρώπων. Σύμφωνα με τον Bhabha(2006), υπάρχει μια ευρέως διαδεδομένη άποψη ότι το λαθρεμπόριο μεταναστών αποτελείται από ένα "διακρατικόπολύ δομημένο και αυστηρά ελεγχόμενο εγκληματικό δίκτυο πολλών εκατομμυρίων δολαρίων, παρόμοιο με τη μαφία, που μεταφέρει εκτός από ανθρώπους, όπλα, όργανα και ναρκωτικά” .

Ο βαθμός της εμπλοκής του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος στην παράνομη διακίνηση μεταναστών είναι ένα θέμα το οποίο έχει επιφέρει διαφωνίες στους ερευνητές οι οποίοι έχουν διαφορετικές και αντιφατικές απόψεις για το πώς συνεργάζονται οι διακινητές(van Liemppt,2004, Sarrica,2005) .

Κατά τον Schloenhardt,(2002) η παράνομη διακίνηση μεταναστών συντελείται από σταθερές κερδοσκοπικές οργανώσεις με σαφή ιεραρχία ενώ σύμφωνα με το Αυστραλιανό Ινστιτούτο Εγκληματολογίας υπάρχουν δέκα διαφορετικές κατηγορίες διακινητών σε μια μόνο επιχείρηση παράτυπης μετανάστευσης ή διακίνησης όπως οι στρατολόγοι, οι μεταφορείς, οι πληροφοριοδότες και αυτοί που ασχολούνται με το ξέπλυμα των χρημάτων, ενώ στην κορυφή του οργανισμού είναι οι χρηματοδότες οι οποίοι εποπτεύουν την παράνομη διακίνηση και επενδύουν στη συνέχεια τα κέρδη. Άλλοι ερευνητές αναλύοντας το φαινόμενο ως απειλή για την ασφάλεια υποστήριξαν

ότι τα δίκτυα παράνομης διακίνησης μεταναστών συνυπάρχουν με "εγκληματικές οργανώσεις, . . . αντάρτες και τρομοκράτες" (Narli, 2003:66-68, Khalid Koser,2005). Από την άλλη πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι τα δίκτυα παράνομης διακίνησης μεταναστών είναι χαλαρά δίκτυα τοπικών οργανισμών χωρίς σαφή διοικητική δομή τα οποία εργάζονται σε ad hoc βάση η μπορεί να είναι μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις αποτελούμενες από συγγενείς ή ανθρώπους από το ίδιο χωριό ή γένος(Zhang & Chin,2008).

Οι οργανώσεις που εμπλέκονται στη λαθραία διακίνηση μεταναστών είναι λιγότερο ιεραρχικές, μόνιμες ή σαφείς από ό, τι συνήθως θεωρείται. Οι περισσότεροι λαθρέμποροι συνεργάζονται σε διάφορες χαλαρές οργανώσεις, χωρίς κάποιος να είναι ο αρχηγός, και αυτές οι οργανώσεις είναι δυναμικές υπό την έννοια ότι οι άνθρωποι συνεργάζονται εύκολα με άλλους (Kleemans et al. 1998 στο, van Liempt,2007).

Ενώ υπάρχει σαφής σύνδεση μεταξύ της παράνομης διακίνησης των μεταναστών και της διαφθοράς σε πολλά επίπεδα από τη διαθέσιμη βιβλιογραφία δεν προκύπτει ότι υπάρχει στενή σχέση ή συχνή συνεργασία ανάμεσα στην παράνομη διακίνηση μεταναστών και άλλες μορφές οργανωμένου εγκλήματος.

Γενικότερα φαίνεται ότι οι διακινητές μεταναστών δεν εμπλέκονται συστηματικά με άλλες «σημαντικές» δραστηριότητες παράνομης διακίνησης. Υπάρχουν μερικές εξαιρέσεις όπως η Δυτική Αφρική, το Αφγανιστάν(IOM, 2014:22) η Κεντρική Ασία (IOM,2006:28,42) και η Κεντρική Αμερική κατά μήκος της βόρειας διαδρομής προς τις ΗΠΑ(Slack & Campbell, 2016:1380-1399).

Άλλη μια θεωρία μέσω της οποίας εξετάζεται η παράνομη διακίνηση μεταναστών είναι η θεωρία των κοινωνικών δικτύων σύμφωνα με την οποία οι μετανάστες, από τους τόπους προέλευσης στις χώρες προορισμού, συνδέονται με δεσμούς συγγένειας, φιλίας και εθνότητας(Herman,2006:198). Η οικογένεια και οι φίλοι διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στην απόφαση της μετανάστευσης αλλά και στην ένταξη στη χώρα προορισμού. Σε αντίθεση με τη θεωρία της επιχείρησης και του οργανωμένου εγκλήματος η θεωρία των δικτύων θεωρεί τον μετανάστη ως δρων κατά τη μεταναστευτική διαδικασία και όχι απλώς ως αντικείμενο. Ερευνητές αμφισβήτησαν την υπόθεση ότι οι μετανάστες στρατολογούνται από άτομα με εγκληματική δραστηριότητα ενώ δεν έχουν λόγο στην διαδικασία της μετανάστευσης και θεωρούν ότι η σχέση μεταξύ διακινητών και μεταναστών είναι πιο περίπλοκη(Van Liempt & Doomernik,2006). Σύμφωνα με τον Haas(2007), η μετανάστευση είναι γενικά μια

συνειδητή επιλογή τον ατόμων τα οποία θέλουν να βελτιώσουν τα προς το ζην παρά μια απελπισμένη απάντηση στην ένδεια.

Εν κατακλείδι, μέσω της βιβλιογραφίας φαίνεται ότι η προσπάθεια κατανόησης του φαινομένου της παράνομης διακίνησης μεταναστών μέσω των θεωριών της επιχειρηματικής δραστηριότητας, του οργανωμένου εγκλήματος και των κοινωνικών δικτύων. Η κάθε θεωρία ξεχωριστά όμως δεν επαρκεί για την εξήγηση αυτού του πολύπλοκου φαινομένου το οποίο θα πρέπει να εξετάζεται με συνδυασμό όλων των θεωριών έτσι ώστε να καλυφθούν όλες οι πτυχές του.

Κεφ.3ο Νομικό πλαίσιο , πολιτικές και θεσμικές διευθετήσεις για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μεταναστών.

Η παράνομη μετανάστευση παρά τις προσπάθειες εφαρμογής του νόμου και τον έλεγχο των συνόρων έχει αυξηθεί. Τα περισσότερα κράτη εφαρμόζουν το νόμο εναντίων των μεταναστών οι οποίοι πολλές φορές κρατούνται για παράνομη είσοδο σε μια χώρα και έρχονται αντιμέτωποι με την απέλαση ενώ η ποινική δίωξη των διακινητών πολλές φορές είναι η εξαίρεση και όχι ο κανόνας.

Η έλλειψη μιας διεθνούς αρχής επιβολής του νόμου, η απουσία κοινής και συνεπούς εφαρμογής των αρχών της ποινικής δικαιοσύνης και των συστημάτων μετανάστευσης βοήθησε τα κυκλώματα της διακίνησης, τα οποία εκμεταλλεύτηκαν τις διαφορές που υπήρχαν στα νομικά συστήματα των χωρών. Επιπλέον, η αποτυχία της εύρεσης κατάλληλης λύσης για τα κύματα μετανάστευσης είχε ως αποτέλεσμα πολλοί πρόσφυγες να διαμένουν σε καταυλισμούς προσφύγων και κέντρα κράτησης.

Η μεγάλη ανάπτυξη της παράνομης διακίνησης μεταναστών σε όλο τον κόσμο οδήγησε τη διεθνή κοινότητα στη διεθνή συνεργασία για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης και του οργανωμένου εγκλήματος.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με τις θεσμικές διευθετήσεις, το νομικό πλαίσιο και τα μέτρα που εφαρμόζονται για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μεταναστών σε διεθνές επίπεδο και κυρίως σε επίπεδο της ΕΕ.

Η επόμενη ενότητα παρέχει μια επισκόπηση των τύπων οργανισμών που υπάρχουν σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και τα θεσμικά όργανα και φορείς οι οποίοι παρέχουν βοήθεια στις χώρες για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μεταναστών καθώς και το πώς συνεργάζονται αυτοί οι οργανισμοί.

3.1 Θεσμικές διευθετήσεις

Οι διακυβερνητικοί οργανισμοί που θα αναφερθούν παρέχουν νομική συνδρομή και καθοδήγηση σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής του διεθνούς δικαίου και του δικαίου της ΕΕ, τεχνική υποστήριξη, συντονισμό και η οργάνωση κοινών επιχειρήσεων, αναλαμβάνουν ερευνητικές δραστηριότητες, συμβάλλουν την ενίσχυση της συνεργασίας και της ανταλλαγής πληροφοριών και παρέχουν οικονομική στήριξη.

Το Γραφείο του ΟΗΕ για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα (UNODC) παρέχει νομική βοήθεια και προωθεί την επικύρωση και την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του ΟΗΕ για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου. Ιδρύθηκε το 1997 στο Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών στη Βιέννη ως Γραφείο Ελέγχου Ναρκωτικών και Πρόληψης του Εγκλήματος, συνδυάζοντας τη Διεθνή Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά (UNDCP) και τη Διεύθυνση Πρόληψη της Εγκληματικότητας και Ποινικής Δικαιοσύνης. (UN General Assembly, 1997).

Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) καθοδηγεί και να συντονίζει τις διεθνείς δράσεις για την προστασία και την παροχή βοήθειας στους πρόσφυγες, στους αιτούντες άσυλο και τους εσωτερικά εκτοπισμένους, ανεξάρτητα από το αν έχουν εισέλθει σε μια χώρα παράνομα ή με τη χρήση διακινητών. Ιδρύθηκε το 1950 με σκοπό "να διασφαλίζει ότι κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να ζητήσει άσυλο και να βρει καταφύγιο σε μια άλλη χώρα, με την προοπτική του εθελοντικού επαναπατρισμού, της τοπικής ένταξης στη χώρα ασύλου ή της μετεγκατάστασης σε τρίτη χώρα" (UNHCR).

Ο Διεθνής οργανισμός Μετανάστευσης (IOM) είναι ο πιο σημαντικός διεθνής οργανισμός ο οποίος ασχολείται με την παράνομη διακίνηση μεταναστών. Ιδρύθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 1951 ως Προσωρινή Διακυβερνητική Επιτροπή Μεταφοράς Μεταναστών εξ Ευρώπης έχοντας ως σκοπό την παροχή βοήθειας στους εκτοπισθέντες στην Ευρώπη ύστερα από το Β Παγκόσμιο Πόλεμο. Αργότερα οι δραστηριότητές του επεκτάθηκαν κυρίως στη Λατινική Αμερική, την Αφρική και την Αυστραλία. Το 1987 μετονομάστηκε σε Διεθνή οργανισμό Μετανάστευσης (IOM) και σήμερα αποτελείται από 86 κράτη μέλη. Σκοπός του είναι « να διασφαλίσει σε ολόκληρο τον κόσμο την ομαλή μετανάστευση των ατόμων που χρήζουν διεθνούς μεταναστευτικής προστασίας» (IOM).

Ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (IMO) έχει εντολή να προστατεύει τις ζωές όλων των ανθρώπων στη θάλασσα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων των μεταναστών που μεταφέρονται παράνομα μέσω θαλάσσης. Οι δραστηριότητές του περιλαμβάνουν

την παροχή καθοδήγησης στην έρευνα και τη διάσωση στη θάλασσα. Δίνει κατευθυντήριες γραμμές και αρχές στα κράτη μέλη της ΕΕ για την εφαρμογή των μέτρων ασφαλείας του. Συνεργάζεται με τα κράτη για να εξασφαλίσει το συντονισμό και τη συνεργασία σε επιχειρήσεις διάσωσης (IMO Resolution MSC.167(78), 2004).

Το Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη της Μεταναστευτικής Πολιτικής (ICMPD) εργάζεται σε έξι θεματικούς τομείς, στους οποίους περιλαμβάνεται η παράνομη μετανάστευση, συμπεριλαμβανομένης της παράνομης διακίνησης μεταναστών καθώς επίσης και τους τομείς της πολιτικής για την εμπορία ανθρώπων (THB) και τη διαχείριση των συνόρων. Ιδρύθηκε από την Αυστρία και την Ελβετία το 1993 και από τότε έχουν προσχωρήσει 17 κράτη μέλη (ICMPD).

Η Ιντερπόλ είναι μια διεθνής αστυνομική οργάνωση που στοχεύει στην πρόληψη του εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένου του λαθρεμπορίου των μεταναστών. Οι δραστηριότητές της περιλαμβάνουν την παροχή στοχοθετημένης εκπαίδευσης, εξειδικευμένη ερευνητική υποστήριξη, σχετικά δεδομένα και ασφαλή κανάλια επικοινωνίας.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης (CoE) προσεγγίζει την παράνομη διακίνηση μεταναστών από την προοπτική της προστασίας των δικαιωμάτων και γενικότερα επικεντρώνεται στην παράνομη μετανάστευση, το οργανωμένο έγκλημα και την εμπορία ανθρώπων (CoE, Rome).

Οι διακυβερνητικοί οργανισμοί συνήθως συνεργάζονται μεταξύ τους και συντονίζουν τις προσπάθειές τους για την αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου μεταναστών.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, διάφορα θεσμικά όργανα και οργανισμοί παρέχουν βοήθεια σε χώρες για την αντιμετώπιση του προβλήματος του λαθρεμπορίου μεταναστών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΚ), η οποία μέσω της ευρωπαϊκής ατζέντας για τη μετανάστευση (COM (2015) 240 τελικό), πρότεινε μια κοινή και ολοκληρωμένη μεταναστευτική πολιτική στην Ευρώπη, περιλαμβάνοντας δράσεις κατά του λαθρεμπορίου μεταναστών. Η συνεργασία για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου μεταναστών στο εσωτερικό της ΕΕ και με τρίτες χώρες επισημάνθηκε επίσης από την ευρωπαϊκή ατζέντα για την ασφάλεια (COM (2015) 185 τελικό), η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (EYED), μαζί με την Επιτροπή έχουν ως σκοπό την εφαρμογή της Παγκόσμιας Προσέγγισης της Μετανάστευσης και της Κινητικότητας (GAMM). Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ), ενέκρινε αρκετά ψηφίσματα σχετικά με την κατάσταση στη Μεσόγειο, ζητώντας από τα κράτη μέλη να «κάνουν τα πάντα για να αποφευχθεί η περαιτέρω απώλεια ζωής στη θάλασσα» (ΕΥ).

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA), παρέχει εξειδικευμένες συμβουλές και συστάσεις προς τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματά μεταξύ άλλων και των παράνομα διακινούμενων μεταναστών. Το Eurojust, είναι ο οργανισμός συνεργασίας της δικαιοσύνης της ΕΕ, ο οποίος στοχεύει στη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των δικαστικών αρχών των κρατών μελών, για τη διερεύνηση και δίωξη εγκλημάτων (συμπεριλαμβανομένου του λαθρεμπορίου μεταναστών). Η Ευρωπόλ είναι η υπηρεσία επιβολής του νόμου της ΕΕ και παρέχει επιχειρησιακή βοήθεια στα κράτη μέλη για τη διερεύνηση διασυνοριακών εγκλημάτων, συμπεριλαμβανομένου του λαθρεμπορίου μεταναστών. Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) εστιάζει στην πρακτική συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών παρέχοντας υποστήριξη στα εθνικά συστήματα ασύλου και υποδοχής όταν αυτά υφίστανται πιέσεις.(EC).

Στη βάση της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Ευρώπη θέσπισε κοινούς κανόνες για τον έλεγχο των συνόρων αυτών έτσι ώστε η επιτήρηση να είναι ομοιόμορφη και υψηλού επιπέδου. Οπότε στις 26 Οκτωβρίου 2004 συστάθηκε η Frontex με τον Κανονισμό (ΕΚ) 2007/2004. Η Frontex είναι ένας Ευρωπαϊκός οργανισμός ο οποίος διαχειρίζεται την επιχειρησιακή συνεργασία στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ και βοηθά τα κράτη μέλη στη συλλογή και ανταλλαγή δεδομένων, παρέχοντας έρευνα και ανάλυση κινδύνου, κατάρτιση και συντονισμό κοινών επιχειρήσεων.² Στην Ελλάδα ιδρύθηκε το περιφερειακό επιχειρησιακό γραφείο της Ανατολικής Μεσογείου με αρμοδιότητα τα εξωτερικά σύνορα της Ελλάδας, Ιταλίας, Κύπρου και Μάλτας.³

Κάποιοι από αυτούς τους οργανισμούς συνεργάζονται μεταξύ τους όπως για παράδειγμα η Frontex με τη Europol όσον αφορά τη διαχείριση των συνόρων. Μια σημαντική εξέλιξη ήταν επιχειρησιακή συμφωνία της Frontex με τη Europol που επιτρέπει την ανταλλαγή προσωπικών δεδομένων σε σχέση με ποινικές διασυνοριακές δραστηριότητες (π.χ. προσωπικά δεδομένα από τις συνεντεύξεις για τη συγκέντρωση πληροφοριών που συλλέχθηκαν κατά τη διάρκεια των κοινών επιχειρήσεων) από τον Frontex στην Europol αλλά όχι αντίστροφα (European Commission,2015).

Φορείς που συμμετείχαν σε έρευνα της Γενικής Διεύθυνσης Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το λαθρεμπόριο των

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A02004R2007-20111212>

³ <http://www.poaasa.gr/lathrometanasteusi>

μεταναστών το έτος 2015, τόνισαν ότι η συνεργασία μεταξύ των οργανισμών της ΕΕ αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου μεταναστών και ενώ πιστεύουν ότι δεν είναι σαφές εάν η σημερινή συνεργασία είναι επαρκής(European Commission,2015).

Σε εθνικό επίπεδο ο αριθμός και ο τύπος των οργανισμών που εμπλέκονται στην αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μεταναστών είναι διαφορετικός. Στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη χάραξη της πολιτικής για την παράνομη διακίνηση μεταναστών συμμετέχουν διάφορα υπουργεία και κυβερνητικές υπηρεσίες. Στα περισσότερα κράτη το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Δικαιοσύνης είναι τα δύο κύρια υπουργεία που είναι υπεύθυνα για την πολιτική και τη λήψη αποφάσεων όσον αφορά την αντιμετώπιση του φαινομένου προσεγγίζοντάς το από διαφορετική οπτική γωνία ανάλογα με τις θεσμικές δραστηριότητές του. Οι υπηρεσίες επιβολής του νόμου κάθε κράτους συμμετέχουν επίσης στην αντιμετώπιση του φαινομένου επιτηρώντας και ελέγχοντας τα σύνορα και αναλαμβάνοντας ποινικές έρευνες. Το δικαστικό σώμα διώκει και επιβάλλει κυρώσεις οι οποίες αφορούν την παράνομη διακίνηση μεταναστών και σε ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη έχουν συσταθεί ειδικά δικαστήρια για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μεταναστών ή συγκεκριμένοι δικαστές ή οι εισαγγελείς διορίζονται για να δικάσουν περιπτώσεις λαθρεμπορίου όπως για παράδειγμα το Βέλγιο και η Ολλανδία(European Commission,2014). Τέλος, ορισμένα κράτη μέλη, όπως η Σουηδία , Γερμανία και Βέλγιο έχουν θεσπιστεί ειδικούς μηχανισμούς για την ανάλυση και την παρακολούθηση της δυναμικής του λαθρεμπορίου μεταναστών (European Commission,2015).

Συνεπώς, πολλοί διαφορετικοί οργανισμοί συμμετέχουν στην αντιμετώπιση του λαθρεμπορίου των μεταναστών σε εθνικό επίπεδο όσον αφορά τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η συνεργασία μεταξύ αυτών των φορέων είναι σημαντική. Από την έρευνα της Γενικής Διεύθυνσης Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το λαθρεμπόριο των μεταναστών το έτος 2015στην οποία περιλαμβάνονται η Ισπανία, Γαλλία, Βέλγιο, Γερμανία, Πολωνία, Ολλανδία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Βουλγαρία, Ιταλία, Ουγγαρία και η Ελλάδα φάνηκε ότι η συνεργασία σχετικά με το λαθρεμπόριο μεταναστών μεταξύ των διαφόρων θεσμικών οργάνων σε αυτά τα κράτη μέλη οργανώνεται με διάφορους τρόπους και σε διαφορετικό βαθμό. Λίγα είναι τα κράτη μέλη της ΕΕ που έχουν δημιουργήσει συντονιστικούς μηχανισμούς ή έχουν αναθέσει σε συγκεκριμένες

μονάδες να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να βελτιώσουν τη συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων αρχών εντός της χώρας σχετικά με το θέμα του λαθρεμπορίου μεταναστών.

3.2 Το Νομικό πλαίσιο

Στο κεφάλαιο αυτό θα δοθεί μια γενική εικόνα του νομικού πλαισίου που αφορά την παράνομη διακίνηση μεταναστών σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο .

3.2.1 Το διεθνές και ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο

Στα τέλη της δεκαετίας του '90 παρατηρήθηκε μια σημαντική αύξηση του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος και η διεθνής κοινότητα κατέβαλε διάφορες προσπάθειες να αντιμετωπίσει αυτήν την άνοδο. Αποφασίστηκε η κατασκευή ενός εργαλείου για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, μέρος του οποίου είναι και η παράνομη διακίνηση μεταναστών.

Στις 12-15 Δεκεμβρίου του 2000 υπεγράφη στο Παλέρμο της Ιταλίας η Σύμβαση του ΟΗΕ για το οργανωμένο έγκλημα (UNTOC). Η σύμβαση υπεγράφη από 132 χώρες των ΗΕ και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και από την Αυστραλία, Κίνα, Ινδονησία, Φιλιππίνες, Σιγκαπούρη , Ταϊλάνδη και Βιετνάμ.

Η Σύμβαση συμπληρώνεται από τρία πρωτόκολλα της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, το Πρωτόκολλο κατά της Διακίνησης μεταναστών δια ξηράς, θαλάσσης και αέρα (Πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών κατά της λαθρομετανάστευσης), που εγκρίθηκε το 2000 και τέθηκε σε ισχύ το 2004 και το πρωτόκολλο για την παράνομη κατασκευή και διακίνηση όπλων και πυρομαχικών. Η υιοθέτηση των συμπληρωματικών πρωτοκόλλων καταδεικνύει τη σημασία που αποδίδεται σε αυτές τις δραστηριότητες ως μορφές υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Η Σύμβαση μαζί με το πρωτόκολλο κατά της Διακίνησης μεταναστών δια ξηράς, θαλάσσης και αέρα αποτελούν το πιο σχετικό νομοθετικό πλαίσιο που αφορά την παράνομη διακίνηση μεταναστών σε διεθνές επίπεδο (δηλ. υπερεθνικό ποινικό δίκαιο).

Σύμφωνα με το άρθρο 1 της Σύμβασης σκοπός της είναι *η προώθηση της συνεργασίας για την πιο αποτελεσματική αποφυγή και την αντιμετώπιση του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος* (United Nations General Assembly) .

Ο σκοπός της σύμβασης είναι διττός αφού προσπαθεί να εξαλείψει τις διαφορές που υπάρχουν στα νομικά συστήματα των χωρών και να καθορίσει τα πρότυπα των εθνικών νομικών συστημάτων για μια αποτελεσματική αντιμετώπιση του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος.

Από την αρχή των διαβουλεύσεων για μια διεθνή σύμβαση για το οργανωμένο έγκλημα υπήρξαν διαφωνίες για τον γενικό ορισμό της έννοιας καθώς περιλαμβάνει ένα ευρύ πεδίο δραστηριοτήτων, εμπλεκόμενων ατόμων ή διαπραττόμενων εγκλημάτων. Τελικά η επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών αποφάσισε να χρησιμοποιήσει ένα μοντέλο που να συνδυάζει τη σοβαρότητα της οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας με τον ορισμό της εγκληματικής οργάνωσης. Σύμφωνα με το άρθρο 2 (α) της Σύμβασης η οργανωμένη εγκληματική ομάδα είναι *μια δομημένη ομάδα τριών ή περισσότερων προσώπων που υφίσταται για κάποια χρονική περίοδο και ενεργεί από κοινού με σκοπό να τελέσει ένα ή περισσότερα σοβαρά εγκλήματα ή αδικήματα που θεσπίζονται σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση, έτσι ώστε να προσπορισθεί, άμεσα ή έμμεσα, οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος, ενώ σοβαρό έγκλημα σημαίνει μια πράξη η οποία συνιστά αξιόποιο αδίκημα το οποίο τιμωρείται με την ανώτατη στέρηση της ελευθερίας τουλάχιστον τεσσάρων χρόνων φυλάκισης ή με μια σοβαρότερη ποινή (αρ. 2(β) της Σύμβασης). Το άρθρο 3 της Σύμβασης προσδιορίζει το πότε ένα αδίκημα οργανωμένης εγκληματικής ομάδας είναι διασυνοριακό :α) τελείται σε περισσότερα του ενός κράτη, β) τελείται σε ένα κράτος αλλά σημαντικό τμήμα της προετοιμασίας, του σχεδιασμού, της καθοδήγησης ή του ελέγχου λαμβάνει χώρα σε άλλο κράτος, γ) τελείται σε ένα κράτος αλλά αφορά οργανωμένη εγκληματική ομάδα που συμμετέχει σε εγκληματικές δραστηριότητες σε περισσότερα του ενός κράτη, ή δ) τελείται σε ένα κράτος αλλά έχει σημαντικές επιπτώσεις σε άλλο κράτος.*(αρ.3 της Σύμβασης).

Σύμφωνα με τη Σύμβαση ένα αδίκημα για να χαρακτηριστεί ως μορφή οργανωμένου εγκλήματος πρέπει να έχει κάποια χαρακτηριστικά(σοβαρότητα, τέλεση από οργανωμένη ομάδα, υπερεθνική φύση) και ο λόγος που δόθηκε περισσότερη έμφαση στα χαρακτηριστικά των αδικημάτων και όχι στο ποια αδικήματα θεωρούνται μορφή οργανωμένου εγκλήματος ήταν η μεταβλητότητα των δραστηριοτήτων που συνιστούν οργανωμένο έγκλημα .

Η Σύμβαση περιλαμβάνει ρυθμίσεις από τις οποίες απορρέουν αυστηρές υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων κρατών όπως η ποινικοποίηση της συμμετοχής σε οργανωμένη εγκληματική ομάδα(αρ. 5) αλλά και ρυθμίσεις που ενθαρρύνουν τα κράτη να υιοθετήσουν τα προτεινόμενα μέτρα ή να επιλέξουν μεταξύ αυτών για παράδειγμα μέτρα για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος (αρ. 7 παρ.2 και 4).

Το Πρωτόκολλο για την παράνομη διακίνηση μεταναστών δια ξηράς, θαλάσσης και αέρος είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τη Σύμβαση. Μόνο τα κράτη που έχουν υπογράψει τη Σύμβαση μπορούν να είναι συμβαλλόμενα στα υπόλοιπα πρωτόκολλα. Όπως και η Σύμβαση έτσι και το Πρωτόκολλο προϋποθέτει τη λήψη εκτελεστικών και νομοθετικών μέτρων από τα συμβαλλόμενα κράτη.

Το φαινόμενο της παράνομης διακίνησης μεταναστών σε αντίθεση με άλλα διασυνοριακά εγκλήματα συμπεριλήφθηκε πρόσφατα στο διεθνές δίκαιο. Με την αύξηση του φαινομένου οι χώρες αντιλήφθηκαν ότι η έλλειψη διεθνούς συνεργασίας στον τομέα της παράνομης διακίνησης μεταναστών αποτελούσε σοβαρό εμπόδιο για την καταπολέμησή της. Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών για πρώτη φορά αντιμετώπισε το ζήτημα το 1993 με ένα ψήφισμα όπου καταδίκασε την παράνομη διακίνηση ξένων κατά παράβαση του διεθνούς και εθνικού νόμου, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ασφάλεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών (UN General Assembly, 1993). Το 1994 ο Γενικός Γραμματέας των ΗΕ παρείχε μια έκθεση για την παράνομη διακίνηση μεταναστών ανά τον κόσμο καθώς και ρυθμίσεις σε νομοθετικό και νομικό επίπεδο των κρατών. Μέσω αυτής της έκθεσης γινόταν έκκληση για διεθνική συνεργασία για την καταπολέμηση του φαινομένου (UN General Assembly, 1994). Αυτό οδήγησε στο Πρωτόκολλο για την παράνομη διακίνηση μεταναστών δια ξηράς, θαλάσσης και αέρος.

Σκοπός του Πρωτοκόλλου είναι η πρόληψη και η καταπολέμηση του λαθρεμπορίου των μεταναστών, καθώς και η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών και ταυτόχρονα η προστασία των δικαιωμάτων των παρανόμως διακινούμενων μεταναστών. (Protocol against the smuggling of migrants αρ.2).

Το Πρωτόκολλο έχει ως σκοπό την ποινικοποίηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών και όχι των ίδιων των μεταναστών αφού αναγνωρίζει ότι η μετανάστευση δεν είναι έγκλημα ενώ οι μετανάστες πολλές φορές είναι θύματα τα οποία χρήζουν προστασίας.

Από τις διατάξεις του κειμένου απορρέουν, όπως και στη Σύμβαση αυστηρές και χαλαρές υποχρεώσεις από τα συμβαλλόμενα κράτη. Αυστηρές υποχρεώσεις απορρέουν για παράδειγμα από το άρθρο 6 το οποίο αφορά στην ποινικοποίηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών. Το άρθρο 6 υποχρεώνει τα κράτη να ποινικοποιήσουν δραστηριότητες όπως η παράνομη διακίνηση, η φύλαξη και απόκρυψη παράνομων μεταναστών και η προμήθεια και παραγωγή πλαστών εγγράφων. Τα κράτη είναι υποχρεωμένα να αναπτύξουν τη διεθνή συνεργασία, να

ανταλλάσσουν πληροφορίες (αρ.10), να ενισχύσουν τον έλεγχο των συνόρων τους (αρ.11) να λάβουν μέτρα για την ασφάλεια και τον έλεγχο των ταξιδιωτικών εγγράφων(αρ.12) καθώς επίσης και να εκπαιδεύσουν το προσωπικό των αρμόδιων αρχών για την αντιμετώπιση και αποτροπή του φαινομένου καθώς και για την προστασία των μεταναστών(αρ.14). Από την άλλη υπάρχουν πιο χαλαρές διατάξεις οι οποίες προτρέπουν τα κράτη να πραγματοποιήσουν προγράμματα ενημέρωσης του κοινού για το φαινόμενο και την αποτροπή του (αρ. 15), να λάβουν μέτρα σύμφωνα και με το εσωτερικό δίκαιο για την προστασία των δικαιωμάτων ατόμων τα οποία έγιναν αντικείμενο της παράνομης διακίνησης(αρ.16) καθώς και να συνάψουν διμερείς ή περιφερειακές συμφωνίες ή επιχειρησιακές συμφωνίες ή συμφωνίες που για τη λήψη μέτρων για την πρόληψη και την καταπολέμηση του φαινομένου(αρ.17). Τα αδικήματα σύμφωνα με το άρθρο 6 του πρωτοκόλλου είναι το λαθρεμπόριο μεταναστών, η παραγωγή πλαστού ταξιδιωτικού εγγράφου ή ταυτότητας, η προμήθεια, παροχή ή κατοχή τέτοιου εγγράφου, η βοήθεια ενός προσώπου που δεν είναι υπήκοος ή μόνιμος κάτοικος να παραμείνει στο οικείο κράτος χωρίς να πληροί τις αναγκαίες προϋποθέσεις για τη νόμιμη παραμονή στο κράτος. Στην παρ. 2 του άρθρου 6 αναφέρεται η ποινικοποίηση της συμμετοχής ως συνεργού ενός ατόμου στις περιπτώσεις της παραγράφου1. Στην παράγραφο 3 περιλαμβάνονται οι παράγοντες οι οποίοι προκαλούν κίνδυνο στα άτομα κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, παράγοντες οι οποίοι βάζουν σε κίνδυνο τη ζωή και την ασφάλεια των ατόμων ή συνεπάγονται είτε την εκμετάλλευση είτε την απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση τους.

Το πρωτόκολλο περιλαμβάνει επίσης κάποια μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν από τα συμβαλλόμενα κράτη και κυρίως από τα κράτη που έχουν κοινά σύνορα ή βρίσκονται στις πιο συνηθισμένες διαδρομές διακίνησης, για την ενδυνάμωση της δικαστικής συνεργασίας και της συνεργασίας στον τομέα της επιβολής του νόμου καθώς και την αποτροπή της παράνομης διακίνησης των μεταναστών.

Κάποιες διατάξεις του πρωτοκόλλου περιλαμβάνουν ειδικά μέτρα για τη διακίνηση μέσω θαλάσσης σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο της θάλασσας. Με το άρθρο 8 προάγεται η συνεργασία και η ανταλλαγή των πληροφοριών μεταξύ των κρατών για τα μέτρα που έχουν λάβει εναντίων ύποπτων σκαφών ενώ το άρθρο 9 περιλαμβάνει ρήτρες διασφάλισης για οποιαδήποτε ενέργεια λαμβάνεται υπό το άρθρο 8 δηλαδή διασφαλίζεται η ασφάλεια και η ανθρώπινη μεταχείριση των επιβατών, η ασφάλεια του σκάφους και του φορτίου του και ο σεβασμός των εμπορικών συμφερόντων του κράτους τη σημαία του οποίου φέρει το σκάφος.

Πρωταρχικό ενδιαφέρον του Πρωτοκόλλου για την παράνομη διακίνηση των μεταναστών είναι η ποινικοποίηση των οργανισμών διακίνησης και όχι ή τιμωρία των παράνομων μεταναστών γι αυτό και οι μετανάστες δεν υπόκεινται σε ποινές λόγω του ότι χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες των οργανισμών αυτών(αρ.5).

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι το Πρωτόκολλο προωθεί την ποινικοποίηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών σε παγκόσμιο επίπεδο καθώς και πολλές άλλες δραστηριότητες που σχετίζονται με αυτή και διευκολύνει τη συνεργασία ανάμεσα στα συμβαλλόμενα κράτη για την έρευνα τέτοιων εγκλημάτων και την ποινική δίωξη των παραβατών. Σε συνδυασμό με τη Σύμβαση των ΗΕ δίνεται περισσότερη έμφαση στην καταστολή της οργανωμένης παράνομης διακίνησης των μεταναστών. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο η διακίνηση μέσω θαλάσσης έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και προτείνει μέτρα για την αντιμετώπιση αυτού του είδους προστατεύοντας παράλληλα την ασφάλεια και την αξιοπρέπεια των μεταναστών. Παρότι είναι ένα εργαλείο διεθνούς ποινικού δικαίου παράλληλα εξελίσσει την κατάσταση των παρανόμως διακινούμενων μεταναστών. Από την άλλη κάποιες διατάξεις είναι ασαφής επιτρέποντας στα συμβαλλόμενα κράτη να ερμηνεύουν και να εφαρμόζουν αυτές τις διατάξεις ανάλογα με το καλύτερο δυνατό εθνικό τους συμφέρον.

Παρόλα αυτά η υιοθέτηση του πρωτοκόλλου δείχνει τη δέσμευση των κρατών για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μεταναστών και αντικατοπτρίζει την τεράστια ανάπτυξη του φαινομένου.

3.2.2 Το νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν υιοθετηθεί νομικά δεσμευτικά κείμενα και έχουν συσταθεί κοινοτικά όργανα και δομές για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος και τη συνεργασία των κρατών μελών γι αυτό τον σκοπό. Η Συνθήκη Ίδρυσης της Ευρωπαϊκής ένωσης και η τροποποίησή της από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ περιλαμβάνει το κανονιστικό και θεσμικό πλαίσιο για την πρόληψη και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Τα άρθρα 61-69 αφορούν τις πολιτικές ως προς τις θεωρήσεις εισόδου, το άσυλο, τη μετανάστευση και την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων ενώ τα κοινοτικά όργανα έχουν την αρμοδιότητα να νομοθετούν γι αυτούς τους τομείς έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένας χώρος *ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης*.(Παπαγιάννη,2001).

Σύμφωνα με το άρθρο 29της Συνθήκης του Άμστερνταμ τα κράτη μέλη της ευρωπαϊκής ένωσης οφείλουν να αναπτύξουν *από κοινού δράση στον τομέα της*

αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Ο μέγιστος βαθμός ασφάλειας στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιτυγχάνεται με την καταπολέμηση και την πρόληψη της εγκληματικότητας, οργανωμένης ή μη, ιδίως της τρομοκρατίας, της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων σε βάρος ανηλίκων, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και όπλων της δωροδοκίας και της απάτης. (Συνθήκη Άμστερνταμ για την ίδρυση της ευρωπαϊκής ένωσης).

Η πρόληψη και η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος εμπίπτουν στην κοινοτική αρμοδιότητα όταν αφορούν αδικήματα διασυνοριακού χαρακτήρα.

Τα συμπεράσματα της Συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου η οποία έλαβε μέρος στο Τάμπερε το 1999, αναφέρονται η σύγκλιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σε θέματα ασύλου, μεταναστευτικής πολιτικής, πρόληψης και δίωξης αδικημάτων διασυνοριακού χαρακτήρα και η ενίσχυση της δικαστικής συνεργασίας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα σε αυτό το πλαίσιο υιοθέτησε Αποφάσεις, Αποφάσεις-Πλαίσια και Οδηγίες για την αντιμετώπιση των διαφόρων μορφών του οργανωμένου εγκλήματος.

Όσον αφορά την παράνομη διακίνηση μεταναστών, η νομοθεσία για την πρόληψη, τον εντοπισμό και τη δίωξη το εντάσσεται στο πλαίσιο του "Πακέτου διευκολυντών", που εγκρίθηκε το 2002, το οποίο συνίσταται από την οδηγία 2002/90 / ΕΚ του Συμβουλίου για τον καθορισμό της διευκόλυνσης της μη εξουσιοδοτημένης εισόδου, διαμετακόμισης και διαμονής (Council Directive 2002/90/EK) και της απόφασης-πλασίου 2002/946 / ΔΕΥ του Συμβουλίου για την ενίσχυση του ποινικού πλαισίου για την αποτροπή της μη εξουσιοδοτημένης εισόδου, διαμετακόμισης και διαμονής (Council Framework Decision 2002/946/JHA). Η οδηγία ποινικοποιεί τη διευκόλυνση της παράνομης μετανάστευσης και διαμονής, ενώ η απόφαση θεσπίζει ελάχιστους κανόνες για τις κυρώσεις, την ευθύνη των νομικών προσώπων και τη δικαιοδοσία (European Commission, 2015).

Η Οδηγία του 2004 *«σχετικά με τον τίτλο παραμονής που χορηγείται στους υπηκόους τρίτων χωρών θύματα εμπορίας ανθρώπων ή συνέργειας στη λαθρομετανάστευση, οι οποίοι συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές»* (Οδηγία 2004/81/ΕΚ της 29^{ης} Απριλίου 2004). Η οδηγία 2004/81 / ΕΚ του Συμβουλίου της ΕΕ καθορίζει τους όρους χορήγησης άδειας προσωρινής διαμονής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων που δεν ανήκουν στην ΕΕ και, προαιρετικά, των παρανόμως διακινούμενων μεταναστών, εάν αυτοί συνεργάζονται με τις εθνικές αρχές για τον εντοπισμό και τη δίωξη των

διακινητών / λαθρεμπόρων. Η οδηγία δεν ισχύει για όλους τους παράνομα διακινούμενους μετανάστες, αλλά για εκείνους "που θα μπορούσαν εύλογα να θεωρηθούν θύματα [...] οι οποίοι έχουν υποστεί βλάβη, όπως για παράδειγμα η απειλή της ζωής τους ή σωματική βλάβη» (COM (2002) 71 final).

Το άρθρο 26 της συμφωνίας του Σένγκεν (The Schengen Agreement of 14 June 1985) και η οδηγία 2001/51383 (Council Directive 2001/51/EC of 28 June 2001) σχετικά με την ευθύνη του μεταφορέα θεωρούνται ως μέσο καταπολέμησης της παράνομης μεταναστευσης, συμπεριλαμβανομένης και της παράνομης διακίνησης μεταναστών. Η οδηγία 2008/115 / ΕΚ (Directive 2008/115/EC), υποχρεώνει τα κράτη μέλη της ΕΕ να επιστρέψουν τους παράνομους μετανάστες (συμπεριλαμβανομένων των παρανόμως διακινούμενων μεταναστών) ή να τους χορηγήσει νομικό καθεστώς.

Οι οδηγίες είναι δεσμευτικές για κάθε κράτος μέλος αλλά η επιλογή του τύπου και των μέσων υπόκεινται στην αρμοδιότητα του κάθε κράτους μέλους (Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, C 325/33 της 24 Δεκεμβρίου 2002). Οι οδηγίες μεταφέρονται στο εθνικό δίκαιο και το κάθε κράτος μέλος επιλέγει τα μέτρα που θα υιοθετηθούν για να επιτευχθεί ο σκοπός της Οδηγίας.

Ωστόσο υπάρχουν κάποιες διαφορές ανάμεσα στο νομικό πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών και το νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την παράνομη διακίνηση μεταναστών. Αυτές εντοπίζονται στη διαφορετική ορολογία που χρησιμοποιούν. Ο όρος *διευκόλυνση* στο Πακέτο Διευκόλυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιλαμβάνει τη βοήθεια για την παράνομη μετανάστευση από *οποιοδήποτε πρόσωπο*, συμπεριλαμβανομένων εγκληματικών οργανώσεων ενώ το Πρωτόκολλο για την παράνομη διακίνηση μεταναστών περιορίζεται σαφώς στις οργανωμένες εγκληματικές ομάδες (Gallagher & David, 2014).

Επιπλέον, στο Πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών ο ορισμός της παράνομης διακίνησης μεταναστών περιλαμβάνει το κριτήριο του οικονομικού κέρδους για τη διάπραξη της παράβασης, ενώ το Πακέτο Διευκολυντών απαιτεί μόνο ένα στοιχείο

"οικονομικού κέρδους" για τη διευκόλυνση της μη εξουσιοδοτημένης διαμονής (δηλαδή παραβάσεις του άρθρου 1 β) Οδηγία), αλλά όχι για τη διευκόλυνση της μη εξουσιοδοτημένης εισόδου ή διέλευσης (δηλ. Του άρθρου 1 στοιχείο α) της οδηγίας (European Commission, 2015).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αξιολογεί επί του παρόντος τη δέσμη μέτρων διευκόλυνσης. Στις 27 Μαΐου 2015, η Επιτροπή υπέβαλε σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών (Action Plan 2015-2020) το

οποίο εστιάζει στην ενίσχυση της ανταπόκρισης της αστυνομίας και των δικαστικών αρχών, στη βελτίωση της συλλογής και ανταλλαγής πληροφοριών, στην ενίσχυση της πρόληψης του φαινομένου και της βοήθειας προς τους ευάλωτους μετανάστες και στην αναζήτηση στενότερης συνεργασίας με τρίτες χώρες(EC, Communication on EU Action Plan against migrant smuggling).

3.3 Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο

Η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει καταστεί κρίσιμη περιοχή διέλευσης παράτυπων μεταναστών και προσφύγων. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης είναι το πρώτο σημείο εισόδου για την Ευρωπαϊκή Ένωση με τις αφίξεις να προέρχονται από την Τουρκία.

Η Ελληνική Αστυνομία και η Ελληνική Ακτοφυλακή είναι οι κύριοι φορείς επιβολής του νόμου οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για τη διαχείριση και καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών. Το τμήμα αλλοδαπών της Ελληνικής Αστυνομίας είναι υπεύθυνο για τη συλλογή πληροφοριών όσον αφορά τις επιχειρήσεις παράνομης διακίνησης μεταναστών και του οργανωμένου εγκλήματος για τους παράτυπους μετανάστες.

Η παράνομη διακίνηση μεταναστών στην Ελλάδα ορίζεται ως εγκληματική δραστηριότητα. Η χώρα έχει μεταφέρει και τα τρία Πρωτόκολλα του Παλέρμo στην εθνική νομοθεσία έχοντας διατηρήσει το δικαίωμα εφαρμογής διαφορετικών ποινών για τους διακινητές μεταναστών και τους εμπόρους ανθρώπων, οι οποίες είναι αυστηρότερες από αυτές που προτείνουν τα Πρωτόκολλα.

“Όσον αφορά τους μετανάστες αυτοί τιμωρούνται τόσο για παράνομη είσοδο στη χώρα όσο και για παράνομη έξοδο καθώς αυτά τα δύο θεωρούνται διοικητικά εγκλήματα.

Εκτός από το Πρωτόκολλο για την παράνομη διακίνηση μεταναστών η Ελλάδα έχει μεταφέρει στην εθνική της νομοθεσία την οδηγία 2002/90 / ΕΚ για τον καθορισμό της διευκόλυνσης της παράνομης εισόδου, διαμετακόμισης και διαμονής, την Απόφαση πλαίσιο 2002/946 / ΔΕΥ του Συμβουλίου για την ενίσχυση του ποινικού πλαισίου για την πρόληψη της διευκόλυνσης της παράνομης εισόδου, διαμετακόμισης και διαμονής και την Απόφαση πλαίσιο 2002/584 / ΔΕΥ του Συμβουλίου σχετικά με το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών.

Ο νόμος 4251 / 2014, «Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις» περιλαμβάνει νόμους , τροποποιήσεις και προεδρικά διατάγματα για θέματα μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης. Είναι ένα ενιαίο κείμενο που περιλαμβάνει όλα τα σχετικά τμήματα, τις ορολογίες, τις κυρώσεις και τις διαδικασίες δίωξης των προηγούμενων νόμων και κωδικοποιήσεων (συγκεκριμένα Ν3251 / 2004 «Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τροποποίηση του Ν. 2928/2001 για τις εγκληματικές οργανώσεις και άλλες διατάξεις», Ν3386 / 2005 «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια», Ν3536 / 2007« Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Εσωτερικών , Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης», Ν3907 / 2011 «Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις» και Ν4052 / 2012 Νόμος αρμοδιότητας Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης για εφαρμογή του νόμου «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων... [Σύσταση Ενιαίου Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης (Ε.Τ.Ε.Α.) - Ιδιωτικά Γραφεία Ευρέσεως Εργασίας (Ι.Γ.Ε.Ε.) - Επιχειρήσεις Προσωρινής Απασχόλησης (Ε.Π.Α.)]).

Το κεφάλαιο Η του νόμου 4251/2014 με τίτλο "Υποχρεώσεις των υπηρεσιών, των δημοσίων υπαλλήλων και των ιδιωτών", περιλαμβάνει τις σχετικές διατάξεις που καλύπτουν τον σκοπό της Ευρωπαϊκής Οδηγίας. Στο άρθρο 29 παράγραφοι 5 και 6 και στο άρθρο 30 περιγράφεται το έγκλημα της μη εξουσιοδοτημένης εισόδου, διέλευσης και διευκόλυνσης. Ο νόμος δεν περιέχει έναν ορισμό της παράνομης διακίνησης μεταναστών αλλά στο άρθρο 1 παρ.1 ιβ βρίσκεται ο ορισμός του «θύματος της παράνομης διακίνησης μεταναστών» ενώ στο άρθρο 1 παρ.1 ια ορίζεται το «θύμα της εμπορίας ανθρώπων». Ο νόμος διακρίνει μεταξύ θύματος εμπορίας και θύματος παράνομης διακίνησης, το οποίο ορίζεται ως το άτομο για το οποίο υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστεύεται ότι είναι θύμα παράνομης διακίνησης / διευκόλυνσης. Η διευκόλυνση ορίζεται ως "οποιαδήποτε βοήθεια / διευκόλυνση που παρέχεται σε υπηκόους τρίτων χωρών που δεν έχουν την άδεια, σχετικά με την παράνομη είσοδο ή έξοδο από το ελληνικό έδαφος".

Το άρθρο 29 παράγραφοι 5 και 6 και το άρθρο 30, αναφέρουν τις ποινές για όποιο πρόσωπο διευκολύνει την είσοδο ή την έξοδο από τη χώρα υπηκόου τρίτης χώρας

χωρίς την απαιτούμενη άδεια ή για όποιο άτομο εμποδίζει τις έρευνες των αστυνομικών αρχών για τον εντοπισμό, τη σύλληψη και την απέλαση πολίτη τρίτης χώρας ο οποίος διαμένει παράνομα σε αυτή, με επιβαρυντική εκδοχή όταν οι ενέργειες αυτές διαπράχθηκαν για οικονομικό όφελος. Η Ελληνική νομοθεσία είναι αυστηρότερη από την Οδηγία στο βαθμό όπου υπολογίζεται μια επιβαρυντική περίπτωση για την είσοδο ή την έξοδο από τη χώρα (το οικονομικό όφελος) καθώς και την παρεμπόδιση των αστυνομικών ερευνών για τον εντοπισμό, τη σύλληψη και την απέλαση του υπηκόου τρίτης χώρας. Επιπλέον, εκτός από το στοιχείο «οικονομικού κέρδους», η ελληνική νομοθεσία παραπέμπει σε άλλα στοιχεία που συνιστούν επιβαρυντική εκδοχή του εγκλήματος βάσει του άρθρου 87 παράγραφος 5 του Ν. 3386/2005 και καλύπτουν τις περιπτώσεις όπου το έγκλημα διαπράττεται επαγγελματικά ή συνηθισμένα ή από δύο ή περισσότερα πρόσωπα που ενεργούν σε συνεννόηση. Οι κυρώσεις καλύπτονται από το νόμο 4251/2014, το άρθρο 29 παράγραφοι 5 και 6, το άρθρο 30 σε συνδυασμό με τα άρθρα 42(Εννοια και ποινή της απόπειρας) 46 (Ηθικός αυτουργός και άμεσος συνεργός) , 47(Απλός συνεργός)του ποινικού κώδικα.

Το πρόσωπο που διευκολύνει είτε την είσοδο είτε την έξοδο από τη χώρα, τιμωρείται με πρόστιμο 20.000 ευρώ και φυλάκιση δέκα ετών. Αν κάποιος θεωρηθεί ότι ασκεί τις δραστηριότητες αυτές για κερδοσκοπικό σκοπό, θεωρείται λαθρέμπορος , το άτομο αυτό υπόκειται σε φυλάκιση δέκα ετών και πρόστιμο 50.000 ευρώ.

Επιπλέον, όποιο πρόσωπο διευκολύνει την παράνομη διαμονή πολίτη τρίτης χώρας ή δυσχεραίνει τις έρευνες των αστυνομικών αρχών για εντοπισμό, σύλληψη και απέλασή του, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός (1) έτους και με χρηματική ποινή τουλάχιστον πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ. Αν ο ανωτέρω ενήργησε εκ κερδοσκοπίας, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον δύο (2) ετών και χρηματική ποινή τουλάχιστον δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ (άρ.29 παρ.6). Φαίνεται λοιπόν ότι ο νόμος κάνει διαχωρισμό ανάμεσα σε πρόσωπα που ενεργούν κατά αυτόν τον τρόπο για μια φορά ή για άλλους λόγους και στα πρόσωπα που ενεργούν με σκοπό το κέρδος.

Η παράνομη κατοχή γνήσιου διαβατηρίου ή άλλων ταξιδιωτικών εγγράφων άλλου προσώπου επισύρει ποινή φυλάκισης έξι μηνών και χρηματική ποινή τουλάχιστον 3000 ευρώ(αρ.29 παρ.7) ενώ ίδιες είναι οι ποινές για κατοχή πλαστού διαβατηρίου ή άλλων ταξιδιωτικών εγγράφων και η παρακράτηση διαβατηρίου άλλου προσώπου. Ποινή ενός έτους και πρόστιμο 10000 ευρώ επιβάλλεται σε ταξιδιωτικά γραφεία εάν υποβάλουν ταξιδιωτικά έγγραφα που δεν ταιριάζουν με το άτομο που ταξιδεύει. Με

την ίδια ποινή τιμωρείται και το άτομο για το οποίο υποβάλλονται τα έγγραφα (αρ.29 παρ.8).

Οι οδηγοί, πιλότοι ή άλλοι μεταφορείς που επιτρέπουν την παράνομη είσοδο ή που παραλαμβάνουν παράνομους μετανάστες από προ-συμφωνημένα σημεία για τη διέλευση σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ ή τρίτες χώρες ή που τους βοηθούν στη στέγαση με σκοπό τη απόκρυψη τιμωρούνται με ποινή έως και 10 έτη φυλάκισης και πρόστιμο έως 30.000 ευρώ ανά μεταφερόμενο άτομο και - σε περιπτώσεις που το πρόσωπο θεωρείται επαγγελματίας λαθρέμπορος - δέκα χρόνια φυλάκισης και 60.000 ευρώ για κάθε μεταφερόμενο πρόσωπο(αρ.29 παρ.9). Στην κατηγορία αυτή, ο νόμος περιλαμβάνει επίσης δημόσιους υπαλλήλους, εργοδότες τουριστικών γραφείων, ταξιδιωτικούς πράκτορες και πλοίαρχους. Επιπλέον, ο νόμος διακρίνει μεταξύ του κινδύνου μιας ζωής κατά τη διάρκεια της μεταφοράς και του θανάτου, στην πρώτη περίπτωση η ποινή φυλάκισης είναι 15 έτη και πρόστιμο 200.000 ευρώ για κάθε μεταφερόμενο πρόσωπο και στη δεύτερη περίπτωση ισόβια κάθειρξη και πρόστιμο 700.000 ευρώ ανά αποβιώσαντα.

Το έγκλημα του άρθρου 88 του Ν. 3386/2005 θεωρείται κακούργημα, και γι αυτό συνεπάγεται το αντίστοιχο ελάχιστο όριο φυλάκισης 5 ετών.

Το άρθρο 30 παράγραφος 6 του Ν.4251/2014 (πρώην Νόμος 3386/2005, άρθρο 88 (6)) ορίζει ότι *Οι ανωτέρω κυρώσεις δεν επιβάλλονται στις περιπτώσεις διάσωσης ανθρώπων στη θάλασσα, καθώς και της μεταφοράς ανθρώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας, κατά τις επιταγές του διεθνούς δικαίου, εφαρμόζοντας την προτροπή του άρθρου 1 παράγραφος 2 της οδηγίας 2002/90 / ΕΚ.*

Η Ελλάδα επίσης διώκει εγκλήματα που σχετίζονται με την παράνομη διακίνηση μεταναστών όταν διαπράττονται και εκτός της επικράτειάς της καθώς σύμφωνα με το άρθρο 30 παρ. 11 του Ν. 4251/2014, η παράνομη διακίνηση μεταναστών τιμωρείται βάσει του ελληνικού νόμου έστω κι αν α) το αδίκημα διαπράχθηκε στο εξωτερικό από Έλληνα πολίτη ή όχι και β) η πράξη αυτή δεν τιμωρείται στη χώρα την οποία διαπράχθηκε.

Αν και οι κυρώσεις είναι αυστηρές, η σύλληψη και η ταυτοποίηση των λαθρεμπόρων δεν είναι ούτε εύκολη ούτε πάντοτε εφικτή. Η Ελληνική Αστυνομία και η Ελληνική Ακτοφυλακή συνεργάζονται στενά ενώ η Ελληνική Αστυνομία συνεργάζεται επίσης με την Ελληνική Υπηρεσία Πληροφοριών, την EUROPOL και την Ιντερπόλ, καθώς και με την Frontex. Η Frontex σήμερα έχει αναλάβει δύο κοινές επιχειρήσεις στην

Ελλάδα, το JOP Poseidon Sea (για τα θαλάσσια σύνορα) και το JOP Poseidon Land (RABIT).

Στην πραγματικότητα, η Ελλάδα έχει ισχυρή συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους οργανισμούς της ΕΕ. Από νομικής πλευράς όμως η συνεργασία φαίνεται να περιορίζεται σε μικρή ανταλλαγή πληροφοριών, κοινή εκπαίδευση και παρακολούθηση περιπτώσεων. Στην Ελλάδα ένα σύστημα βάσεων δεδομένων στο οποίο μπορούν να εντοπιστούν περιπτώσεις λαθρεμπορίου και διακίνησης ανθρώπων (ή οποιωνδήποτε άλλων μορφών οργανωμένου εγκλήματος) ούτε υπάρχει ειδικός εισαγγελέας για το λαθρεμπόριο, δεδομένου ότι το φαινόμενο έχει γεωγραφική διασπορά και φαίνεται ότι δεν υπάρχει ιδιαίτερη συνεργασία μεταξύ των εισαγγελέων μεταξύ των κρατών μελών (Dimitriadi, et al, 2015).

3.4 Το τουρκικό θεσμικό πλαίσιο

Η Τουρκία έχει υπογράψει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διακρατικού Οργανωμένου Εγκλήματος και το Πρωτόκολλο κατά της παράνομης διακίνησης μεταναστών δια ξηράς, θαλάσσης και αέρα, το οποίο τέθηκε σε ισχύ το 2004. Ο νόμος της χώρας θεωρεί την εμπορία ανθρώπων και την παράνομη διακίνηση μεταναστών ποινικό αδίκημα.

Η εμπορία ανθρώπων και το λαθρεμπόριο μεταναστών ορίζεται στο άρθρο 79, παρ. 1 του Ποινικού Κώδικα της Τουρκίας. Ως εκ τούτου, κάθε πρόσωπο, το οποίο διακινεί παράνομα έναν αλλοδαπό στη χώρα ή βοηθά στην παράνομη διαμονή στη χώρα συνεργεί ή βοηθά έναν Τούρκο υπηκόου ή έναν αλλοδαπό στην έξοδο από τη χώρα με παράνομα μέσα και με σκοπό την απόκτηση άμεσων ή έμμεσων χρηματικών παροχών, θεωρείται ότι διέπραξε το έγκλημα της εμπορίας μεταναστών.

Στο άρθρο 79 του Ποινικού Κώδικα της Τουρκίας (Ν. αριθμ.5239/2004 ο οποίος τροποποιήθηκε το 2016), το οποίο βρίσκεται στο δεύτερο μέρος του Ποινικού Κώδικα στο κεφάλαιο πρώτο με τίτλο “Διεθνή Αδικήματα”, προβλέπεται φυλάκιση από τρία έως οκτώ έτη και δικαστικά πρόστιμα σε *Κάθε πρόσωπο το οποίο, με παράνομα μέσα και με σκοπό την απόκτηση, άμεσα ή έμμεσα υλικού κέρδους:*

α) επιτρέπει σε μη πολίτη να εισέλθει ή να παραμείνει στη χώρα ή

β) επιτρέπει σε Τούρκο πολίτη ή μη πολίτη να μεταβεί στο εξωτερικό.

Όταν το αδίκημα παραμένει ως ημιτελής απόπειρα, η ποινή επιβάλλεται σαν να έχει ολοκληρωθεί. (αρ.79 παρ.1). Όταν το αδίκημα διαπράττεται στο πλαίσιο των

δραστηριοτήτων μιας νομικής οντότητας, προβλέπονται μέτρα ασφαλείας για αυτήν(αρ.79 παρ.4).

Σε συμφωνία με το άρθρο 1(3) της απόφασης –πλαίσιο 2002/946/ η Τουρκία όπως και οι περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες έχει συμπεριλάβει επιβαρυντικές συνθήκες κατά την διάπραξη του εγκλήματος οι οποίες επισύρουν πιο αυστηρές κυρώσεις. Για παράδειγμα :

Η ποινή που επιβάλλεται αυξάνεται κατά το ήμισυ έως τα δύο τρίτα όταν:

α) συνιστά κίνδυνο για τη ζωή των θυμάτων,

β) υποβάλλει τα θύματα σε εξευτελιστική μεταχείριση(αρ.79, παρ.2), ενώ προβλέπει ότι σε περίπτωση διάπραξης του αδικήματος από εγκληματική οργάνωση, η επιβληθείσα κύρωση αυξάνεται κατά το ήμισυ. Σύμφωνα με το άρθρο 220 , τα άτομα που οργανώνουν ομάδες ή οργανώσεις με σκοπό τη διάπραξη του εγκλήματος της εμπορίας μεταναστών και εκείνοι που γίνονται μέλη τέτοιων οργανώσεων, καταδικάζονται χωριστά με κατηγορίες περί διακίνησης μεταναστών. Επιπλέον, τα στελέχη της οργάνωσης καταδικάζονται με την κατηγορία των δραστών του εγκλήματος που διαπράχθηκε. Με αυτόν τον τρόπο η Τουρκία θεωρεί την παράνομη διακίνηση μεταναστών ως μέρος του οργανωμένου εγκλήματος.

Υπεύθυνοι για τη μείωση και την πρόληψη των παράτυπων συνοριακών διαβάσεων (συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων παράνομης διακίνησης μεταναστών) είναι η Εθνική Αστυνομία και οι τουρκικές στρατιωτικές δυνάμεις. Η Εθνική Αστυνομία είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση δικτύων παράνομης διακίνησης μεταναστών, τον έλεγχο των υπόπτων και τον επαναπατρισμό μεταναστών ενώ συνεργάζεται για αυτούς τους σκοπούς με τις ξένες αποστολές στην Τουρκία. Οι συλληφθέντες μετανάστες από την Εθνική Αστυνομία μεταφέρονται στα προξενεία των χωρών προέλευσής τους, τα οποία τους προμηθεύουν με ταξιδιωτικά έγγραφα και συμβουλεύουν τον επαναπατρισμό τους. Φαίνεται ότι η κράτηση παραμένει το κυρίαρχο μέτρο για την παράνομη είσοδο και διαμονή μεταναστών. (Damla . Aksel, et. Al, 2015).

Οι συλλήψεις γίνονται κατά τη διάρκεια της πράξης ή της προσπάθειας παράνομης διέλευσης των συνόρων από το Γενικό Επιτελείο της Τουρκίας (TGS). Η Γενική Διοίκηση της Χωροφυλακής(General Command of Gendarmerie) και οι τουρκικές χερσαίες δυνάμεις είναι υπεύθυνες για τα χερσαία σύνορα ενώ η ακτοφυλακή (Coast Guard Command) είναι υπεύθυνη για τα θαλάσσια σύνορα. Το Τμήμα Καταπολέμησης της Παράνομης Διακίνησης και του Οργανωμένου Εγκλήματος

(ΚΟΜ) είναι το εξειδικευμένο τμήμα της Εθνικής Αστυνομίας εστιάζει κυρίως στις εγκληματικές οργανώσεις(προσανατολισμένες στο κέρδος), συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων παράνομης διακίνησης μεταναστών.

Η εθνική νομοθεσία της χώρας επιτρέπει τη χρήση ειδικών τεχνικών έρευνας για τους σκοπούς της έρευνας της παράνομης διακίνησης μεταναστών, το οποίο θεωρείται έγκλημα, όπως παρεμβάσεις τηλεπικοινωνιών(αρ.135, παρ. α Νόμος αριθ. 5271 της 4ης Δεκεμβρίου 2004, κώδικας ποινικής δικονομίας), μυστικές επιχειρήσεις (αρ. 139, παρ. 7, στοιχείο α) του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας αριθ. 5221).

Η διαχείριση των συνόρων της Τουρκίας είναι στις αρμοδιότητες ου Υπουργείου Εσωτερικών και του Υπουργείου Άμυνας. Το 2004 ιδρύθηκε η Διεύθυνση Υλοποίηση Έργων για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Συνόρων και το 2006 η Τουρκία υιοθέτησε το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την εφαρμογή της στρατηγικής ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων της εγκαθιδρύοντας την Πολιτική Ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων. Ωστόσο οι συνεχιζόμενες συγκρούσεις σε γειτονικές χώρες οδήγησαν στη συνέχιση του στρατιωτικού ελέγχου των συνόρων (Damla ,Aksel, et.al, 2015).

Το 2014 συστάθηκε η Γενική Διεύθυνση διαχείρισης της μετανάστευσης (DGMM), η οποία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην χάραξη της τούρκικης πολιτικής όσον αφορά την παράνομη διακίνηση μεταναστών.

Το Υπουργείο Εσωτερικών της Τουρκίας συνεργάζεται με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης για τη δημιουργία ενός σχεδίου δράσης για την παράνομη μετανάστευση στην Τουρκία. Την άνοιξη του 2015 δημοσιεύτηκαν το Έγγραφο Στρατηγικής της Τουρκίας και το Εθνικό σχέδιο δράσης για την παράνομη μετανάστευση με στόχους την αντιμετώπιση του φαινομένου και την πρόληψη του οργανωμένου εγκλήματος. Σύμφωνα με το σχέδιο δράσης η αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μεταναστών θα επιτευχθεί μέσω του ελέγχου των συνόρων, της αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος, του συντονισμού των θεσμών σε εθνικό επίπεδο και της διεθνικής συνεργασίας.

Η Τουρκία έχει υπογράψει διμερείς συμφωνίες με χώρες καταγωγής και προορισμού, συμπεριλαμβανομένης της Συρίας (που υπογράφηκε το 2001), Κιργιζιστάν (2003), Πακιστάν (2010), Ρωσία (2011), τη Νιγηρία (2011), την Υεμένη (2012), τις χώρες της ΕΕ συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας (2001), τη Ρουμανία (2004) και επίσης χώρες εκτός ΕΕ, της Ουκρανίας (2005), της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης (2012), της Μολδαβίας (2012), της Λευκορωσίας (2013) και του Μαυροβούνιο (2013). Το 2013

υπέγραψε συμφωνία επανεισδοχής με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ από το 2013 συνεργάζεται επίσημα με τη Frontex (Damla , et.al, 2015).

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στα μέτρα που έχουν παρθεί από την Ελλάδα και την Τουρκία για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών καθώς και τις δραστηριότητες των διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών που βοηθούν τις εθνικές προσπάθειες και στη διεθνή συνεργασία, τις διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες που έχουν υπογραφεί με στόχο την καταπολέμηση του φαινομένου.

3.5 Μέτρα καταπολέμησης του φαινομένου στο πλαίσιο των δύο χωρών-Διμερείς συμφωνίες- Συμφωνίες επανεισδοχής

Η Ελλάδα και η Τουρκία , όπως αναφέρθηκε προτύτερα, έχουν επικυρώσει το Πρωτόκολλο κατά της παράνομης διακίνησης μεταναστών και το έχουν μεταφέρει στην εθνική τους νομοθεσία. Παράλληλα ανάμεσα στις δύο χώρες υπάρχει μια στενή συνεργασία με σκοπό την καταπολέμηση του φαινομένου.

Όπως και στις περισσότερες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έτσι και στην Ελλάδα αλλά και την Τουρκία, έχουν αναληφθεί δραστηριότητες που σκοπό έχουν την αποτελεσματικότητα της επιτήρησης, του ελέγχου των συνόρων και των ερευνών έτσι ώστε να εντοπιστούν και να συλληφθούν τα άτομα που σχετίζονται με τη διευκόλυνση της παράνομης διακίνησης μεταναστών.

Η αύξηση του ελέγχου και της επιτήρησης των συνόρων είναι ένα από τα σημαντικότερα μέτρα που έχουν υιοθετηθεί για την αντιμετώπιση του φαινομένου κυρίως σε γεωγραφικές περιοχές όπου θεωρούνται ως τόποι παράνομης διέλευσης μεταναστών ή τόποι όπου συναντιούνται οι μετανάστες με τους διακινητές. Όμως, από έρευνες που έχουν διεξαχθεί, αυτός ο αυξημένος έλεγχος έχει ως αποτέλεσμα την αλλαγή της διαδρομής που ακολουθούν οι παρανόμως διακινούμενοι μετανάστες ή την αύξηση του κόστους της διακίνησης για τη συγκεκριμένη διαδρομή.

Ο αυστηρός συνοριακός έλεγχος των ελληνικών και τουρκικών αρχών στα κοινά τους σύνορα έχει αλλάξει πολλές φορές τις διαδρομές που χρησιμοποιούν οι μετανάστες και οι λαθρέμποροι, από τη θαλάσσια διαδρομή στη χερσαία διαδρομή και από τη χερσαία πάλι στη θαλάσσια , η οποία έχει γίνει η κύρια διαδρομή από το 2012. Μέχρι το 2010 η κύρια διαδρομή που χρησιμοποιούσαν οι παράτυποι μετανάστες ήταν η θαλάσσια μέσω του Αιγαίου πελάγους, η οποία άλλαξε στην χερσαία διαδρομή λόγω της συνεργασία μεταξύ της ελληνικής και τουρκικής Ακτοφυλακής

και στην ανάπτυξη του Frontex στην περιοχή καθώς επίσης και των επιχειρήσεων αποναρκοθέτησης της περιοχής(Damla et al.2015).

Το 2012 οι ελληνικές αρχές κατασκεύασαν έναν φράχτη 10.5 χιλιομέτρων στα ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα, στον ποταμό Έβρο ο οποίος κάλυψε το 5% των ελληνοτουρκικών χερσαίων συνόρων, κάνοντας πιο δύσκολο το πέρασμα των χερσαίων συνόρων για τους μετανάστες. Η διέλευση του ποταμού γίνεται δυσκολότερη εξαιτίας της ενισχυμένης επιτήρησης της ελληνικής πλευράς οι αρχές της οποίες χρησιμοποιούν ελικόπτερο και θερμικές κάμερες. Με την επιχείρηση ‘‘Ασπίδα’’, τοποθέτηση 1800 επιπλέον συνοριοφυλάκων κατά μήκος του ποταμού Έβρου, μιας γραμμής 206 χιλιομέτρων, οι ελληνικές αρχές ενίσχυσαν τους ελέγχους στα σύνορα. (Angeli, Dimitriadi & Triandafyllidou, 2014).

Σε έρευνα έχει αναφερθεί ότι συχνά οι Έλληνες συνοριοφύλακες αναγνωρίζουν τις ομάδες μεταναστών στο έδαφος της Τουρκίας, οι οποίες φαίνεται ότι θα διασχίσουν τα σύνορα και ενημερώνουν τις τουρκικές αρχές, οι οποίες με τη σειρά τους αντιδρούν πριν περάσουν στην ελληνική επικράτεια(Dimitriadi,2013).

Αυτές οι προσπάθειες είχαν ως αποτέλεσμα την αλλαγή της διαδρομής δηλαδή τη θαλάσσια η οποία είναι πιο δύσκολο να ελεγχθεί.

Όπως έχει αναφερθεί , σημαντική είναι η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής ένωσης για την ανίχνευση και τη διερεύνηση υποθέσεων παράνομης διακίνησης μεταναστών. Σε αυτή τη βάση έχουν συγκροτηθεί δύο ομάδες, η κοινής συνεργασίας και κοινής έρευνας(Joint Operations- Joint Investigation Teams (JITs)). Η Europol, όπως αναφέρθηκε και πρωτύτερα, είναι υπεύθυνη για την υποστήριξη κοινών αστυνομικών επιχειρήσεων για τον εντοπισμό και τη σύλληψη εγκληματιών, όπως οι διακινητές και η Frontex είναι υπεύθυνη για το συντονισμό των κοινών επιχειρήσεων στα σύνορα της ΕΕ με στόχο την αποτελεσματικότερη διαχείριση τους. Στη μεσογειακή θαλάσσια διαδρομή η Frontex διενεργεί αρκετές θαλάσσιες επιχειρήσεις διασυνοριακής ασφάλειας με στόχο την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μία εκ των οποίων είναι η JOP Poseidon Sea με επικεφαλής την Ελλάδα, η οποία καλύπτει τις δυτικές τουρκικές ακτές και την Αίγυπτο προς την Ελλάδα και την Ιταλία. Αρχικά, κάλυπτε τα θαλάσσια σύνορα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, ενώ το 2012 επεκτάθηκε και καλύπτει τη δυτική ακτή της Ελλάδας, όπου οι μετανάστες που προσπαθούν να φτάσουν στην Ιταλία με μικρά σκάφη που διακινούνται από λαθρεμπόρους, συλλαμβάνονται και επιστρέφονται στην Ελλάδα. Η δεύτερη

επιχείρηση της Frontex είναι η JOP Poseidon Land η οποία επικεντρώνεται στα χερσαία σύνορα της Ελλάδας με την Αλβανία, την Τουρκία και τη Βουλγαρία.

Η Frontex σχεδιάζει συντονίζει υλοποιεί και αξιολογεί τις επιχειρήσεις αυτές, διεξάγει ανάλυση πληροφοριών, ανάλυση κινδύνου, συλλογή δεδομένων και συμμετέχει σε επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης(Damla , et.al, 2015).

Η Europol διεξάγει κοινές επιχειρήσεις για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών σε Ελλάδα , Ισπανία και Γερμανία. Η Ελλάδα συμμετέχει στην κοινή επιχειρησιακή ομάδα Mare (JOT Mare), η οποία ξεκίνησε από την EUROPOL τον Μάρτιο του 2015 και επικεντρώνεται αποκλειστικά στην καταπολέμηση του λαθρεμπορίου. Η επιχείρηση Daidalos" περιλάμβανε πέντε χώρες (συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας) και είχε ως αποτέλεσμα στην εξάρθρωση μιας οργανωμένης εγκληματικής ομάδας η οποία ήταν ύποπτη για λαθρεμπόριο μεταναστών, κυρίως Σύριων υπηκόων, στην Ελλάδα και στα νησιά Ρόδο και Κω από την Τουρκία μέσω θαλάσσιων οδών(European Commission, 2015)

Εκτός από τα ανωτέρω, η Ελλάδα έχει υπογράψει συμφωνίες επανεισδοχής με την Τουρκία. Το 2001 η Ελλάδα και η Τουρκία υπέγραψαν «Συμφωνία για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας, τρομοκρατίας, καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος, καταπολέμησης ναρκωτικών, εμπορίας ανθρώπων και παράνομης μετανάστευσης». Προς εφαρμογή αυτής της συμφωνίας υπεγράφη το 2002 η συμφωνία επανεισδοχής , η οποία ουσιαστικά άρχισε να εφαρμόζεται το 2010. Η συμφωνία αυτή ήταν μεγάλης σημασίας και για την Ευρωπαϊκή Ένωση αφού ήταν η πρώτη συμφωνία επανεισδοχής με την Τουρκία. Σύμφωνα με αυτή οι δύο χώρες αποδέχονται την επανεισδοχή των πολιτών τους καθώς και πολιτών τρίτων χωρών. Η συμφωνία αφορά μετανάστες οι οποίοι δεν έχουν προηγούμενη απόφαση απέλασης και δεν εκκρεμεί εναντίον τους ποινική δίωξη. Προϋπόθεση είναι η υποβολή αίτησης ενός κράτους και η συνεργασία του άλλου.⁴ Η Ελλάδα από το 2006 έως το 2013 είχε καταθέσει 5.686 αιτήματα επανεισδοχής και ο αριθμός των υπηκόων τρίτων χωρών που επιστράφηκαν ήταν 3.805(Damla , 2015).

Η συνεργασία των δύο χωρών θα πρέπει να ειπωθεί μέσα στο πλαίσιο της διαδικασίας υποψηφιότητας της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η διαχείριση της μετανάστευσης και των προσφυγικών ροών έχουν μεγάλο πλέον ενδιαφέρον για την Ευρωπαϊκή Ένωση, παρόλο που οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης της Τουρκίας σε

⁴ <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/8134194.pdf>

αυτή προχωρούν με αργό ρυθμό. Η Τουρκία έχει προχωρήσει σε αλλαγές της νομοθεσίας της και στην εφαρμογή στρατηγικών σχετικά με το άσυλο και τη μετανάστευση (İçduygu, A., 2011). Οι διαπραγματεύσεις που ξεκίνησαν το 2003 ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Τουρκία όσον αφορά τις επανεισδοχές οριστικοποιήθηκαν το 2013. Με βάση τη συμφωνία αυτή οι παράτυποι μετανάστες που θα εισέρχονταν στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της Τουρκίας αθ επιστρέφονταν σε αυτή. Η συμφωνία επανεισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών θα τεθόταν σε ισχύ τρία χρόνια αργότερα από την υπογραφή και αν πληρούνταν όλες οι προϋποθέσεις, τότε θα επιτρεπόταν η άρση της βίζας των Τούρκων υπηκόων για την Ευρώπη. Όμως, η Τουρκία δεν εφάρμοσε καμία από τις συμφωνίες αυτές.⁵

Στις 18 Μαρτίου 2016, λαμβάνει χώρα η κοινή Δήλωση Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας με σκοπό τον τερματισμό της παράνομης μετανάστευσης από την Τουρκία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού συμφωνήθηκαν τα εξής: 1) Όλοι οι νέοι παράτυποι μετανάστες που φθάνουν στα ελληνικά νησιά μέσω Τουρκίας από τις 20 Μαρτίου 2016 και έπειτα θα επιστρέφονται σε αυτήν. Αυτό θα συμβαίνει σε πλήρη συμφωνία με το ενωσιακό και διεθνές δίκαιο, άρα με αποκλεισμό κάθε είδους ομαδικών απελάσεων. Όλοι οι μετανάστες θα προστατεύονται σύμφωνα με τα σχετικά διεθνή πρότυπα και τηρουμένης της αρχής της μη επαναπροώθησης.

2) Για κάθε επιστροφή Σύρου στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, ένας άλλος Σύρος θα επανεγκαθίσταται από την Τουρκία στην ΕΕ, λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων τρωτότητας του ΟΗΕ.

3) Η Τουρκία θα λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα με σκοπό να αποτρέψει το άνοιγμα νέων θαλάσσιων ή χερσαίων οδών παράνομης μετανάστευσης από την Τουρκία προς την ΕΕ και θα συνεργασθεί εν προκειμένω με τις γειτονικές χώρες καθώς και με την ΕΕ.

4) Όταν σταματήσουν ή μειωθούν οι παράτυπες διελεύσεις μεταξύ Τουρκίας και ΕΕ, θα ενεργοποιηθεί το εθελοντικό πρόγραμμα εισδοχής για ανθρωπιστικούς λόγους. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα συνεισφέρουν στο πρόγραμμα εθελοντικά.

5) Η εφαρμογή του χάρτη πορείας για την ελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων θα επισπευσθεί σε όλα τα συμμετέχοντα κράτη μέλη προκειμένου να αρθούν οι

⁵ <https://elthraki.gr/2015/12/%CE%B7-%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1-%CE%B4%CE%B5%CE%BD-%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%B5-%CE%BA%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CF%83%CF%85%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%B1/>

υποχρεώσεις θεώρησης για τους τούρκους πολίτες το αργότερο έως τα τέλη Ιουνίου του 2016, με την προϋπόθεση ότι θα έχουν εκπληρωθεί όλα τα κριτήρια.

6) Η ΕΕ, σε στενή συνεργασία με την Τουρκία, θα επισπεύσει περαιτέρω την εκταμίευση των 3 δισεκατομμυρίων ευρώ που είχαν αρχικά εγκριθεί στο πλαίσιο της διευκόλυνσης για τους πρόσφυγες στην Τουρκία.

7) Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα συνεργασθούν με την Τουρκία σε κάθε κοινή προσπάθεια βελτίωσης των ανθρωπιστικών συνθηκών στο εσωτερικό της Συρίας.⁶

Για να στοιχειοθετηθεί νομικά αυτή η πολιτική θα πρέπει η Τουρκία να χαρακτηριστεί ‘‘ασφαλής Τρίτη χώρα’’. Για να θεωρηθεί μια χώρα ασφαλής θα πρέπει να πληρούνται σωρευτικώς τα κριτήρια του άρθρου 56 παρ. 1 και 2 του ν. 4375/2016. Σύμφωνα με αυτό *Μια χώρα θεωρείται ως ασφαλής τρίτη χώρα ...α. δεν απειλούνται η ζωή και η ελευθερία του λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, ή πολιτικών πεποιθήσεων, β. η χώρα αυτή τηρεί την αρχή της μη επαναπροώθησης, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης, γ. δεν υπάρχει κίνδυνος σοβαρής βλάβης για τον αιτούντα κατά το άρθρο 15 του Π.δ. 141/2013, δ. η χώρα αυτή απαγορεύει την απομάκρυνση κάποιου σε χώρα όπου κινδυνεύει να υποστεί βασανιστήρια ή σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία, όπως ορίζεται στο διεθνές δίκαιο, ε. υπάρχει η δυνατότητα να ζητηθεί το καθεστώς του πρόσφυγα και, στην περίπτωση που ο αιτών αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, να του χορηγηθεί προστασία σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης και στ. ο αιτών έχει σύνδεσμο με την εν λόγω τρίτη χώρα, βάσει του οποίου θα ήταν εύλογο για αυτόν να μεταβεί σε αυτή.*

Είναι λοιπόν αμφίβολο κατά πόσο η Τουρκία μπορεί να θεωρηθεί ασφαλής Τρίτη χώρα κυρίως για Σύρους υπηκόους αλλά και άλλες υπηκοότητες, καθώς συμμετέχει ενεργά στη συριακή σύρραξη ή κλείνει τα σύνορα της με τη Συρία και έχει ανοικτό πόλεμο με τους Κούρδους στο εσωτερικό της.

Εν κατακλείδι, η παράνομη διακίνηση μεταναστών είναι ένα διασυνοριακό έγκλημα και για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή του είναι απαραίτητη η διεθνής συνεργασία. Οι ανωτέρω συμφωνίες είναι μια μορφή συνεργασίας ανάμεσα σε χώρες διέλευσης και προορισμού. Η Τουρκία είναι ένας κρίσιμος σταθμός του ταξιδιού αλλά διαδραματίζει και κρίσιμο ρόλο στη διαχείριση της παράνομης μετανάστευσης και του λαθρεμπορίου ανθρώπων. Η χώρα προέβη σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις

⁶ <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

κυρίως στον τομέα των διασυνοριακών ελέγχων ενώ παράλληλα υπέγραψε συμφωνίες με την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο αυστηρός έλεγχος των συνόρων και οι συμφωνίες όμως δεν έχουν μέχρι σήμερα επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα αντ' αυτού οδήγησαν στη μετατόπιση των ροών και στην αλλαγή των διαδρομών. Επιπλέον, τα μέτρα αυτά δεν εστιάζουν στην ανθρωπιστική πτυχή της μετανάστευσης αφού στόχος είναι η μείωση των μεταναστευτικών ροών μέσω της μη διαπερατότητας των εξωτερικών συνόρων της Ευρώπης. Συνεπεία των ανωτέρω είναι οι διακινητές να επωφελούνται από την αποτυχία των κρατών να διασφαλίσουν τα βασικά δικαιώματα των μεταναστών.

Κεφάλαιο 4^ο

Η παράνομη διακίνηση μεταναστών στην Ευρώπη

Η παράνομη διακίνηση μεταναστών είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο καθώς επιχειρείται σε πολλές χώρες. Η Ευρώπη από την δεκαετία του '80 άρχισε να βιώνει μια ταχεία επέκταση της παράνομης μετανάστευσης. Ανάμεσα στους παράγοντες που συνετέλεσαν σε αυτήν την αύξηση είναι τα οικονομικά πλεονεκτήματα που προσφέρουν κυρίως οι Δυτικές Ευρωπαϊκές χώρες, οι συνέπειες της παγκόσμιας φτώχειας, οι συγκρούσεις που λαμβάνουν χώρα στην Ασία και τη Μέση Ανατολή καθώς και οι αυστηρές μεταναστευτικές πολιτικές οι οποίες εμποδίζουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Ο αριθμός των μεταναστών οι οποίοι έχουν φτάσει στην Ευρώπη χωρίς νόμιμα έγγραφα τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί συνεπεία των πολιτικών αναταραχών στον Αραβικό κόσμο και κυρίως της κρίσης στη Συρία (Triandafyllidou & Maroukis, 2012, Shelley, 2014, Kuschminder, de Bresser & Siegel, 2015, McAuliffe, 2013, Salt, 2000).

Παρακάτω θα παρουσιαστούν τα βασικά χαρακτηριστικά του φαινομένου της παράνομης διακίνησης μεταναστών στην Ευρώπη, οι κύριες διαδρομές που χρησιμοποιούνται, ο τρόπος λειτουργίας και το προφίλ των δικτύων και αριθμητικά στοιχεία. Τέλος, θα περιγραφεί η διαδρομή Τουρκία – Ελλάδα.

4.1 Οι κύριες διαδρομές προς και εντός της Ευρώπης και ο τρόπος λειτουργίας της παράνομης διακίνησης μεταναστών

Σύμφωνα με τη Europol(2016) το 90% των μεταναστών που διασχίζουν τα σύνορα της Ευρώπης έχουν χρησιμοποιήσει σε κάποιο μέρος του ταξιδιού τους κάποιο διακινητή.

Οι χώρες από τις οποίες προέρχονται οι παράτυποι μετανάστες είναι η Συρία, το Αφγανιστάν, το Πακιστάν, το Ιράν, το Ιράκ, τη Σενεγάλη, τη Νιγηρία, τη Σομαλία και το Μαρόκο, Ινδία, Μπαγκλαντές, Κίνα και Βιετνάμ (Europol, 2016). Οι μετανάστες εισέρχονται στην Ευρώπη κυρίως από την Ελλάδα, την Ιταλία και την Ισπανία και συνεχίζουν το ταξίδι τους στο εσωτερικό της Ευρώπης με τελικό προορισμό τη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο ή τη Σουηδία.

Σύμφωνα με την Frontex, οι κύριες διαδρομές που ακολουθούνται είναι οκτώ ενώ τα τελευταία χρόνια οι κυριότερες διαδρομές που χρησιμοποιούνται είναι α) η διαδρομή της Δυτικής Μεσογείου, από το Μαρόκο στην Ισπανία, (β) η Κεντρική μεσογειακή διαδρομή από τη Λιβύη προς την Ιταλία και τη Μάλτα και γ) η Ανατολική Μεσογειακή διαδρομή από την Τουρκία προς την Ελλάδα (Frontex routes map, Triandafyllidou & Maroukis, 2012). Η διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου, είναι η συνηθέστερη χρησιμοποιούμενη για την είσοδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση κυρίως από υπηκόους της Συρίας, του Πακιστάν, του Αφγανιστάν, του Ιράκ και της Σομαλίας (Frontex, 2016). Το 2016 σημειώθηκαν σε αυτή τη διαδρομή περίπου 180.000 είσοδοι (UNOCD, 2018).

Η διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου προτιμάται κυρίως από πληθυσμούς της υποσαχάριας Αφρικής, Ερυθραία, Γκάνα, Νιγηρία, Σενεγάλη και Σομαλία. Το 2006-2007 ο αριθμός των συλλήψεων στα θαλάσσια σύνορα της Ιταλίας είχε φτάσει στο μέγιστο σημείο, το 2009-2010 σημειώθηκε μείωση του αριθμού συλλήψεων ως αποτέλεσμα των συμφωνιών της Ιταλικής κυβέρνησης με τον Καντάφι ενώ το 2011 και το 2013-2014 υπήρξε πάλι αύξηση (Frontex, 2016c, Europol, 2016).

Όσον αφορά τη Κεντρική μεσογειακή διαδρομή χρησιμοποιείται από υπηκόους του Μαρόκο και Αλγερίας οι οποίοι αναζητούν καλύτερες οικονομικές συνθήκες στην Ευρώπη και από μετανάστες της υποσαχάριας Αφρικής οι οποίοι προσπαθούν να αποφύγουν τις συγκρούσεις που υπάρχουν στην περιοχή. Από το 2011 όμως δεν χρησιμοποιούνταν τόσο (Frontex, 2016).

Μια ακόμη διαδρομή που αξίζει να σημειωθεί και έχει αρχίσει να χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια, ειδικότερα από το 2015, είναι η χερσαία διαδρομή της Ανατολικής Ευρώπης. Οι αφίξεις στην Ευρώπη γίνονται μέσω της Ρωσικής Ομοσπονδίας στην Φινλανδία, τη Νορβηγία ή την Ουκρανία. Αυτή τη διαδρομή τη χρησιμοποιούν κυρίως Ρώσοι, Αφγανοί και Σομαλοί (Frontex, 2016).

Μια εκτίμηση για το κέρδος των επιχειρήσεων της παράνομης διακίνησης μεταναστών που έλαβαν μέρος σε αυτές τις διαδρομές για το έτος 2015 είναι ότι κυμαίνεται από 320 εκ. δολ. σε 550 εκ. δολάρια(UNOCD, 2018).

Ο τελικός προορισμός των μεταναστών είναι κυρίως οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης και γι αυτό το λόγο όταν φτάνουν στα νότια και ανατολικά σύνορά της συνεχίζουν το ταξίδι τους . Είναι σύνηθες φαινόμενο όμως να έχουν χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες κάποιου διακινητή για να εισέλθουν στην Ευρώπη αλλά συνεχίζουν το ταξίδι τους στον τελικό προορισμό μόνοι τους. Για άλλες υπηρεσίες όπως οι Πακιστανοί, για παράδειγμα, η Ελλάδα είναι η χώρα προορισμού (Kuschminder, de Bresser και Siegel, 2015).

Αν και οι διαδρομές μέσα στην Ευρώπη που οδηγούν στον τελικό προορισμό αλλάζουν συνεχώς υπάρχουν κάποιες κοινές διαδρομές αναλόγως το σημείο αναχώρησης. Οι μετανάστες που φτάνουν στην Ελλάδα συνεχίζουν το ταξίδι τους συνήθως μέσω των Δυτικών Βαλκανίων Κροατία, Σερβία , Σλοβενία και ΠΓΔΜ, Βουλγαρία, Ουγγαρία ή Ρουμανία. Η διαδρομή αυτή απέκτησε σημασία ύστερα από το 2013 λόγω της προσφυγικής κρίσης όντας η πιο δημοφιλής διαδρομή το 2015 για τους παράνομους μετανάστες και αιτούντες άσυλο από τη Συρία , το Ιράκ και το Αφγανιστάν (Frontex, 2016).

Μια άλλη διαδρομή που συνηθίζεται ξεκινά από την Ελλάδα και περνά στη Νότια Ιταλία μέσω των λιμένων της Πάτρας, της Ηγουμενίτσας και της Κέρκυρας (Triandafyllidou & Maroukis, 2012). Από την Ιταλία οι μετανάστες συνεχίζουν στη Βόρεια Ευρώπη μέσω της Ελβετίας, της Αυστρίας και της Γερμανίας, όπου είναι για πολλούς η χώρα προορισμού ενώ άλλοι συνεχίζουν το ταξίδι τους προς τη Γαλλία ή το Ηνωμένο Βασίλειο. Ένας μικρός αριθμός φαίνεται να συνεχίζεται ταξίδι από το Ηνωμένο Βασίλειο στη Βόρεια Αμερική ή τον Καναδά (Kuschminder, de Bresser & Siegel, 2015).

Όπως προαναφέρθηκε οι παράτυποι μετανάστες στην πλειοψηφία τους χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες των διακινητών για την είσοδό τους στην Ευρώπη αλλά όσον αφορά τη μετακίνησή τους μέσα στην Ευρώπη αυτή στηρίζεται κυρίως στη βοήθεια της οικογένειας και των φίλων. Αρκετοί μετανάστες συνεχίζουν μόνοι τους το ταξίδι τους . αυτοί που χρησιμοποιούν διακινητές μπορεί να τους χρησιμοποιούν καθόλη τη διάρκεια του ταξιδιού ή σε ορισμένα σημεία. Σύμφωνα με στατιστικά της Γερμανίας, για παράδειγμα, μεταξύ 2010 και 2014, συνολικά 154.282 μετανάστες

εισήλθαν παράνομα στη χώρα, αλλά ο συνολικός αριθμός παράνομα διακινούμενων μεταναστών μεταναστών ήταν 31,816 (Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Εγκληματολογικής Αστυνομίας της Γερμανίας (BKA), 2014 στο IOM Migrant Smuggling Data & Research).

Οι διαδρομές που χρησιμοποιούν οι μετανάστες για να εισέλθουν στην Ευρώπη αποτελούνται συνήθως από ενδιάμεσες στάσεις, τα λεγόμενα hotspots. Σε αυτά προσφέρονται στους μετανάστες υπηρεσίες όπως διαμονή ή μεταφορά. Σύμφωνα με τη Europol υπάρχουν περίπου 230 τέτοια σημεία. Ενδεικτικά αναφέρονται η Κωνσταντινούπολη, η Αθήνα, Βερολίνο, Βουδαπέστη, Μαδρίτη, Μιλάνο (Europol, 2016). Ένας μετανάστης μπορεί να σταματήσει σε ένα σημείο για κάποιο διάστημα και να εργαστεί για να συγκεντρώσει το απαραίτητο ποσό, να ξεπληρώσει το χρέος στο διακινητή και να συνεχίσει το ταξίδι του. Ανάλογα με το οικονομικό κεφάλαιο που διαθέτει ο κάθε μετανάστης και τις δυσκολίες που συναντώνται στη διαδρομή το ταξίδι μπορεί να κρατήσει από μερικές μέρες μέχρι μερικούς μήνες, ή και χρόνια εάν κάποιος αποφασίσει και μπορεί να μείνει και να εργαστεί σε μια χώρα.

Όσον αφορά τα μέσα και τους τρόπους με τους οποίους πραγματοποιείται η διακίνηση των μεταναστών αυτοί διαφέρουν αφού εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες. Η διακίνηση πραγματοποιείται μέσω θαλάσσης, ξηράς και αέρος αλλά στην περίπτωση της Ευρώπης οι δύο πρώτοι τρόποι είναι οι πιο δημοφιλείς.

Τα μέσα τα οποία χρησιμοποιούνται για τη διέλευση των συνόρων στη θαλάσσια διαδρομή είναι αλιευτικά σκάφη ή πλαστικές βάρκες οι οποίες είναι υπερφορτωμένες και χωρίς τον απαραίτητο εξοπλισμό ((Frontex, 2016). Ένα τέτοιο σκάφος που διασχίζει το Αιγαίο από την Τουρκία προς τα ελληνικά νησιά τουρκική ακτή προς το συνήθως φέρει 50 έως 65 άτομα, ένα ξύλινο σκάφος από τη Λιβύη προς στην Ιταλία μπορεί μεταφέρει μερικές εκατοντάδες . Οι διακινητές συνήθως δεν επιβιβάζονται σε αυτά τα σκάφη αλλά δίνουν οδηγίες σε κάποιον από τους μετανάστες για το χειρισμό του σκάφους.

Όσον αφορά την πληρωμή αυτή γίνεται με μετρητά είτε στην αρχή είτε σε ένα ενδιάμεσο σημείο της διαδρομής, ή μέσω εργασίας. Σε πολλές περιπτώσεις εάν ο διακινούμενος μετανάστης δεν μπορεί να πληρώσει το συμφωνημένο ποσό οι διακινητές μπορεί να εκβιάσουν τις οικογένειες τους (UNODC 2018). Τα ποσά που πληρώνουν οι διακινούμενοι μετανάστες ποικίλουν ανάλογα με τη διαδρομή, τους σχετικούς κινδύνους που θα αντιμετωπιστούν, τις καιρικές συνθήκες, την εθνικότητα, την ηλικία και την οικογενειακή κατάσταση καθώς και τις διευκολύνσεις που θα

δεχτούν οι μετανάστες στη χώρα υποδοχής. Για παράδειγμα, η διαδρομή από το Αϊβαλί προς τη Λέσβο, το 2015 κόστιζε από 500 έως 2500 ευρώ. Οι χαμηλότερες αμοιβές σημειώθηκαν κατά τη χειμερινή περίοδο (M.L. McAuliffe & F. Laczko (eds), 2016).

Οι μετακινήσεις μέσα στην Ευρώπη συνήθως πραγματοποιούνται με ιδιωτικά οχήματα ή κρυμμένα χώρους μέσα σε φορτηγά και τρένα μια τακτική που εντοπίζεται κυρίως στο ταξίδι από την Ελλάδα προς την Ιταλία με πλοία ((Triandafyllidou & Maroukis, 2012) καθώς και τη δυτική βαλκανική διαδρομή.

Τα ταξίδια είτε μέσω θάλασσας είτε μέσω ξηράς έχουν αποδειχτεί επικίνδυνα αφού έχουν οδηγήσει σε μεγάλο αριθμό θανάτων από πνιγμό και από ασφυξία.

Τέλος, οι μετανάστες μπορεί να ταξιδέψουν προς την Ευρώπη από αέρος με πλαστά έγγραφα αλλά αυτός ο τρόπος διακίνησης χρησιμοποιείται λιγότερο παρόλο που είναι πιο ασφαλείς από τους άλλους δύο αλλά και ο πιο ακριβός.

Στην επόμενη ενότητα θα αναλυθεί το προφίλ των δικτύων της παράνομης διακίνησης μεταναστών.

4.2 Το προφίλ των δικτύων της παράνομης διακίνησης μεταναστών

Οι διάφορες επιχειρήσεις παράνομης διακίνησης μεταναστών μπορεί να οργανώνονται από μεγάλης κλίμακας οργανώσεις ή μικρές με χαλαρό τρόπο σύνδεσης εγκληματικές ομάδες οι οποίες δρουν με οργανωμένο και εξελιγμένο τρόπο. Η δεύτερη περίπτωση είναι και η πιο συνηθισμένη. Ερευνητές έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα δίκτυα της παράνομης διακίνησης μεταναστών αποτελούνται από μικρότερα περιφερειακά εγκληματικά δίκτυα και μεμονωμένους επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται σε διάφορες περιοχές (van Liempert, 2007). Οι οργανωτές είναι υπεύθυνοι για το συντονισμό της επιχείρησης και βρίσκονται σε βασικούς κόμβους μετανάστευσης. Τα μικρά τοπικά δίκτυα λειτουργούν αυτόνομα. Η δράση των διοργανωτών περιορίζεται σε μια συγκεκριμένη περιοχή και παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε αυτή μέχρι οι μετανάστες να περάσουν στον επόμενο συνεργάτη τους. Μέσα σε αυτά τα τοπικά δίκτυα δρουν και οι ελεύθεροι επαγγελματίες καθώς και άλλα άτομα ως ευκαιριακοί συνεργάτες οι οποίοι προσφέρουν τις υπηρεσίες τους ως οδηγό, παραποιητές εγγράφων ή υπεύθυνοι στρατολόγησης (Europol, 2016, Triandafyllidou & Maroukis, 2012).

Οι εθνικότητες των διακινητών ποικίλουν. Μπορεί να είναι Ευρωπαίοι αλλά και πολίτες Τρίτων χωρών οι οποίοι λειτουργούν σε χώρες διέλευσης ή προορισμού ως

συντονιστές των επιχειρήσεων ενώ η ηλικία τους εξαρτάται από τη θέση που έχουν στην οργάνωση(Europol, 2016).

Όσον αφορά τη σύνδεση των διακινητών με άλλες μορφές εγκληματικότητας, έρευνα της Europol για το έτος 2015 έδειξε ότι σε ποσοστό 22% οι διακινητές συνδέονταν και με το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, ένα 20% με την εμπορία ανθρώπων και 20% ψμε εγκλήματα ιδιοκτησίας(Europol, 2016).

4.3 Αριθμητικά δεδομένα

Τα επίσημα στοιχεία για την παράνομη διακίνηση μεταναστών συνήθως συλλέγονται από την αστυνομία, το λιμενικό και τις συνοριακές αρχές και βασίζονται στον ετήσιο αριθμό συλλήψεων ενώ και τα εθνικά δικαστήρια, η Europol , η Frontex και άλλες έρευνες μπορούν επίσης να δώσουν σημαντικά στοιχεία για το φαινόμενο.

Τα στοιχεία όμως αυτά είναι εν μέρει διαθέσιμα και ο τρόπος που η κάθε χώρα συλλέγει αυτά τα στοιχεία είναι διαφορετικός με αποτέλεσμα να μην μπορεί να κατανοηθεί πλήρως ο βαθμός και η δυναμική του εγκλήματος. Η έκταση των πληροφοριών είναι περιορισμένη αφού βασίζεται κυρίως σε περιπτώσεις συλλήψεων ενώ πολλές χώρες δεν δημοσιοποιούν αυτά τα στοιχεία όπως για παράδειγμα η Γαλλία και το Βέλγιο (European Migration Network, 2014).

Όσον αφορά την Ελλάδα, η Ελληνική Αστυνομία δημοσιεύει ετησίως αριθμητικά στοιχεία συλληφθέντων διακινητών ενώ περιστασιακά δημοσιεύει και τις υπηκοότητες αυτών καθώς και αριθμητικά στοιχεία και υπηκοότητες συλληφθέντων μη νόμιμων αλλοδαπών για παράνομη είσοδο και παραμονή. Από το 2010 έως το πρώτο εξάμηνο του 2018 έχουν συλληφθεί από τις Αστυνομικές και Λιμενικές Αρχές της χώρας 8.623 διακινητές παράτυπων μεταναστών. Το έτος 2015 πραγματοποιήθηκαν οι περισσότερες συλλήψεις (1501). Η πλειοψηφία προέρχεται από την Αλβανία, την Ελλάδα , τη Συρία, τη Βουλγαρία, το Αφγανιστάν , το Ιράκ και την Τουρκία (Ελληνική Αστυνομία).

Όσον αφορά τους συλληφθέντες αλλοδαπούς οι οποίοι εισήλθαν και παραμένουν παράνομα στη χώρα από το 2010 έως το 2017 έχουν συλληφθεί 1.613.338. Οι χώρες από τις οποίες προέρχεται η πλειοψηφία είναι η Συρία , το Αφγανιστάν, το Πακιστάν, το Ιράκ, η Αλβανία, το Μπαγκλαντές. Οι περισσότερες συλλήψεις πραγματοποιήθηκαν το έτος 2015(911.471) με τους Σύριους να είναι η πρώτη υπηκοότητα συλληφθέντων(499.495) και να ακολουθούν οι Αφγανοί(213.267) και οι

Ιρακινοί (91769). Το 2016 ο αριθμός των συλληφθέντων μειώθηκε σε 204.820 ενώ η πλειοψηφία προέρχεται από τη Συρία (86.058), το Αφγανιστάν (44.260) και το Ιράκ (28.447).

Η Ιταλία δημοσιεύει στοιχεία μόνο για τους παράνομα διακινούμενους μετανάστες και όχι για τους διακινητές ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο δημοσιεύει στοιχεία για τα άτομα που έχουν κατηγορηθεί για την παροχή βοήθειας στην παράτυπη μετανάστευση (Carrera, 2016, European Migration Network, 2014).

Βέβαια, η ακρίβεια αυτών των δεδομένων είναι δύσκολο να εκτιμηθεί. Η φύση και ο παράνομος χαρακτήρας του φαινομένου καθώς και οι μέθοδοι συλλογής των στοιχείων που χρησιμοποιούν οι Κυβερνήσεις και οι ακαδημαϊκοί, αριθμός συλλήψεων, έρευνες, η σύγκριση διαφόρων πηγών, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η κάθε ευρωπαϊκή χώρα ακολουθεί τον δικό της ορισμό για την παράνομη διακίνηση μεταναστών, είναι παράγοντες οι οποίοι καθιστούν δύσκολο τον υπολογισμό του ακριβούς μεγέθους της παράνομης διακίνησης μεταναστών.

Οι παράνομοι μετανάστες προσπαθούν να αποφύγουν τον εντοπισμό τους από τις αρχές έτσι υπάρχει μια διαρροή πληροφοριών αφού αυτοί δεν περιλαμβάνονται στα επίσημα στοιχεία για την παράνομη διακίνηση μεταναστών ενώ από την άλλη τα επίσημα στοιχεία μπορεί να περιλαμβάνουν μετανάστες οι οποίοι δεν έχουν χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες των διακινητών.

Παρόλο που τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν επικυρώσει το πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών για την παράνομη διακίνηση των μεταναστών και ακολουθούν την οδηγία 2002/90 / ΕΚ του Συμβουλίου για τον καθορισμό της διευκόλυνσης της μη εξουσιοδοτημένης εισόδου, διαμετακόμισης και διαμονής (Council Directive 2002/90/EC) και την απόφαση-πλαίσιο 2002/946 / ΔΕΥ του Συμβουλίου για την ενίσχυση του ποινικού πλαισίου για την αποτροπή της μη εξουσιοδοτημένης εισόδου, διαμετακόμισης και διαμονής (Council Framework Decision 2002/946/JHA) έχουν επιπλέον την ευχέρεια να διαμορφώσουν την εθνική τους νομοθεσία όσον αφορά την ποινικοποίηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών. Οι διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των εθνικών δικαιοδοσιών στην ερμηνεία και την καταγραφή των δεδομένων οδηγεί στη δυσκολία υπολογισμού του ακριβούς μεγέθους της παράνομης διακίνησης μεταναστών (Carrera, 2016).

4.4 Η διαδρομή Τουρκία- Ελλάδα. Ανατολική Μεσογειακή διαδρομή

4.4.1 Γενικά στοιχεία

Η Ελλάδα και η Τουρκία είναι δύο χώρες που λόγω της γεωγραφικής τους θέσης έχουν δει τα τελευταία χρόνια μια αύξηση στις μεταναστευτικές εισόδους. Η Τουρκία είναι η κύρια χώρα διέλευσης πριν την είσοδο στην Ευρώπη ενώ η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει καταστεί η πρώτη χώρα άφιξης στο ευρωπαϊκό έδαφος. Η διαδρομή Τουρκία –Ελλάδα συνδέει την Τουρκία με την Ευρώπη μέσω ξηράς και θάλασσας και είναι η κύρια διαδρομή μικτών μεταναστευτικών ροών. Το 2015 υπήρξε μια πρωτοφανής αύξηση εισόδων από μετανάστες και πρόσφυγες που αναζητούσαν ένα ασφαλές πέρασμα στην Ευρώπη αποτέλεσμα κυρίως της Συριακής κρίσης.

Η Τουρκία συνορεύει με τη Συρία, το Ιράν, το Ιράκ, το, την Αρμενία και τη Γεωργία. Τα σύνορα της Τουρκίας με το Ιράν εκτείνονται σε μια περιοχή άνω των 560 χλμ. Και είναι το κυριότερο σημείο εισόδου παράνομων μεταναστών οι οποίοι προέρχονται από τις Ασιατικές χώρες για παράδειγμα Πακιστάν, Αφγανιστάν, Μπαγκλαντές και έχουν προορισμό τους τις Ευρωπαϊκές χώρες.

Η διαδρομή Τουρκία- Ελλάδα χωρίζεται σε δυο υποδιαδρομές, τη θαλάσσια διαδρομή η οποία ξεκινά από τις τουρκικές ακτές και φτάνει στα ελληνικά νησιά του ανατολικού Αιγαίου και τη χερσαία διαδρομή η οποία ξεκινά από την Τουρκία και φτάνει στη νοτιοανατολική Ελλάδα.

Οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν από τις δύο χώρες για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης που αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο οδήγησαν στις εναλλαγές από τη θαλάσσια διαδρομή στη χερσαία και από τη χερσαία στη θαλάσσια η οποία είναι αυτή που προτιμάται από το 2012 και ύστερα.

Το μήκος της ακτογραμμής του Αιγαίου, 2800 χιλιομέτρων είναι δύσκολο να περιποληθεί και σε συνδυασμό με τον μεγάλο αριθμό των νησιών τα οποία είναι σε κοντινή απόσταση από τις Τουρκικές ακτές κάνουν αυτή τη διαδρομή κυρίως τους ανοιξιάτικους και καλοκαιρινούς μήνες πιο ελκυστική.

Τα σημεία αναχώρησης από την Τουρκία είναι το Αϊβατζίκ και το Αϊβαλί , το Τσεσμέ, το Καραμπουρούν, το Ούρλα, Ντικιλί , Σεφεριχισάρ, το Κουσάνατσι, Σουκέ, Ντιντίμ, το Μπόντρουμ, η Ντάτσα και το Φετιγέ. Οι μετανάστες διασχίζουν το Αιγαίο φτάνοντας στα ελληνικά νησιά της Λέσβου, Χίου, Σάμου, Κω και Ρόδου(Icduygu, A. & B. Karacay , 2011). Το 2015, η Λέσβος δέχτηκε πάνω από μισό

εκατομμύριο αφίξεις γεγονός που καθιστά το νησί το κυριότερο σημείο άφιξης ενώ ακολουθεί η νήσος Χίος(UNODC, 2018).

Από την άλλη, τα ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα μήκους 200 χιλιομέτρων αποτελούν σημείο εισόδου στην Ελλάδα μέσω διέλευσης του ποταμού Έβρου, ο οποίος είναι δύσκολο να περαστεί λόγω της αυστηρής επιτήρησης και από τις δύο πλευρές(UNODC, 2018). Τα κύρια σημεία αναχώρησης που χρησιμοποιούν οι λαθρομετανάστες κατά μήκος των χερσαίων συνόρων είναι οι επαρχίες Kırklareli και Edirne (İçduygu & Karaçay, 2011).

Τα αριθμητικά στοιχεία δείχνουν ότι από το 2015 η ανατολική μεσογειακή διαδρομή αποτελεί την κύρια διαδρομή εισόδου παράτυπων μεταναστών και προσφύγων στην Ευρώπη. Από το 2010 έως το 2014 ο ετήσιος αριθμός μεταναστών οι οποίοι εισήλθαν παράνομα κυμάνθηκε από 25.000 έως 57.000. Το 2015 υπήρξε μια πρωτοφανής άνοδος με 850.000 παράνομοι μετανάστες και πρόσφυγες να εισήλθαν στην Ευρώπη χρησιμοποιώντας τη διαδρομή Τουρκία – Ελλάδα και φτάνοντας στα ελληνικά νησιά. Η κοινή Δήλωση Ευρωπαϊκής Ένωσης και Τουρκίας του Μαρτίου του 2016 η οποία αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο οδήγησε στη μείωση του αριθμού των εισόδων. Το 2016 υπήρξε μείωση του αριθμού σε 183.000 περίπου η οποία συνεχίστηκε και το 2017 (29.718) (UNODC, 2018). Το 2018 ο αριθμός των αλλοδαπών οι οποίοι εισήλθαν στην Ελλάδα χρησιμοποιώντας τη θαλάσσια διαδρομή ανήλθε σε 32.497 ενώ μέχρι τον Φεβρουάριο του 2019 οι μετανάστες και πρόσφυγες που διέσχισαν το Αιγαίο ήταν 3.337 (UNHCR, 2019).

Οι αριθμοί των συλλήψεων δίνουν μια εκτίμηση σχετικά με την κλίμακα του φαινομένου της παράνομης μετανάστευσης. Όσον αφορά τις συλλήψεις από την πλευρά της Ελλάδας τα στοιχεία της αστυνομίας δείχνουν ότι το 2014 υπήρξε μια αύξηση 285% των συλλήψεων στο Αιγαίο από τις Ελληνικές αρχές σε σχέση με το 2013. Το 2015 ήταν το έτος με τις περισσότερες συλλήψεις αλλοδαπών για παράνομη είσοδο στη χώρα από τα Ελληνοτουρκικά σύνορα. Ο παρακάτω πίνακας απεικονίζει τον αριθμό συλλήψεων για παράνομη είσοδο στη χώρα από τα χερσαία και θαλάσσια ελληνοτουρκικά σύνορα από το έτος 2010 έως και το έτος 2017:

Πίνακας 1: Συλληφθέντες αλλοδαποί για παράνομη είσοδο στη χώρα (2010-2017)

ΕΤΟΣ	ΘΑΛΑΣΙΑ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ	ΧΕΡΣΑΙΑ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ

	ΣΥΝΟΡΑ	ΣΥΝΟΡΑ
2010	5.190	47.079
2011	1.030	54.974
2012	3.651	30.438
2013	11.447	1.109
2014	41.349	1.856
2015	872.512	3.713
2016	176.127	3.292
2017	29.464	5.651
ΣΥΝΟΛΟ	1.140.770	148.112

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=78538&Itemid=73&lang=

Από τον πίνακα φαίνεται από το 2012 η αλλαγή της διαδρομής όπου η είσοδος στην Ελλάδα από την Τουρκία μετατοπίζεται από τα χερσαία σύνορα στα θαλάσσια.

Όσον αφορά την Τουρκία και εδώ τα στοιχεία για την παράνομη διακίνηση μεταναστών και την παράτυπη μετανάστευση δεν μπορεί να είναι ακριβή και να δείχνουν το μέγεθος των συνολικών ροών και την ένταση του φαινομένου, καθώς δεν μπορεί να υπάρξει πρόσβαση σε δεδομένα αλλά και η συλλογή τους είναι προβληματική λόγω των μεγάλων μεταναστευτικών κυμάτων από τη Συρία και το Αφγανιστάν. Παρόλα, αυτά οι Τουρκικές αρχές δημοσιοποιούν κάποια στοιχεία συλλήψεων. Σύμφωνα με αυτά το 2014 πραγματοποιήθηκαν 54.770 συλλήψεις αλλοδαπών οι οποίοι είτε εισήλθαν είτε εξήλθαν από τη χώρα. Το ίδιο έτος συνελήφθησαν από την Τουρκική Ακτοφυλακή 33.091 Σύριοι υπήκοοι, 7.530 Αφγανοί υπήκοοι ακολουθώντας οι υπήκοοι του Μυανμάρ (7.389), Ιράκ (2870) και της Ερυθραίας (1746) και Τουρκίας (1746). Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τούρκικης Ακτοφυλακής ο αριθμός των συλλήψεων στα θαλάσσια σύνορα αυξανόταν συνεχώς από το 2011 με τον μεγαλύτερο αριθμό συλλήψεων να πραγματοποιήθηκε το 2014 (13.432) ενώ το πρώτο δίμηνο του 2015 οι συλλήψεις έφτασαν τις 1.463. Στο εσωτερικό της χώρας η Τούρκικη Εθνική Αστυνομία συνέλαβε το 2014 4.822 μετανάστες από τους οποίους οι Σύριοι αποτελούσαν τον μεγαλύτερο αριθμό συλλήψεων ακολουθώντας οι Αφγανοί. Το 2013 οι περισσότερες συλλήψεις πραγματοποιήθηκαν στο Έντιρν και την Κωνσταντινούπολη ενώ το 2014 οι

περισσότερες συλλήψεις παράνομων μεταναστών και διακινητών πραγματοποιήθηκαν στις πόλεις της Σμύρνης, Aydın, Edirne, Mersin και Muğla.(European Commission,2016). Έρευνες έδειξαν ότι δεν εμπλέκονται σε όλες τις συλλήψεις υποθέσεις παράνομης διακίνησης αλλά εκτιμάται ότι υπάρχει εμπλοκή στις μισές από αυτές (İçduygu & Yüksek, 2012).

Οι αστυνομικές αρχές της Τουρκίας από το 2010 έως το 2014 συνέλαβαν σε όλη την επικράτεια 7462 διακινητές ενώ το 2015 ο αριθμός αυξήθηκε στις 4.471. Μια πτώση παρατηρήθηκε το 2016 με 3.314 συλλήψεις ενώ το 2017 παρατηρήθηκε αύξηση του αριθμού (4641) η οποία συνεχίστηκε και το 2018 (6728)(Directorate General of Migration Management (DGMM) of Turkey).

Όσον αφορά το προφίλ των παράνομων μεταναστών οι οποίοι φτάνουν στην Ελλάδα από την Τουρκία το έτος 2015 το 57% αυτών ήταν Σύριοι με το ποσοστό να μειώνεται σε 45% το 2016 και σε 38% το 2017. Οι Αφγανοί και οι Ιρακινοί είναι η δεύτερη και η τρίτη εθνικότητα με το μεγαλύτερο ποσοστό για το 2016 ενώ το 2017 οι Ιρακινοί είναι η δεύτερη πιο συνηθισμένη εθνικότητα η οποία διασχίζει παράνομα τα σύνορα(UNODC, 2018). Σε έρευνα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ(2016) βρέθηκε ότι οι Σύριοι που χρησιμοποίησαν αυτή τη διαδρομή ταξίδευαν σε ποσοστό 88% με μέλη της οικογένειάς τους και μόνο ένα μικρό ποσοστό 7% ταξίδεψε μόνο του (UNHCR, 2016). Οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 22% του συνολικού αριθμού αφίξεων το 2016 ενώ τα παιδιά το 38% με τον αριθμό των ασυνόδευτων ανηλίκων να φτάνει τις 5.000 και να προέρχονται κυρίως από τη Συρία, το Αφγανιστάν και το Πακιστάν (UNHCR,2017).

Παρακάτω θα αναλυθεί ο τρόπος λειτουργίας των επιχειρήσεων της παράνομης διακίνησης μεταναστών στη συγκεκριμένη διαδρομή.

4.4.2 Τρόπος λειτουργίας- κύριοι τύποι δικτύων

Όπως έχει προαναφερθεί υπάρχουν δύο κύριοι τύποι δικτύων παράνομης διακίνησης μεταναστών. Ένας είναι οι τύπου μαφίας οργανωμένες ομάδες και ο δεύτερος τα πιο ανεπίσημα δίκτυα. Ο τελευταίος τύπος είναι ο πιο διαδεδομένος στην περιοχή που εξετάζεται ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις όπου οι μετανάστες αποφασίζουν να διασχίσουν μόνοι τους τα σύνορα χωρίς την βοήθεια κάποιου διακινητή.

Τα δίκτυα της παράνομης διακίνησης μεταναστών λειτουργούν με έναν περίπλοκο τρόπο με διαφορετικούς παράγοντες να αναλαμβάνουν διαφορετικούς ρόλους (İçduygu & Toktaş, 2002:36–45). Ο τρόπος λειτουργίας αυτών των δικτύων αλλάζει

και προσαρμόζεται με τις αλλαγές των συνθηκών στα σύνορα. Σε έρευνα που διεξήχθη από τη Γενική Διεύθυνση Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2016, παρατηρήθηκαν δύο διαφορετικοί τύποι οργάνωσης των επιχειρήσεων διακίνησης. Στον πρώτο τύπο οι μετανάστες χρησιμοποιώντας τις δικές τους επαφές πλησιάζουν τους διακινητές και οργανώνουν το ταξίδι τους μέχρι τη χώρα προορισμού χρησιμοποιώντας κάθε φορά διαφορετικά δίκτυα. Η πληρωμή γίνεται σε διάφορα στάδια αφού έχει γίνει η διέλευση κάθε συνοριακού τμήματος. Στον δεύτερο τύπο το ταξίδι είναι οργανωμένο από την αρχή, οι διακινητές έχουν κανονίσει τη μεταφορά, τη διαμονή, τα απαραίτητα έγγραφα και παρέχουν πληροφορίες για τις διαδρομές που πρέπει να ακολουθηθούν. Η πληρωμή γίνεται από αξιόπιστους μεσάζοντες στην Τουρκία, οι οποίοι συχνά αναφέρονται από τους μετανάστες και τους λαθρεμπόρους ως "χρηματοκιβώτια" ή "τράπεζες" ,πρακτορεία ανταλλαγής χρημάτων ή τα τηλεφωνικά κέντρα.

Όσοι χρησιμοποιούν τη χερσαία διαδρομή συνήθως βρίσκονται στην Κωνσταντινούπολη, οδηγούνται προς την Edirne ή το Kırklareli και διακινούνται παράνομα στην Ελλάδα μέσω του ποταμού Έβρου με βάρκες ή μέσω της Βουλγαρίας και μετά στην Ελλάδα με οχήματα κυρίως φορτηγά.

Όσον αφορά τη θαλάσσια διαδρομή, οι μετανάστες μεταφέρονται από την Κωνσταντινούπολη στις πόλεις Σμύρνη, Balıkesir, Çanakkale, Aydın και Muğla με μικρά λεωφορεία, ενώ προπορεύονται αυτοκίνητα τα οποία ενημερώνουν για σημεία πιθανά σημεία ελέγχου της αστυνομίας. Από κει οι μετανάστες διασχίζουν το Αιγαίο με προορισμό τα ελληνικά νησιά με φουσκωτά ή ταχύπλοα σκάφη. Το 90% των αφίξεων στα ελληνικά νησιά πραγματοποιείται από φουσκωτά σκάφη. Τα φουσκωτά είναι κακής ποιότητας έτσι που σε περίπτωση κατάσχεσης από τις αρχές το οικονομικό κόστος να είναι μικρό, με πολυάριθμους μετανάστες και ο χειρισμός του γίνεται από κάποιον μετανάστη ο οποίος έχει δεχτεί οδηγίες από τον διακινητή.

Οι διακινητές, πολλές φορές δεν εμπλέκονται στη μεταφορά. Τις περισσότερες φορές που ένας διακινητής είναι παρών στο σκάφος είναι κυρίως όταν το μέσο μεταφοράς είναι οικονομικής αξίας όπως για παράδειγμα τα τζετ σκι ή όταν οι διαδρομή είναι μικρή αφού σε αυτήν την περίπτωση είναι πιο εύκολο να αποφύγουν μια ενδεχόμενη σύλληψη.(Damla B.et.al,2015).Το αποτέλεσμα αυτών είναι οι πολλές περιπτώσεις ναυαγίων.

Υπάρχει και άλλοι τρόποι διέλευσης οι οποίοι χρησιμοποιούνται κυρίως όταν ο προορισμός είναι η Ιταλία όπου οι μετανάστες επιβιβάζονται σε μικρές βάρκες και

μεταφέρονται σε μεγαλύτερα πλοία μέσα στη θάλασσα ή χρησιμοποιούνται τα λεγόμενα σκάφη αναψυχής τα οποία αναχωρούν από την Τουρκία και κατευθύνονται στην Ιταλία. Σε αυτές τις περιπτώσεις το άτομο που χειρίζεται το σκάφος είναι κάποιος κυβερνήτης ή μέλος του δικτύου παράνομης διακίνησης.

Οι αναχωρήσεις από τις Τουρκικές ακτές καταλήγουν κυρίως στα ελληνικά νησιά της Λέσβου, της Κω, της Χίου και της Σάμου. Οι μεταφορές γίνονται καθόλη τη διάρκεια του έτους με περιόδους αύξησης και μείωσης των αφίξεων. Ο αριθμός των αφίξεων εξαρτάται κυρίως από στις καιρικές συνθήκες. Την περίοδο του χειμώνα οι αφίξεις είναι λιγότερες καθώς οι καιρικές συνθήκες δεν επιτρέπουν την μεταφορά μεγάλου αριθμού μεταναστών σε ένα σκάφος γεγονός που έχει επίπτωση και στην τιμή.

Οι τιμές για τη διαδρομή από τις τουρκικές ακτές στα ελληνικά νησιά κυμαίνονται από 500 ευρώ έως και 7000 ευρώ το άτομο αναλόγως το μέσο που χρησιμοποιείται την εποχή του χρόνου, τον προορισμό ακόμα και την εθνικότητα του μετανάστη. Για παράδειγμα βρέθηκε σε έρευνα ότι οι Σύριοι χρεώνονται περισσότερο από άλλες εθνικότητες.

Η τιμή εξαρτάται και από το βαθμό ελέγχου των συνόρων για παράδειγμα όταν ο έλεγχος είναι χαλαρός οπότε ο κίνδυνος σύλληψης είναι μικρός, η τιμή είναι χαμηλότερη από μια διαδρομή όπου ελέγχεται αυστηρότερα. Στην τιμή αυτή περιλαμβάνεται και ο αριθμός των προσπαθειών διέλευσης των συνόρων και σε περίπτωση που ο μετανάστης δεν καταφέρει να περάσει τα σύνορα ύστερα από τις προσυμφωνημένες προσπάθειες πληρώνει εκ νέου το ποσό (Damla et.al, 2015). Στην περίπτωση που η οικογένεια πληρώνει το διακινητή αυτός μπορεί να στέλνει φωτογραφίες του μετανάστη από τη χώρα προορισμού ως απόδειξη της ασφαλούς άφιξής του (European Commission, Directorate General for Migration and Home Affairs, 2015).

Ο πιο συνηθισμένος τρόπος πληρωμής σε αυτή τη διαδρομή είναι το σύστημα hawala. Τα χρήματα κατατίθενται σε έναν αξιόπιστο διαμεσολαβητή και όταν ο μετανάστης φτάσει με ασφάλεια στη χώρα προορισμού τα χρήματα μεταφέρονται στο διακινητή. Αυτός ο τρόπος πληρωμής συνήθως πραγματοποιείται σε μίνι μάρκετ ή καφέ των οποίων οι ιδιοκτήτες είναι της ίδιας εθνικότητας με το μετανάστη και πολλές φορές από την ίδια περιοχή και πληρώνονται ένα ποσοστό των χρημάτων. Το σύστημα αυτό διαχειρίζονται γραφεία στο Ντουμπάι, το Κατάρ και την Ασία ενώ υπάρχουν και γραφεία στην Ευρώπη. Οι μετανάστες αφού πληρώσουν λαμβάνουν

έναν κωδικό από τα καταστήματα και μόλις φτάσουν στον προορισμό τους στέλνουν τον κωδικό στον ιδιοκτήτη του καταστήματος. Ο διακινητής δείχνει τον ίδιο κωδικό και τότε πληρώνεται. Στις περιπτώσεις μικρής κλίμακας επιχειρήσεων ή όπου οι διακινητές λειτουργούν ως ιδιώτες η πληρωμή μπορεί να γίνει απευθείας (Damla et.al,2015).

Τα δίκτυα της παράνομης διακίνησης των μεταναστών που δραστηριοποιούνται στην Ανατολική μεσογειακή διαδρομή φαίνεται να έχουν ένα χαλαρό βαθμό οργάνωσης και να μην σχετίζονται με την έννοια των οργανωμένων εγκληματικών δικτύων. Σε αντίθεση με τα τελευταία η δομή τους δεν είναι ιεραρχική αλλά αποτελούνται από διάφορα στελέχη που δρουν σε διάφορα τμήματα της διαδρομής και τα οποία συνδέονται μεταξύ τους. Ο αριθμός αυτών που συμμετέχουν σε κάθε τμήμα της διαδρομής εξαρτάται κυρίως από τις δυσκολίες που συναντώνται σε αυτό. Σε μια επιχείρηση διακίνησης συνήθως υπάρχει ένας διακινητής ο οποίος βρίσκεται στην Ελλάδα ή την Τουρκία παρέχοντας τις υπηρεσίες της μεταφοράς(αυτοκίνητα, φορτηγά, σκάφη) και ο οποίος λαμβάνει και το μεγαλύτερο ποσό της πληρωμής. Άτομα διαφόρων εθνικοτήτων τα οποία εργάζονται για διαφορετικούς διακινητές ή είναι οι ίδιοι διακινητές είναι οι υπεύθυνοι για τη στρατολόγηση των εν δυνάμει διακινούμενων μεταναστών. Αυτά τα άτομα συνήθως είναι της ίδιας εθνικότητας με τους μετανάστες που στρατολογούν. Οι οδηγοί οι οποίοι μεταφέρουν τους μετανάστες σε διάφορα σημεία μπορεί και αυτοί να εργάζονται για διαφορετικούς διακινητές και ο αριθμός τους ποικίλει ανάλογα με το μήκος της διαδρομής. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω τα άτομα που χειρίζονται τα φουσκωτά σκάφη είναι συνήθως διακινούμενοι μετανάστες οι οποίοι επιλέγουν να οδηγήσουν προς τη σωστή κατεύθυνση τη βάρκα με αντάλλαγμα τη μη πληρωμή για τη συγκεκριμένη διαδρομή. Άλλοι εμπλεκόμενοι είναι οι συλλέκτες των χρημάτων , οι ιδιοκτήτες των μικρών επιχειρήσεων του συστήματος hawala και διάφοροι διαμεσολαβητές οι οποίοι μπορεί να παρέχουν διάφορες διευκολύνσεις όπως σπίτια ή ξενοδοχεία για τη διαμονή, κινητά τηλέφωνα ή να βρίσκουν τρόπους μεταφοράς(Damla et al,2015).

Αυτός ο συγκεκριμένος τύπος παράνομης διακίνησης λοιπόν είναι ένα σύνθετο δίκτυο αποτελούμενο από τοπικές ομάδες ή μεμονωμένα άτομα τα οποία αλληλεπιδρούν.

Η εθνικότητα και η γλώσσα των μελών που εμπλέκονται σε αυτή τη διαδικασία είναι μεγάλης σημασίας για να διατηρηθεί αυτό το δίκτυο ενώ η προσωπικότητα του

διακινητή και η εμπιστοσύνη ανάμεσα σε αυτόν και το διακινούμενο διαδραματίζει κάποιο ρόλο στην επιλογή του πρώτου(Icduyucu , Toktas , 2003).

Αξίζει να αναφερθεί ότι στη θαλάσσια διαδρομή από τις ακτές της Τουρκίας προς την Ελλάδα έχει καταγραφεί ο μεγαλύτερος αριθμός θανάτων. Το 2015 καταγράφηκαν 806 περιστατικά πνιγμών από τα οποία το 30% ήταν παιδιά και το 2016 καταγράφηκαν 434(IOM) δείχνοντας την επικινδυνότητα της συγκεκριμένης διαδρομής και γενικότερα τον κίνδυνο που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες στην προσπάθεια τους να αποφύγουν εμπόλεμες καταστάσεις ή να καλυτερέψουν τις συνθήκες διαβίωσής τους.

Εκτός από τα ανωτέρω, η παράνομη διακίνηση μεταναστών μπορεί να μετατραπεί σε εμπορία ανθρώπων. Έχουν υπάρξει αναφορές περί κακοποίησης από διακινητές(EU FRA, 2016) καθώς και αναφορές για προσωπικές εμπειρίες διαφόρων πρακτικών εκμετάλλευσης και εμπορίας ανθρώπων(IOM, 2015-2016) στην Ανατολική μεσογειακή διαδρομή. Ο IOM και η UNICEF σε μια σύντομη έκθεση στοιχείων για τους ανήλικους μετανάστες στην Ευρώπη (Νοέμβριος 2015) αναφέρονται περιπτώσεις παιδιών τα οποία δεν έχουν τα οικονομικά μέσα για να συνεχίσουν το ταξίδι τους αλλά πρέπει να το κάνουν. Τέτοιες περιπτώσεις βρέθηκαν στα ελληνικά νησιά και την Αθήνα. Αυτή η κατηγορία παιδιών είναι ευάλωτη σε όλες τις μορφές κακοποίησης όπως η εμπορία ανθρώπων, η σεξουαλική εκμετάλλευση και η στρατολόγηση σε εγκληματικές συμμορίες.

Με τους αυξημένους περιορισμούς στα σύνορα, την αύξηση των παράνομων ταξιδιών και τις συχνότερες πρακτικές κακοποίησης η παράνομη διακίνηση μεταναστών μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε εμπορία ανθρώπων.

ΜΕΡΟΣ Β

Κεφάλαιο 5^ο

Έρευνα πεδίου

5.1 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθεί ο τρόπος λειτουργίας των δικτύων παράνομης διακίνησης μεταναστών γενικότερα και ειδικότερα στη διαδρομή Ελλάδα –Τουρκία καθώς και ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνεται ο διακινούμενος μετανάστης τη διαδικασία.

Τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία καλείται να απαντήσει αυτή η έρευνα είναι:

- α) Ποια είναι η οργανωτική δομή των δικτύων της παράνομης διακίνησης μεταναστών
- β) Ποια είναι τα κίνητρα που οδηγούν το μετανάστη να χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες των διακινητών και πως έρχονται σε επαφή με αυτούς
- γ) Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν την απόφασή για την επιλογή του διακινητή και ποια είναι η σχέση διακινούμενου- διακινητή
- δ) ποια είναι η επιρροή των κοινωνικών δικτύων και των δικτύων της παράνομης διακίνησης στην επιλογή της Ελλάδας ως χώρας προορισμού.

5.2 Η σπουδαιότητα της έρευνας

Τα τελευταία χρόνια η παράνομη διακίνηση μεταναστών έχει γίνει αντικείμενο μελέτης από θεωρητικούς και ερευνητές καθώς και διεθνείς οργανισμούς. Από τη βιβλιογραφική έρευνα φαίνεται ότι έχουν γίνει αρκετές ερευνητικές προσπάθειες για το φαινόμενο εστιάζοντας στην οργανωτική δομή και τον τρόπο λειτουργίας των δικτύων, τις διαδρομές, τις ροές και τις τάσεις ενώ ο μικρότερος αριθμός ερευνών παρατηρήθηκε όσον αφορά την εξέταση της ανατολικής μεσογειακής διαδρομής. Το UNODC (2018) στην παγκόσμια έρευνα για την παράνομη διακίνηση μεταναστών παρουσιάζει μια λεπτομερή περιγραφή της φύσης και της κλίμακας του φαινομένου συμπεριλαμβάνοντας τη συγκεκριμένη διαδρομή. Ο Baird (2014) σε έρευνά του εξέτασε την παράνομη διακίνηση μεταναστών μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας ως μια στρατηγική επιβίωσης για τους διεθνείς μετανάστες. Οι Zijlstra και van Liempt (2017) ασχολήθηκαν στην έρευνα πεδίου με την παράνομη διακίνηση μεταναστών σε Ελλάδα και Τουρκία ενώ οι Antonopoulos and Winterdyk (2006) εξέτασαν το ρόλο των κοινωνικών δικτύων στην παράνομη διακίνηση μεταναστών.

Η σημαντικότητα της παρούσας έρευνας έγκειται στο ότι εστιάζει στις εμπειρίες των ίδιων των μεταναστών μέσω των οποίων θα μπορούσαν να αποκτηθούν ποιοτικές πληροφορίες έτσι ώστε να αποκτήσουμε μια πιο ρεαλιστική εικόνα του φαινομένου. Μέσω της διερεύνησης των εμπειριών, των γνώσεων και των αξιολογήσεων των ίδιων των ατόμων μπορούμε να αντλήσουμε πληροφορίες για τον τρόπο λειτουργίας των δικτύων, να διερευνήσουμε τους λόγους που οδηγούν ένα άτομο στη χρήση παράνομων διαδικασιών στην προσπάθεια του να μεταναστεύσει καθώς και τον τρόπο με τον οποίο, το ίδιο πώς αντιλαμβάνεται τη εν λόγω διαδικασία. Η ελλιπής

βιβλιογραφίας σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας και την οργανωτική δομή των δικτύων παράνομης μετανάστευσης είναι ένας ακόμα λόγος ο οποίος αναδεικνύει τη σημαντικότητα έχεις συγκεκριμένης έρευνας.

5.3 Θεωρητική και μεθοδολογική προσέγγιση-ερευνητικό εργαλείο

Η ερευνητική μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα εργασία είναι ποιοτική. Μέσω της ποιοτικής έρευνας γίνεται ανασυγκρότηση της εμπειρίας του προσώπου καθώς αυτό ερμηνεύει με το δικό του τρόπο την κατάστασή του και τις επιδιώξεις του. "Ο Znaniecki (1934) αναφέρει ότι τα κοινωνικά γεγονότα γίνονται κατανοητά μόνο από την οπτική γωνία των δρώντων αφού αυτοί τα δημιουργούν. Η κύρια δύναμη της ποιοτικής προσέγγισης στις κοινωνικές επιστήμες, σε αντίθεση με τις ποσοτικές έρευνες, έγκειται στην ικανότητά της να προσφέρει πιο ακριβείς αναπαραστάσεις του κόσμου μέσα στον οποίο ζουν τα άτομα(Ricard Zapata-Barrero · Evren Yalaz,2018).

Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε είναι η συνέντευξη. Η συνέντευξη είναι μια συζήτηση κατά την οποία ο συνεντευξιζόμενος μοιράζεται τις εμπειρίες του, τις αναμνήσεις του, τις γνώσεις του στον συνεντευκτή ο οποίος ακούει, παρατηρεί και ενθαρρύνει το άτομο να απαντήσει(Charmaz, K. 2006). Η παρατήρηση των χειρονομιών και των εκφράσεων του ατόμου κατά τη διάρκεια της συνέντευξης δίνει μια πιο πλήρη εικόνα των συναισθημάτων και των σκέψεων του(Παπαγαρουφάλη, 2002, σ. 36).

Οι συνεντεύξεις διακρίνονται σε δομημένες, ημι-δομημένες και μη δομημένες. Στη δομημένη συνέντευξη όλα τα ερωτήματα γράφονται εκ των προτέρων ενώ στην ημιδομημένη συνέντευξη το πλαίσιο είναι πιο ανοικτό, με τον ερευνητή να εισάγει κατά τη διάρκεια ερωτήσεις(Ellen, 1990, σ. 230).Με αυτό τον τρόπο ο ερευνητής εξασφαλίζει ότι οι ερωτηθέντες παραμένουν κοντά στο θέμα παρέχοντας παράλληλα την ελευθερία να ανοίξουν τη συζήτηση και σε άλλα συναφή θέματα με αποτέλεσμα μια πιο βαθιά εξερεύνηση των θεμάτων. Τέλος, οι μη δομημένες συνεντεύξεις προσδίδουν ένα πιο παρατηρητικό και συμμετοχικό χαρακτήρα στην έρευνα αφού το υποκείμενο διαρθρώνει σε μεγάλο βαθμό τη συζήτηση(Ricard Zapata-Barrero · Evren Yalaz,2018).

Για το σκοπό της συγκεκριμένης έρευνας χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός μη δομημένης και ημι-δομημένης συνέντευξης. Οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν με προκαθορισμένα θέματα που εστιάζουν στο σκοπό της έρευνας δίνοντας τη

δυνατότητα στα υποκείμενα να επεξεργαστούν το κάθε θέμα με βάση τις αντιλήψεις και τα συναισθήματα τους. Στη συνέχεια τέθηκαν πιο συγκεκριμένες ερωτήσεις σχετικά με το κάθε θέμα κάποιες εκ των οποίων ήταν εξαρχής διατυπωμένες και κάποιες αναδύθηκαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων.

Οι ερωτήσεις ήταν ανοικτού τύπου παρέχοντας τη δυνατότητα στον συνεντευξιζόμενο να απαντήσει περιφραστικά και δίνοντάς του το χώρο να απαντήσει ελεύθερα (Burton, 2000, σ. 199).

5.4 Το δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν μετανάστες οι οποίοι εισήλθαν στην Ελλάδα από το 2010 έως και το 2018 και διαμένουν στην πόλη των Μεγάρων και της Αθήνας είτε σε δική τους οικία είτε ως φιλοξενούμενοι σε φίλους. Ο αριθμός των ατόμων που έλαβαν μέρος στην έρευνα ήταν 10 εκ των οποίων τέσσερα (4) προέρχονται από το Πακιστάν, τρία (3) από το Αφγανιστάν και (3) από το Μπαγκλαντές. Οι ερωτώμενοι ήταν άνδρες ηλικίας 25 έως 37 ετών.

Έγινε προσπάθεια να διασφαλιστεί ότι τα βασικά χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων αντιστοιχούν σε ότι είναι γνωστό για τον πληθυσμό που πέρασε είτε τα θαλάσσια είτε τα χερσαία σύνορα έχεις Ελλάδα και της Τουρκίας.

Το δείγμα μπορεί να έχει μικρό μέγεθος ωστόσο αναλύθηκε εκτεταμένα παρέχοντας σημαντικές πληροφορίες. Η τεχνική της δειγματοληψίας ήταν η χιονοστιβάδα αφού αρχικά εντοπίστηκαν τρεις ερωτηθέντες ύστερα από συνεντεύξεις των οποίων ζητήθηκε επαφή με συγγενείς ή φίλους οι οποίοι θα ήταν πρόθυμοι να συμμετάσχουν στην έρευνα. Η τεχνική αυτή θεωρήθηκε κατάλληλη λόγω ενδεχόμενης διστακτικότητας των εν δυνάμει ερωτηθέντων ως προς τις προθέσεις της ερευνήτριας, καθώς και λόγω της δυνατότητας εντοπισμού ατόμων με τα ίδια χαρακτηριστικά ενδιαφέροντος (Akanle 2013, σ. 57 στο Ricard Zapata-Barrero , Evren Yalaz, 2018).

5.5 Η διαδικασία

Η ιδιότητά της ερευνήτριας ως υπαλλήλου της Ελληνικής Υπηρεσίας Ασύλου και χειρίστρια υποθέσεων ασύλου θα μπορούσε να κάνει εύκολη την πρόσβαση στον πληθυσμό και το εξεταζόμενο υλικό, δηλαδή τις συνεντεύξεις των προσφύγων και των μεταναστών. Οι συγκεκριμένες συνεντεύξεις δίνουν κάποια προσοχή σε τρόπους μετακίνησης και δρομολόγια, χωρίς όμως να εξετάζονται λεπτομερώς. Το πλαίσιο κατά το οποίο συλλέγονται αυτές οι πληροφορίες δεν θα βοηθούσε τους

σκοπούς της έρευνας και θα είχε επιπτώσεις στην αξιοπιστία καθώς οι απαντήσεις των αιτούντων θα καθορίσουν σε μεγάλο βαθμό την εξέλιξη της υπόθεσής τους έτσι θα μπορούσαν να αποκρύψουν λεπτομέρειες από τις εμπειρίες τους. Γι αυτούς τους λόγους η ερευνήτρια αποφάσισε να εξετάσει αφηγήσεις οι οποίες θα συλλέγονταν έξω από το πλαίσιο της διαδικασίας Ασύλου.

Οι συνεντεύξεις των Πακιστανών υπηκόων διενεργήθηκαν στη μητρική τους γλώσσα, την Παντζαμπί, με τη βοήθεια ομοεθνούς ο οποίος είχε μεταναστεύσει στην Ελλάδα το 2004 και γνώριζε την ελληνική. Η συνέντευξη των Μπαγκλαντεσιανών διενεργήθηκε στη γλώσσα Μπεγκάλι με τη βοήθεια διερμηνέα και των Αφγανών στη μητρική γλώσσα τα Νταρί με τη βοήθεια διερμηνέα. Οι συνεντευζοζόμενοι διαβεβαιώθηκαν για την προστασία της ανωνυμίας και της εμπιστευτικότητας. Στην έρευνα, έγιναν οι προσπάθειες για να κρατηθεί η συνέντευξη όσο το δυνατόν πιο άτυπη και σε χώρο τον οποίο είχαν διαλέξει οι ερωτώμενοι. Οι συνεντεύξεις έλαβαν μέρος σε ιδιωτικούς χώρους, σε σπίτι φιλικού προσώπου όπου φιλοξενούσε το συνεντευζοζόμενο και σε καφέ ενώ κάποιες διενεργήθηκαν ταυτόχρονα με δύο άτομα της ίδιας εθνικότητας.

Η διάρκεια των συνεντεύξεων κράτησε από μια έως δύο ώρες. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα άτομα τα οποία έλαβαν μέρος σε αυτή την έρευνα συμμετείχαν εθελοντικά.

Η συνέντευξη ξεκίνησε με ερωτήσεις σχετικά με τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων και στη συνέχεια ζητήθηκε από τα υποκείμενα να μιλήσουν για τους λόγους που εγκατέλειψαν τη χώρα τους, την προετοιμασία του ταξιδιού τους και τον τρόπο με τον οποίο ταξίδεψαν και για ποιό λόγο διάλεξαν την Ελλάδα στην περίπτωση που αυτή ήταν η χώρα προορισμού. Στη συνέχεια διατυπώθηκαν ερωτήσεις ανοικτού τύπου σχετικά με το κάθε θέμα οι οποίες βοήθησαν στην εξερεύνηση του.

Για λόγους εμπιστευτικότητας, οι συνομιλίες δεν μαγνητοφωνήθηκαν ύστερα από επιθυμία των ερωτώμενων και για τον ίδιο λόγο, σε ορισμένες περιπτώσεις κρατήθηκαν μόνο αποσπασματικές σημειώσεις κατά τη διάρκεια της συζήτησης. Ωστόσο, αυτές οι σημειώσεις (συμπεριλαμβανομένων των αναμνήσεων των συνεντευκτών κατά τη συνομιλία) καταγράφηκαν αμέσως μετά από κάθε συνέντευξη. Επιπλέον, δεν ζητήθηκε από τους ερωτώμενους να υπογράψουν ένα έντυπο συγκατάθεσης καθώς φάνηκε αντιπαραγωγικό στις προσπάθειές για την

οικοδόμηση εμπιστοσύνης, δεδομένου πως η ερευνήτρια εγγυήθηκε για την ανωνυμία τους.

5.6 Περιορισμοί της έρευνας

Προϋπόθεση για κάθε επιτυχημένη ποιοτική συνέντευξη είναι η οικοδόμηση μιας σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ διερευνητή και αφηγητή. Η «εμπιστοσύνη» έχει ιδιαίτερη σημασία κατά την έρευνα ευαίσθητου θέματος. Συγχρόνως, η οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ του ερευνητή και του ερευνώμενου όταν το θέμα είναι ευαίσθητο είναι δύσκολο (Ricard Zapata-Barrero, Evren Yalaz, 2018). Κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας της έρευνας αντιμετωπίστηκαν κάποιες δυσκολίες όσον αφορά τη συλλογή του δείγματος καθώς πολλοί ήταν αυτοί οι οποίοι δεν ήθελαν να μιλήσουν για την εμπειρία τους. Η εμπιστοσύνη και η δυσπιστία είναι παράγοντες που συνοδεύουν καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας της μετανάστευσης. Ο φόβος πήγαζε από την αντίληψη ότι οι πληροφορίες που θα παρέθεταν θα χρησιμοποιούνταν εναντίον τους και θα οδηγούνταν σε απελάσεις παρόλες τις διαβεβαιώσεις περί εχεμύθειας και ανωνυμίας. Επιπλέον, κάποιοι είχαν ήδη περάσει το στάδιο των συνεντεύξεων των αρχών της χώρας ή των συνεντεύξεων ασύλου και δεν ήθελαν να αναφερθούν πάλι στις εμπειρίες του ταξιδιού τους. Τελικά όταν εντοπίστηκαν τρία άτομα τα οποία ήταν πρόθυμα να μιλήσουν για τις εμπειρίες τους βοήθησαν στη συμμετοχή στην έρευνα και άλλων ομοεθνών τους οι οποίοι όπως ανέφεραν ήταν έκπληκτοι από το γεγονός ότι κάποιος ήθελε να μάθει για τη ζωή τους. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων αρχικά κάποιοι ήταν διστακτικοί αλλά εκφράζονταν ελεύθερα όσο προχωρούσε η συνέντευξη ενώ κάποιοι ήταν από την αρχή άνετοι δίνοντας την εντύπωση ότι ήθελαν οι εμπειρίες τους να γίνουν γνωστές και να ακουστούν.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι τα ερευνητικά αποτελέσματα προέρχονται από την αλληλεπίδραση ερευνητή-ερευνώμενων (Silverman 1997:114) ,διαδικασία κατ'ατην οποία ο ερευνητής και ο ερευνώμενος διαμορφώνουν από κοινού την παραγωγή γνώσης καθώς ο ερευνητής δεν εξουσιάζει τη συνέντευξη αλλά είναι ένα άτομο με δικές του προσωπικές πεποιθήσεις , προκαταλήψεις και πολιτισμικό κεφάλαιο και βρίσκεται στην ίδια θέση με τον ερευνώμενο(Ιγγλέση, 2001:16,40,65). Οι ήδη διαμορφωμένες αντιλήψεις της ερευνήτριας για το υπό έρευνα φαινόμενο είναι απαραίτητες για τη διαμόρφωση της συνολικής εικόνας της πραγματικότητας που μελετάται(Βλαχούτσικου,1997:71).

Κεφάλαιο 6^ο Ανάλυση συνεντεύξεων

6.1 Λόγοι εγκατάλειψης της χώρας

Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι λόγοι εγκατάλειψης της χώρας καταγωγής των ερωτώμενων όπως παρουσιάστηκαν μέσα από τις συνεντεύξεις. Ως αιτίες φυγής αναφέρθηκαν:

«στη χώρα μου υπήρχε φτώχεια, δεν μπορούσα, να βρω εργασία, οι γονείς μου και τα αδέρφια μου εξαρτώνται από μένα, ο πατέρας μου είναι ηλικιωμένος δεν εργάζεται και πρέπει να παντρέψω έχεις αδερφές μου.»

(Συνέντευξη 1: Πακιστάν)

«δεν υπήρχαν δουλειές , ήρθα στην Ελλάδα για ένα καλύτερο μέλλον και να στείλω στην οικογένεια μου χρήματα»

(Συνέντευξη 2: Πακιστάν)

«είχε γίνει ένας τσακωμός στο χωριό μου , είχα προβλήματα με κάτι συγχωριανούς για κτήματα και έφυγα δεν ήθελα να μπλέξω με την αστυνομία ξέρετε εκεί όλοι δωροδοκούνται»

(Συνέντευξη 3: Πακιστάν)

«η φτώχεια με ανάγκασε να φύγω, δεν έβρισκα δουλειά καλή , αν δεν είσαι μορφωμένος δεν μπορείς να εργαστείς κάπου καλά δούλευα στα χωράφια του συγχωριανού αλλά τα λεφτά δεν έφταναν για όλη την οικογένεια»

(Συνέντευξη 4: Πακιστάν)

«στην περιοχή μου υπάρχουν ταλιμπάν ήθελαν να με πάρουν μαζί τους με είχαν πλησιάσει αρκετές φορές δεν ήθελα να πάω και ο θείος μου κανόνισε να φύγω από τη χώρα»

(Συνέντευξη 5: Αφγανιστάν)

«στη χώρα μου η κατάσταση είναι δύσκολη υπάρχουν συγκρούσεις , βόμβες κάθε μέρα πεθαίνουν άνθρωποι πώς να ζήσεις εκεί; Βγαίνεις από το σπίτι και δεν ξέρεις αν θα γυρίσεις»

(Συνέντευξη 6: Αφγανιστάν)

«δεν έβρισκα δουλειά φύγαμε με την οικογένειά μου από το χωριό και πήγαμε στη Καμπούλ στο θείο μου, στο χωριό μου υπήρχαν ταλιμπάν είχαν κλείσει τα σχολεία δεν πήγα σχολείο, ο θείος μου δεν μπορούσε να μας ταΐζει έπρεπε να κάνω κάτι για την οικογένειά μου τους άφησα και ήρθα εδώ»

(Συνέντευξη 7: Αφγανιστάν)

« για δουλειά ήρθα οι πλημμύρες κατέστρεψαν τα κτήματα είμαστε φτωχοί εκεί βρίσκεις δουλειά αλλά δε φτάνουν τα χρήματα»

(Συνέντευξη 8: Μπαγκλαντές)

«ασχολιόμουν με την πολιτική και είχαμε συνέχεια τσακωμούς με τα άλλα μέλη του αντίπαλου κόμματος στο χωριό μπορεί και να σκοτωνόμουν δεν ήταν και η κατάσταση καλή ήρθα να μαζέψω λεφτά να φτιάξω το δικό μου σπίτι»

(Συνέντευξη 9: Μπαγκλαντές)

«για δουλειά ήρθα στο Μπαγκλαντές είναι δύσκολο να βρεις δουλεύω και στέλνω χρήματα»

(Συνέντευξη 10: Μπαγκλαντές)

Συμπερασματικά, οι έξι από τους δέκα συνεντευξιαζόμενους εγκατέλειψαν τη χώρα τους για οικονομικούς λόγους, ήτοι έλλειψη εργασίας και ικανοποιητικού εισοδήματος το οποίο δεν επαρκούσε να καλύψει τις ανάγκες των οικογενειών τους. Από τα λεγόμενά τους φαίνεται έντονα το γεγονός ότι ένα αρσενικό μέλος της οικογένειας είναι υπεύθυνο για τους γονείς και τα αδέρφια του ενώ η μία περίπτωση δικαιολόγησε την έλλειψη εργασίας ως αποτέλεσμα των συγκρούσεων στη χώρα του. Ένας από τους δέκα εγκατέλειψε τη χώρα του λόγω διαφορών και τσακωμών που είχε με συγχωριανούς του ενώ δύο από τους δέκα έφυγαν λόγω συγκρούσεων στη χώρα τους και αποφυγής ένταξης τους στις δυνάμεις των ταλιμπάν. Ο ένας από τους δέκα εγκατέλειψε τη χώρα του για δύο λόγους, ήτοι φόβο για τη ζωή του από μέλη του αντίπαλου κόμματος, αφού ασχολούνταν με την πολιτική και λόγω μη εύρεσης εργασίας.

Φαίνεται λοιπόν ότι τα κίνητρα για τη μετανάστευση διαφέρουν ανάλογα με τη χώρα προέλευσης των μεταναστών. Αυτό που κινητοποίησε και τους δέκα ερωτώμενους για να εγκαταλείψουν τη χώρα τους ήταν η ανάγκη για μια καλύτερη ζωή.

6.2 Τα κίνητρα που οδηγούν τον μετανάστη να χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες διακινητών

Όσον αφορά το εάν χρησιμοποίησαν κάποιο κύκλωμα διακίνησης ανθρώπων για να πραγματοποιήσουν το ταξίδι τους και σε θετική περίπτωση ποιο ήταν το κίνητρο για αυτή τους την απόφαση καθώς και τον τρόπο με τον οποίο ήρθαν σε επαφή με τον διακινητή και οι δέκα ερωτώμενοι ανέφεραν ότι ήρθαν στην Ελλάδα με τη βοήθεια

διακινητών και θεωρούν τις υπηρεσίες των διακινητών ως τον πιο επαγγελματικό και υποσχόμενο τρόπο να φτάσουν στον προορισμό τους ή να περάσουν τα σύνορα.

«ο φίλος μου από Ιταλία κανόνισε το διακινητή, έδωσα στον αδερφό του που ήταν στο Πακιστάν το σπίτι μου και μου έδωσε ένα τηλέφωνο , πήγα τον συνάντησα και κανονίσαμε πότε θα φύγουμε. Δεν μπορούσα να φύγω με άλλο τρόπο αυτοί ξέρουν το δρόμο πως μπαίνουν και πως βγαίνουν. Πήγαμε στη Quetta εκεί συναντηθήκαμε και άλλα άτομα και φύγαμε για το Ιράν μείναμε σε ένα ξενοδοχείο για δεκαπέντε με δεκαέξι μέρες ο ιρανός διακινητής μας πήρε και πήγαμε σε ένα βουνό δεκαεφτά άτομα, πήγε σε ένα γραφείο και μίλησε και περάσαμε από πάνω ήταν με τα όπλα σε ένα λεωφορειακι επτά με οκτώ άτομα και σε άλλο άλλα τόσα. Περάσαμε Τουρκία και πήγαμε στην Κωνσταντινούπολη σε άλλο ξενοδοχείο. Εκεί περιμέναμε πότε θα περάσουμε απέναντι.»

(Συνέντευξη 1: Πακιστάν)

«είναι πολύ εύκολο να βρεις κάποιον να σε βοηθήσει είχα ένα φίλο στο χωριό που μου είπε ότι θα μου συστήσει κάποιον που ετοιμάζε 10 άτομα να τα στείλει στη Ελλάδα, δεν μπορούσα να ταξιδέψω μόνος μου αυτός ήξερε , ήξερα βέβαια μαθαίναμε από φίλους συγγενείς τηλεόραση ότι παίρνεις ρίσκο. Πήγαμε στην Quetta από κει έφυγα για το Ιράν πήγαμε σε ξενοδοχείο και κει ήρθε ο διακινητής και πήρε είκοσι άτομα και περάσαμε τα σύνορα με τα πόδια στα βουνά, περπατήσαμε πόσες ώρες οι διακινητές έλεγαν να μην μιλάμε. Όταν φτάσαμε Τουρκία πήγαν στην Κωνσταντινούπολη έμεινα εκεί για πέντε μήνες και δούλεψα...δεν ήταν δύσκολο να βρω εκεί διακινητή αυτοί σε καταλαβαίνουν αν πας σε συγκεκριμένα μέρη και έρχονται και σου δίνουν προσφορά»

(Συνέντευξη 2 :Πακιστάν)

«με έναν πακιστανό που ξέρω από διπλανό χωριό και άλλα έξι με οκτώ παιδιά είπαμε να πάμε στην Ελλάδα. Ο πακιστανός ήξερε το δρόμο το χε ξανακάνει. Πήγαμε Λαχώρα με τρένο και Quetta 30-40 άτομα πήγαμε στα σύνοραμείναμε 2-3 μέρες στη Mashad και ήρθε ο Ιρανός διακινητής και με λεωφορεία πήγαμε Τουρκία περάσαμε 100 άτομα σε φορτηγό με κουρτίνες και στην Κωνσταντινούπολη κατέβαζε 10-10 άτομα... λέει δεν είναι ο καιρός ακόμα να περάσουμε απέναντι»

(Συνέντευξη 3: Πακιστάν)

«ένας φίλος του φίλου μου δούλευε για έναν διακινητή θα με πήγαινε Τουρκία με 150.000 ρουπίες. Πούλησα τα βουβάλια μου και το συνάντησα. Ήμασταν και άλλα

άτομα πήγαμε Ιράν και μετά Τουρκία. Δύσκολο το ταξίδι στην Τουρκία πήγαμε στην Κωνσταντινούπολη ».

(Συνέντευξη 4:Πακιστάν)

«ο θεός μου με έδωσε σε κάποιον και αυτός με έφερε εδώ πήγαμε στη Nirmoz εκεί με πήρε ο διακινητής ήταν και άλλα άτομα περάσαμε μέσα από βουνό , μετά στο Πακιστάν και Ιραν , Τουρκία... εκεί έμεινα για λίγο καιρό στην Κωνσταντινούπολη. Μετά βρήκα έναν που έλεγε ότι περνάει άτομα στην Ελλάδα αλλά έπρεπε να περιμένουμε για να φτιάξει ο καιρός και περίμενε να τον ειδοποιήσουν»

(Συνέντευξη 5:Αφγανιστάν)

« Το ρίσκο ήταν μεγάλο, αυτοί ξέρουν τα μέρη, που να σε πάνε , που να περάσεις και πότε.... Ο φίλος μου ήξερε κάποιον που μπορούσε να με περάσει στο Ιράν. Πήγα στη Nirmoz με έναν φίλο που θα ταξιδεύαμε μαζί μετά στην Τεχεράνη εκεί στο ξενοδοχείο μείναμε για δεκαπέντε μέρες δεν βγαίναμε έξω μέχρι να έρθει ο Ιρανόσ ήταν και άλλοι από άλλες χώρες, ήρθε ο διακινητής πήρε μια ομάδα και περάσαμε το βουνό περπατώντας. Στην Τουρκία πήγα στην Κωνσταντινούπολη έμεινα για πέντε μήνες....πήγα στο Ακσαράι που μου είπε φίλος Αφγανός να βρω το διακινητή τα κανονίσαμε και είπε θα με περάσει απέναντι με βάρκα και πότε θα ξεκινούσαμε. Συναντηθήκαμε μαζί με έχεις και έχεις πήρε ένα λεωφορείο και έχεις πήγε στην ακτή και περάσαμε στη Μυτιλήνη»

(Συνέντευξη 6: Αφγανιστάν)

«μίλησα με την οικογένειά μου και αποφασίσαμε να φύγω ο θεός μου τα κανόνισε όλα είπε είχε έναν γνωστό που στέλνει κόσμο έξω, τον πλήρωσε πήγα στο μέρος που μου είπε και με πήγε στη Nirmoz μετά Τεχεράνη σε ένα ξενοδοχείο υπάρχουν πολλά εκεί και σε παίρνουν μετά για να περάσεις τα σύνορα μάλωσαν οι διακινητές μεταξύ και μείναμε αρκετό καιρό εκεί δεν θυμάμαι πόσο. Μετά ήρθαν και είπαν φεύγουμε, είκοσι άτομα περίπου ήμασταν εκεί υπάρχουν πολλοί διακινητές. Περάσαμε τα σύνορα με τα πόδια ήμασταν σκουμμένοι πάνω έχεις περνούσε αυτό το φως της αστυνομίας έλεγαν να πάμε γρήγορα αλλιώς θα έχεις αφήσουν πίσω. Μπήκαμε Τουρκία και με φορτηγά μας πήγαν στην Κωνσταντινούπολη. Από κει πέρασα το ποτάμι και ήρθα στη Θεσσαλονίκη.... Πως θα ερχόμουν χωρίς διακινητές αυτοί το χουν ζανακάνει και ξέρουν και είναι και η δουλειά τους »

(Συνέντευξη 7: Αφγανιστάν)

«Πήγα με βίζα στο Ομάν νόμιμα δούλεψα για έξι μήνες εκεί με πέντε φίλους μου από το Μπαγκλαντές βρήκαμε διακινητή να μας περάσει στο Ιράν, τον ήξερε ο φίλος μου είχε φέρει τον αδερφό του στην Τουρκία και μετά πήγα μέσω θάλασσας στο Ιράν με τα δικά μου έγγραφα τα είχα μαζί μου αλλά με βοήθησε ο διακινητής από το Ιράν μπήκαμε σε πορτ παγκάζ και περάσαμε στην Τουρκία. Εκεί έμεινα ένα χρόνο αλλά τα λεφτά δεν ήταν καλά. Βρήκα κάποιον να με περάσει στην Ελλάδα. Με δυο φίλους που μέναμε μαζί βρήκαμε διακινητή στο γραφείο του πήγαμε και κανόνισε να μας περάσει από το ποτάμι. Στην αρχή σκεφτήκαμε να περάσουμε μόνοι μας να αγοράζαμε μια βάρκα αλλά ακούγαμε ότι από τη θάλασσα ήταν επικίνδυνο και πήγαμε σε αυτόν.»

(Συνέντευξη 8:Μπαγκλαντές)

«Πήγα στο Ομάν με εργατική βίζα αεροπορικώς έμεινα 16 μήνες δούλεψα όπου έβρισκα από το Ομάν ξεκίνησα παράνομα με καράβι για το Ιράν. Ήταν εύκολο να βρω διακινητή πολλοί Μπαγκλαντεσιανοί είμαστε εκεί και ξέρουμε τον πλήρωσα και έφτασα στο Ιράν . Χωρίς διακινητή δε γίνεται. Έμεινα σε ξενοδοχείο για δεκαπέντε μέρες και είχε συνεννοηθεί ο διακινητής με έναν Ιρανό που μας πήρε με αυτοκίνητο και περάσαμε Τουρκία. Έμεινα ενάμιση μήνα στην Κωνσταντινούπολη. Με πέντε φίλους αποφασίσαμε να περάσουμε με πλαστική βάρκα και μπήκα... Ο φίλος μου είχε αυτό το γνωστό που είχε περάσει στην Ελλάδα και ήξερε.»

(Συνέντευξη 9:Μπαγκλαντές)

«Πήγα στην Ινδία και μετά στο Πακιστάν στον ξάδερφό μου. Μου χε πει ότι είχε έναν φίλο να με βοηθήσει. Το κανόνισε ένα αυτοκίνητο ήρθε και με πήρε και πήγαμε στην Quetta. Εκεί με πήρε ο διακινητής και περάσαμε στο Ιράν. Στο Ιράν έχει πολλούς διακινητές μας έβαλαν σε λεωφορείο να περάσουμε τα σύνορα ήταν πολύ δύσκολα περπατούσαμε στο κρύο πολλές ώρες στο βουνό δεν είχαμε φαί και νερό κάποιος σκοτώθηκε γιατί έπεσε δεν ξέρω τον αφήσαμε εκεί τον πήραν οι Ιρανοί σκοτώθηκε δεν ξέρω. Έμεινα ενάμιση χρόνο στην Τουρκία εκεί δούλεψα αλλά μας κλέβανε στους δρόμους στα σπίτια..... Ήρθε ένας φίλος μια μέρα και είπε ότι έχει κάποιον φίλο του να μας περάσει στην Ελλάδα συνεννοήθηκε μαζί του και είπε θα έμας πει πότε θα μας περάσει ήμασταν είκοσι περίπου μέσα σε φορτηγό φτάσαμε το ποτάμι περιμέναμε τρεις μέρες έξω και μετά μπήκαμε με βάρκα από την άλλη μας περίμενε άλλο φορτηγό και μας έφερε Θεσσαλονίκη»

(Συνέντευξη 10: Μπαγκλαντές)

Συμπερασματικά, όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι χρησιμοποίησαν τις υπηρεσίες των διακινητών είτε από την αρχή είτε σε κάποιο μέρος της διαδρομής. Το κίνητρο που

τους οδήγησε σε αυτή τους την απόφαση είναι η αντίληψή τους ότι οι διακινητές μπορούν να τους βοηθήσουν μειώνοντας το ρίσκο του ταξιδιού καθώς αυτοί γνωρίζουν τη διαδρομή και είναι επαγγελματίες αφού αυτή είναι η δουλειά τους ή έχουν περάσει τη διαδρομή κατά το παρελθόν. Από τις αφηγήσεις φαίνεται ότι η πρώτη επαφή με κάποιον διακινητή πραγματοποιείται μέσω ατόμων, διαμεσολαβητών οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως φίλοι, φίλοι φίλων, γνωστοί οι οποίοι συνεργάζονται με επαγγελματίες.

Οι μετανάστες έρχονται σε επαφή με τους διακινητές σε στρατηγικά σημεία κυρίως πόλεις οι οποίες συνδέονται με τη διαδρομή. Αυτά τα σημεία έχουν μια συγκεκριμένη λειτουργία όσον αφορά τις επιχειρήσεις της παράνομης διακίνησης μεταναστών. Εκεί μαζεύονται ομάδες μεταναστών οι οποίοι θα διακινηθούν στο επόμενο σημείο της διαδρομής και υπάρχουν οι υποδομές και οι υπηρεσίες που υποστηρίζουν τη διαδικασία της παράνομης διακίνησης(ξενοδοχεία). Τέτοια σημεία είναι η Quetta στο Πακιστάν, η Νιρμोज στο Αφγανιστάν, η Τεχεράνη και η Mashad στο Ιράν και η Κωνσταντινούπολη στην Τουρκία. Σύμφωνα με τις εμπειρίες των μεταναστών σε αυτά τα σημεία μπορούν να βρουν διακινητές εύκολα οι οποίοι θα τους περάσουν στον επόμενο σταθμό του ταξιδιού.

6.3 Η σχέση ανάμεσα στο διακινητή και το διακινούμενο

Σε αυτό το κεφάλαιο θα εξεταστούν ποια είναι αυτά τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη σχέση διακινητή και μετανάστη και ποια είναι η φύση αυτής της σχέσης.

«ήθελα να πάω Ιταλία. Ο φίλος μου είχε κανονίσει με αυτόν στην Τουρκία και θα φεύγαμε με ιδιωτικό καράβι είπε ότι γνωρίζει πολλά έχει πάει πολύ κόσμο Ιταλία γνώριζε με τα καράβια που κάνουν αυτή τη δουλειά. Εμπιστευόμουν και τον φίλο μου και τον άλλο. Ήταν Τούρκος και Ισπανός στο καράβι δεν ρώτησα τίποτα λέω αυτοί ξέρουν. Μετά μείναμε στη θάλασσα κοντά στη Λευκάδα νομίζω είπαν ότι μείναμε από βενζίνη και έπρεπε να δώσουμε ό,τι λεφτά είχαμε για να μαζέψουμε να δώσουμε στο καράβι που ήταν δίπλα να αγοράσουμε βενζίνη. Μαζέψαμε 3000 ευρώ και του τα δώσαμε δεν ξέρω τι έγινε αλλά μας έπιασαν και μας πήγαν στη Λευκάδα. Μου φαγε λεφτά και ο φίλος και οι άλλοι »

(Συνέντευξη 1: Πακιστάν)

« αυτοί σου δίνουν προσφορές και σου λένε ή από τη θάλασσα ή από τη στεριά. Είχαμε ακούσει ότι από τη θάλασσα γίνονταν πολλοί πνιγμοί και ήταν δύσκολα και πολλοί άφηναν μόνους να περάσουμε δεν ήθελα να πάω από κει. Ρώτησα από δω από κει

βρήκα κάποιον καλό είχε καλή φήμη και ήξερε τι έκανε λέγανε. Τον πλήρωσα 1700δολάρια να με πάει από τη στεριά.»

(Συνέντευξη 2: Πακιστάν)

«μας πήγε σε ένα σπίτι ήμασταν πολλά άτομα και φώναζε ο κάθε προϊστάμενος μια ομάδα, πληρώσατε λέει όποιος πλήρωνε συνέχιζε όποιος δεν είχε πληρώσει έπαιρναν στο σπίτι του , τον χτυπούσαν μέχρι να δώσουν τα λεφτά έλεγαν αν δεν τα δώσετε δεν θα περάσετε... πήγαν 20 άτομα σε άλλο σπίτι που ήταν άλλοι 30-40 κάποιιοι γύρισαν στο Ιράν. Η οικογένειά μου πήρε το διακινητή να δει αν είμαι καλά. Ο διακινητής έλεγε δεν μπορώ να περάσω είχε γνωστούς έξω ξέρουν πότε θα πάνε. Ο αδερφός μου τον έπαιρνε τηλέφωνο πότε θα τον περάσεις του έλεγε ήθελα να γυρίσω πίσω ο αδερφός μου είπε να πάω μπροστά αφού του δώσαμε τα λεφτά ξέρει τι να κάνει και να περιμένω μετά έφυγα με το πρώτο γκρούπ με μικρό καράβι.»

(Συνέντευξη 3:Πακιστάν)

«πρώτη φορά ήρθα Ελλάδα με τα πόδια και αυτοκίνητο στη Θεσσαλονίκη. Τον εμπιστευόμουν, έτσι άκουσα από Θεσσαλονίκη έρχεται όχι από θάλασσα. Ήμασταν 5-6 άτομα όλοι από κει θέλαμε είχαμε ακούσει την είχε κάνει αυτή τη διαδρομή πολλές φορές άρα ξέρει»

(Συνέντευξη 4: Πακιστάν)

«Στην Τουρκία έψαχνα να μάθω πράγματα από γνωστούς τι λέγεται για ποιόν διακινητή ποιος είναι καλύτερος. Το ρίσκο μεγάλο μη σε πιάσουν, μη πάθουμε τίποτα. Είχα περάσει μέχρι την Τουρκία δυσκολίες δύσκολη η διαδρομή φοβάσαι περπατάς νύχτα πολύ. Ήθελα κάποιον που ήταν καλός θα του έδινα τα λεφτά και δεν θα με κοροϊδευε και θα περνούσα σίγουρα. Έμαθα ότι έχεις αν δεν καταφέρει να σε περάσει θα σου δώσει πίσω τα λεφτά. Κανονίσαμε για 800 ευρώ για δύο φορές. Αν δεν πέρναγα την πρώτη θα γινόταν άλλη μια με αυτά. Πέρασα και πήρε τα λεφτά.»

(Συνέντευξη 5 :Αφγανιστάν)

«Ο φίλος μου τον ήξερε εκεί υπάρχουν πολλά γραφεία. Υπάρχουν διακινητές με καλή φήμη μου είπε ότι είναι καλός. Όλοι ξέρουν , ψάχνουν να βρουν φτηνά , πιο ακριβά αλλά δεν πρέπει να φτάσεις και ζωντανός; Κανείς δεν το ξέρει αλλά τι να έκανα; Θα με πήγαινε με βάρκα είπε οι περισσότεροι έτσι κάνουν. Κανονίσαμε να του δώσω τα μισά στην αρχή και τα άλλα όταν θα έφτανα. »

(Συνέντευξη 6:Αφγανιστάν)

«Οι διακινητές μάλωσαν γιατί κάτι έγινε με τα χρήματα και μεις μέχρι να τα βρουν ήμασταν εκεί σαν φυλακισμένοι..... Ο δρόμος ήταν δύσκολος έπρεπε να περπατάμε γρήγορα όταν μας έλεγαν να σταματάμε όταν έλεγαν προχωρούσαμε αν δεν κάναμε αυτό που έλεγαν φώναζαν και κάποιους χτυπούσαν. Ο ένας είπε να σταματήσουν λίγο και τον χτύπησαν γιατί αν σταματούσαμε θα μας έπιαναν σε αυτό το σημείο έπρεπε να πάμε γρήγορα. είχαν πάρει τα κινητά και τις ταυτότητες να μην μας πιάσουν. Μέσα στο κρύο περπατούσαμε αμα με ρωτήσεις τώρα δεν θα το ξανάκανα δύσκολο πολύ με τίποτα.»

(Συνέντευξη 7: Αφγανιστάν)

« στο Ομάν είχε βοηθήσει πολλούς να πάνε στην Τουρκία και έτσι πήγαμε σε αυτόν. Θα ήξερε πολλά πράγματα. Από πού θα πηγαίναμε δεν ξέραμε και δε ρωτήσαμε αφού είχε φέρει και άλλους.... Δεν είχα λεφτά πολλά για να πληρώσω μάζεψα κάποια από τη δουλειά στην Τουρκία. Ξέραμε ότι πάνε από τη θάλασσα ή από τη στεριά είπε θα μας πάει από το ποτάμι και θα πηγαίναμε Θεσσαλονίκη. Θα του έδινα τα μισά στην αρχή και τα άλλα όταν έφταναν 750 ευρώ ήταν για να έρθω στην Ελλάδα.»

(Συνέντευξη 8: Μπαγκλαντές)

«Λές στους διακινητές θέλω να φύγω να πάω εκεί πόσα θες τόσα σου λένε ξέρουμε ότι πολλοί από το Μπαγκλαντές έχουν φύγει και έχουν φτάσει στην Ευρώπη με διακινητή γιατί δεν μπορείς αλλιώς δεν ξέρουμε έχεις κινδύνους οι διακινητές λένε θα σε πάνε αλλά δε σου λένε πώς. Δουλειά είναι και μεις οι πελάτες. Πληρώνεις και τα κανονίζουν αυτοί αν δεν έχεις αρχίζουν τα δύσκολα σε χτυπάνε σε απαγάγουν ξέρω τέτοια. Γι αυτό από την Τουρκία πήγε ο γνωστός του φίλου μου σε έναν φίλο του . του πήγαινε πελάτες μάλλον είχε φέρει πολλούς εδώ. Τον γνώριζε και μεις είπαμε θα πάμε με αυτόν.»

(Συνέντευξη 9:Μπαγκλαντές)

«Στο Πακιστάν γνωρίζουν όλοι τι δουλειά κάνει ο καθένας. Ο φίλος του αδερφού μου με βοήθησε να βρω διακινητή που τον ήξερε αφού ήταν φίλος του θα με βοηθούσε. Αλλά δεν μου είπε πως θα είναι. Αυτοί που οδηγούσαν στο δρόμο ήταν μαφία. Ο ένας ήξερε τον άλλον μιλούσαν σε τηλέφωνα ήξεραν όλη τη διαδρομή.... συμπεριφέρθηκαν άσχημα φώναζαν και αν κάποιος δεν μπορούσε να ακολουθήσει τον αφήναν... περπατούσαμε στο κρύο πολλές ώρες στο βουνό δεν είχαμε φαί και νερό κάποιος σκοτώθηκε γιατί έπεσε δεν ξέρω τον αφήσαμε εκεί τον πήραν οι Ιρανοί σκοτώθηκε δεν ξέρω. Για να μπούμε στην Ελλάδα ήταν πιο εύκολο και ο διακινητής πιο καλός.»

(Συνέντευξη 10: Μπαγκλαντές)

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η σχέση ανάμεσα στο διακινούμενο μετανάστη και το διακινητή έχει διάφορες μορφές και μπορεί να είναι και αντιφατική. Υπάρχουν στοιχεία εξαναγκασμού και περιορισμού καθώς οι διακινητές μπορεί να χρησιμοποιούν βία εναντίον των μεταναστών για να διατηρήσουν τον έλεγχο ενώ οι διακινούμενοι από τη μεριά τους θεωρούν ότι οι διακινητές θα τους βοηθήσουν αφού αποσκοπούν στο κέρδος και τους αντιμετωπίζουν ως πελάτες.

Οι μετανάστες μπορεί να γνωρίζουν από την αρχή ότι υπάρχει ρίσκο στη διαδικασία της παράνομης μετακίνησης, ωστόσο εμπιστεύονται φίλους, γνωστούς και μέλη έχεις οικογένειάς τους στην επιλογή του διακινητή έτσι ώστε να μειώσουν αυτό το ρίσκο. Ο πιο καθοριστικός παράγοντας στην επιλογή διακινητή είναι η *καλή φήμη*. Καθώς δεν μπορούν να γνωρίζουν από την αρχή την ποιότητα των υπηρεσιών βασίζονται σε γνωστούς, φίλους ή μέλη της οικογένειας οι οποίοι γνωρίζουν και προτείνουν κάποιο διακινητή και εμπιστεύονται τις ικανότητές του έτσι ώστε να φτάσουν στον προορισμό με το μικρότερο δυνατό κόστος. Ένα ενδεικτικό στοιχείο καλής φήμης είναι το ποσοστό επιτυχίας του διακινητή. Οι μετανάστες προσπαθούν να μαζέψουν πληροφορίες για τους διακινητές πριν αποφασίσουν ποιόν θα διαλέξουν. Εκτός από το ποσοστό επιτυχίας οι διακινητές προσφέρουν και εγγυήσεις έτσι ώστε να φαίνεται ότι είναι αξιόπιστοι. Στην έρευνά μας για παράδειγμα αναφέρθηκε ότι οι διακινητές μπορεί να προσφέρουν και άλλες προσπάθειες στην περίπτωση μιας ανεπιτυχούς διέλευσης των συνόρων ή διευκολύνσεις στην αποπληρωμή του χρηματικού ποσού, μέρος του οποίου μπορεί να δοθεί στην αρχή του ταξιδιού, ενώ το υπόλοιπο ύστερα από την ασφαλή άφιξη του.

Συμπερασματικά, φαίνεται ότι οι μετανάστες έχουν έναν ενεργό ρόλο στη διαδικασία αποφασίζοντας ποιο διακινητή θα επιλέξουν μειώνοντας το ρίσκο της παράνομης διακίνησης. Στην απόφασή τους αυτή σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η καλή φήμη του διακινητή και η εμπιστοσύνη. Οι μετανάστες αντλούν πληροφορίες για τους διακινητές από φίλους, γνωστούς ή εμπιστεύονται μέλη της οικογένειάς τους. Το γεγονός αυτό δε σημαίνει ότι η παράνομη διακίνηση μεταναστών προστατεύει τους διακινούμενους από την εκμετάλλευση και τη βία κυρίως σε ορισμένα στάδια της διαδρομής κατά τα οποία τα άτομα γίνονται περισσότερο ευάλωτα. Αυτό φάνηκε από την έρευνά μας όπου συνεντευξιζόμενοι ανέφεραν περιστατικά βίας και περιορισμού σε κάποιο σημείο της διαδρομής.

6.4 Η επιρροή των κοινωνικών δικτύων και των δικτύων της παράνομης διακίνησης στην επιλογή της Ελλάδας ως χώρας προορισμού.

Από την σκοπιά των μεταναστών η επιλογή του προορισμού καθορίζεται κυρίως από την επιθυμία τους να μεταναστεύσουν σε μια χώρα η οποία θα τους προσφέρει ένα καλύτερο μέλλον. Οι συγγενείς και οι φίλοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην απόφαση της χώρας προορισμού αφού μπορεί να προσφέρουν σημαντικές πληροφορίες καθώς και την απαραίτητη υποστήριξη όπως στέγη, ευκαιρίες εργασίας ύστερα από την άφιξη των μεταναστών στη χώρα προορισμού. Η ύπαρξη αυτών των κοινωνικών δικτύων είναι σημαντική για τους μετανάστες στην απόφασή τους να μεταναστεύσουν σε μια συγκεκριμένη χώρα. Τα κοινωνικά δίκτυα κάποιες φορές βοηθούν στο ταξίδι ή στην ενσωμάτωση στη χώρα προορισμού ή παρέχουν γενικές πληροφορίες. Επιπλέον, σε μια περίπτωση της έρευνάς μας αναφέρθηκε ότι η επικοινωνία με μέλη της οικογένειας είχε επιρροή στη συνέχιση του ταξιδιού του μετανάστη σε έναν επιθυμητό προορισμό. Όπως ανέφεραν οι συνεντευξιαζόμενοι:

« Ήθελα να πάω στην Ιταλία που ήταν ο φίλος μου που με βοήθησε και ήξερε άτομα και μου είπε για το ταξίδι θα έμενα σπίτι του και μετά βλέπαμε θα έβρισκα δουλειά. Δεν είχα συγγενείς και φίλους αλλού μου είπε ότι στην Ιταλία ήταν καλά.... Ήθελα να φέρω την οικογένεια εδώ αλλά δεν μπορώ»

(Συνέντευξη 1: Πακιστάν)

« Ξέρουμε όλη μέρα παίζει στην τηλεόραση ότι στην Ελλάδα έχει δουλειές, στο Πακιστάν γύριζαν κάποιοι και έφτιαχναν σπίτια , έστελναν λεφτά πίσω υπάρχουν πολλοί πακιστανοί εδώ ήξερα που να πάω στην Αθήνα είχα γνωστούς και θα με βοηθούσαν που να μείνω, να βρω δουλειά όλα αυτά. Δουλειά είναι δύσκολο να βρεις με έπιασαν κιόλας η αστυνομία δεν είχα χαρτιά δεν μπόρεσα να δουλέψω και να στείλω χρήματα πίσω»

(Συνέντευξη 2: Πακιστάν)

« έχω φίλους στην Ιταλία και τη Γαλλία μου έλεγαν για την Ευρώπη εγώ δεν ήθελα να φύγω αλλά έγινε αυτό και είπα να πάω στην Ευρώπη που είναι καλύτερα. Θα έφτανα πρώτα στην Ελλάδα και μετά.... Η οικογένειά μου πήρε το διακινητή να δει αν είμαι καλά. Ο διακινητής έλεγε δεν μπορώ να έχεις περάσω είχε γνωστούς έξω ξέρουν πότε θα μας πάνε... Ο αδερφός μου τον έπαιρνε τηλέφωνο πότε θα τον περάσεις του έλεγε ήθελα να γυρίσω πίσω ο αδερφός μου είπε να πάω μπροστά αφού του δώσαμε τα λεφτά έχεις ζήσει τι να κάνει και να περιμένω μετά έφυγα με το πρώτο γκρούπ με μικρό καράβι.»....»

(Συνέντευξη 3:Πακιστάν)

«Στην Ιταλία είχα συγγενείς και φίλους που έχουν φύγει πολλά χρόνια εκεί ήθελα να πάω. Είναι η πρώτη φορά που φεύγω από το σπίτι θα έβρισκα δουλειά και θα έστελνα πίσω χρήματα. Δεν έφτασα στην Ιταλία ποτέ και έμεινα εδώ»

(Συνέντευξη 4: Πακιστάν)

« ήθελα να έρθω στην Ευρώπη εγώ δεν έχω φίλους συγγενείς εδώ, έπρεπε να φύγω από το Αφγανιστάν είπε ο θεός μου να με στείλει σε έναν γνωστό του στην Ιταλία ήταν χρόνια εκεί και δούλευε εγώ δεν τον ήξερα αλλά θα με βοηθούσε. Στο Αφγανιστάν θα σκοτωνόμουν.»

(Συνέντευξη 5:Αφγανιστάν)

« Είχα γνωστούς στη Γερμανία που έφυγαν πριν από μένα , η Ελλάδα θα ήταν πέρασμα με τον πόλεμο έφυγαν πολλοί στο Αφγανιστάν τι να κάνεις στην Ευρώπη έχει ασφάλεια αλλά δεν έχει δουλειά»

(Συνέντευξη 6: Αφγανιστάν)

« Προορισμός μου ήταν η Ευρώπη δεν έχω κάποιον σε κάποια χώρα μόνο κάποιους γνωστούς αλλά έπρεπε να φύγω για ένα καλύτερο μέλλον. Τώρα σε ποια χώρα θα πήγαινα δεν ήξερα θα πήγαινα Τουρκία με διακινητή και μετά Ελλάδα από δω περνάνε όλοι.»

(Συνέντευξη 7:Αφγανιστάν)

« έχω πολλούς φίλους στην Ελλάδα που δουλεύουν ήξερα ότι εδώ είναι καλά θα έμεινα σε κάποιον φίλο και θα έβρισκα δουλειά αν μάζευα λεφτά θα γύριζα πίσω. Δουλεύω όταν έχει δουλειά σε χωράφια πηγαίνω»

(Συνέντευξη 8:Μπαγκλαντές)

« Πήγα να δουλέψω στο Ομάν αλλά και κει τα λεφτά ήταν λίγα στην Ελλάδα είχα φίλους και είπαν ότι είναι καλά βγάζουν περισσότερα μου είπαν πως ήρθαν , τι έκαναν τι θα κάνω και γω. Δούλεψα και δουλεύω όπου βρώ αλλά δεν είναι τόσο εύκολο»

(Συνέντευξη 9:Μπαγκλαντές)

« Δούλεψα στην Τουρκία αλλά ήταν δύσκολα ήθελα να φύγω. Στην Ελλάδα είχα κάποιους γνωστούς όχι πολλούς που δούλευαν ήρθα εδώ αλλά δύσκολα τα πράγματα. Δουλειά δεν υπάρχει δούλεψα στα πορτοκάλια, έχεις φράουλες έχεις ώρες και λίγα τα λεφτά αλλά περισσότερα από το Μπαγκλαντές. Τώρα δεν έχω δουλειά .»

(Συνέντευξη 10: Μπαγκλαντές)

Η ύπαρξη συγγενών και φίλων σε κάποια ευρωπαϊκή χώρα είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την επιλογή πριν την αναχώρηση των μεταναστών από τις χώρες

καταγωγής τους. Η ανάγκη τους για καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, οι πληροφορίες που λαμβάνουν από αυτούς και η εικόνα που έχουν σχηματίσει για την Ευρώπη και την Ελλάδα οδηγούν τους μετανάστες στην εγκατάλειψη της πατρίδας τους και την επιλογή της χώρας προορισμού. Οι φίλοι, συγγενείς και γνωστοί οι οποίοι έχουν μεταναστεύσει σε Ευρωπαϊκές χώρες και στην Ελλάδα θεωρούν τους μετανάστες ως πρότυπα επιτυχίας ενώ οι προσδοκίες τους τείνουν να είναι μη ρεαλιστικές αφού κάποιοι δεν φτάνουν ποτέ στον προορισμό τους ή αντιμετωπίζουν δυσκολίες τις οποίες δεν είχαν πληροφορηθεί ζώντας στο καινούριο περιβάλλον.

Η έρευνά κατέδειξε ότι και οι διακινητές διαδραματίζουν κάποιο ρόλο στην απόφαση για τη χώρα προορισμού οργανώνοντας τις επιχειρήσεις διακίνησης και διαφημίζοντας τις υπηρεσίες τους.

Οι πληροφορίες που λαμβάνουν οι μετανάστες από φίλους και συγγενείς είναι πολλές φορές γενικές από την άλλη οι διακινητές κρύβουν πληροφορίες ή παραπληροφορούν τους μετανάστες. Οι διακινητές δίνουν πληροφορίες για το πώς θα κινηθούν οι μετανάστες όταν έρθουν σε επαφή με τις αρχές ή διαφημίζουν τις δυνατότητες που προσφέρει μια χώρα για παράδειγμα το σύστημα ασύλου ή τους μηχανισμούς ελέγχου των συνόρων. Με αυτόν τον τρόπο οι διακινητές επηρεάζουν και διαμορφώνουν την άποψη και την απόφαση των μεταναστών για τη χώρα προορισμού.

Οι συνεντευξιαζόμενοι οι οποίοι δεν είχαν αρχικώς αποφασίσει ποια θα είναι η χώρα προορισμού ανέφεραν ότι οι διακινητές τους οδήγησαν στην Ελλάδα ενώ αυτοί που είχαν αποφασίσει τελικά δεν κατάφεραν να φτάσουν στη χώρα που επιθυμούσαν διότι οι διακινητές δεν κατάφεραν να τους περάσουν σε αυτές τις χώρες.

«Μετά μείναμε στη θάλασσα κοντά στη Λευκάδα νομίζω είπαν ότι μείναμε από βενζίνη και έπρεπε να δώσουμε ό,τι λεφτά είχαμε για να μαζέψουμε να δώσουμε στο καράβι που ήταν δίπλα έχεις να αγοράσουμε βενζίνη. Μαζέψαμε 3000 ευρώ και του τα δώσαμε δεν ξέρω τι έγινε αλλά μας έπιασαν και μας πήγαν στη Λευκάδα. Μου φαγε λεφτά και ο φίλος και οι άλλοι Και έτσι έμεινα στην Ελλάδα στη Λευκάδα, οι διακινητές μάλλον ας κορόιδεψαν ή δεν ήθελαν να πάνε στην Ιταλία ή δεν μπόρεσαν»

(Συνέντευξη 1: Πακιστάν)

«... είχε φέρει και άλλους στην Ελλάδα.... είπε να πετάξουμε όλα τα χαρτιά και έδωσε καινούρια για να μην μας στείλουν πίσω αν μας πιάσουν και να πούμε ότι είμαστε αυτοί.»

(Συνέντευξη 2: Πακιστάν)

«Ο αδερφός μου τον έπαιρνε τηλέφωνο πότε θα τον περάσεις του έλεγε ήθελα να γυρίσω πίσω ο αδερφός μου είπε να πάω μπροστά αφού του δώσαμε τα λεφτά έχεις ξέρει τι να κάνει και να περιμένω μετά έφυγα με το πρώτο γκρούπ με μικρό καράβι. πήγαινε άτομα μέχρι την Ελλάδα και κει θα έβρισκε αλλά μίλησα με τον αδερφό μου και είπα δεν θα πάω πιο πέρα γιατί ήταν δύσκολο έλεγαν ότι ήταν δύσκολα τα σύνορα και έπρεπε να δώσουμε και άλλα λεφτά»

(Συνέντευξη 3: Πακιστάν)

« είπε ότι στην Ελλάδα θα μπορούσαμε να βγάλουμε εύκολα χαρτιά να μείνουμε είπε ότι μπορούμε να πάμε στην Ιταλία από την Πάτρα γιατί αυτό είναι πολύ εύκολο, παιχνιδάκι αλλά μας πιάσανε στην Πάτρα»

(Συνέντευξη 4: Πακιστάν)

«ο διακινητής είπε ότι ο δρόμος είναι από την Ελλάδα γιατί είναι εύκολο να μπεις και ήξερε τον τρόπο .»

(Συνέντευξη 5: Αφγανιστάν)

« είπε όταν φτάσουμε Μυτιλήνη και μας πιάσουν να κάνουμε άσυλο θα πάρουμε χαρτιά και με αυτά θα ταξιδέψουμε στο εξωτερικό εγώ έκανα άσυλο αλλά με αυτά δεν μπορούσα να ταξιδέψω που μου δώσανε στην αρχή μετά πήγα Αθήνα και ακόμα δεν έχω χαρτιά»

(Συνέντευξη 6: Αφγανιστάν)

«Ο διακινητής από το Αφγανιστάν είχε φέρει πολλούς στην Ελλάδα δεν με ένοιαζε που θα πάω πέρασαν από τη Θεσσαλονίκη γιατί από κει πήγαινε έστειλε άτομα στην Ελλάδα.»

(Συνέντευξη 7:Αφγανιστάν)

«Ξέραμε ότι πάνε από τη θάλασσα ή από τη στεριά είπε θα μας πάει από το ποτάμι και θα πηγαίναμε Θεσσαλονίκη. Από το ποτάμι ήταν πιο ασφαλές να περάσουμε είπε γιατί στη θάλασσα γίνονται έλεγχοι πολλοί και οι περισσότεροι περνάνε από το ποτάμι. Θα του έδινα τα μισά στην αρχή και τα άλλα όταν έφτανε 750 ευρώ ήταν για να έρθω στην Ελλάδα.»

(Συνέντευξη 8:Μπαγκλαντές)

« του πήγαινε πελάτες μάλλον είχε φέρει πολλούς εδώ. Τον γνώριζε και μεις είπαμε θα πάμε με αυτόν. μας βοήθησε είπε ότι θα φτάσουμε σε ένα νησί δεν το θυμάμαι τώρα και θα μας πιάσει η αστυνομία να σκίζαμε τις ταυτότητες μετά να κάνουμε άσυλο στην Ελλάδα και να μας δώσουν χαρτιά και να δουλέψουμε...»

(Συνέντευξη 9:Μπαγκλαντές)

«οι διακινητές διαφημίζουν την Ελλάδα είναι πολύ εύκολο να περάσεις και να βγάλεις χαρτιά αν έχεις και γνωστούς είναι ακόμα καλύτερα. Με λίγα χρήματα έφτασα εδώ αλλά χαρτιά δεν έχω τώρα»

(Συνέντευξη 10:Μπαγκλαντές)

6.5 Η οργανωτική δομή των δικτύων της παράνομης διακίνησης μεταναστών στη διαδρομή Τουρκία- Ελλάδα.

Οι συνεντευξιαζόμενοι ανέφεραν όσον αφορά την οργάνωση των δικτύων της παράνομης διακίνησης ότι υπάρχει ένας διαχωρισμός καθηκόντων. Ανέφεραν τους διαμεσολαβητές δηλαδή τα άτομα που συνήθως ζουν στη χώρα καταγωγής του μετανάστη και συνήθως δεν είναι άγνωστα σε αυτόν και τα χαρακτήρισαν ως φίλους, γνωστούς ή άτομα που θα τους βοηθήσουν. Οι διαμεσολαβητές είναι το πρώτο άτομο με το οποίο έρχεται σε επαφή ο μετανάστης σε μια επιχείρηση διακίνησης.

Οι οδηγοί είναι υπεύθυνοι για τη μεταφορά και την καθοδήγηση των μεταναστών σε συγκεκριμένα μέρη της διαδρομής και προκειμένου να περάσουν τα σύνορα. Οι συνεντευξιαζόμενοι ανέφεραν ότι οι ίδιοι εξαρτώνται κατά πολύ από αυτούς αφού τους εμπιστεύονται για να περάσουν επιτυχώς τα σύνορα. Χαρακτηρίστηκαν ως άτομα που κάνουν τη δουλειά τους απλώς αλλά και ως αυτοί που εκμεταλλεύονται και κακομεταχειρίζονται τους μετανάστες. Οι οδηγοί μπορεί να διαθέτουν ταξί ή λεωφορεία ή και αυτοκίνητα και στην περίπτωση της Ελλάδας Τουρκίας εργάζονται κοντά στα χερσαία σύνορα.

Οι συνεντευξιαζόμενοι ανέφεραν και άτομα τα οποία έχουν την ευθύνη να παρέχουν συγκεκριμένες πληροφορίες για τα σημεία ελέγχου των αρχών. Όταν υπάρχει εσωτερική διακίνηση στην Ελλάδα και την Τουρκία τα άτομα αυτά συνήθως προπορεύονται του οχήματος που μεταφέρει τους μετανάστες και επικοινωνούν με τους οδηγούς μέσω τηλεφώνου. Αυτοί συνήθως στην περίπτωση της Ελλάδας είναι Έλληνες ή μετανάστες οι οποίοι έχουν μείνει στην Ελλάδα για κάποιο χρονικό διάστημα και γνωρίζουν την περιοχή.

Οι ιδιοκτήτες ξενοδοχείων ή σπιτιών διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο κατά τη διάρκεια μιας επιχείρησης διακίνησης αφού παρέχουν στέγαση στους μετανάστες καθώς περιμένουν να μεταφερθούν σε άλλο μέρος είτε εντός μιας χώρας ή σε μια άλλη χώρα. Συνήθως εκεί μικρές ομάδες μεταναστών συγκεντρώνονται για να μεταφερθούν στον επόμενο προορισμό.

«Ο Ιταλός φίλος κανόνισε, μίλησα με τον αδερφό του στο Πακιστάν και τον βρήκα μιλήσαμε, του έδωσα το σπίτι μου. Συναντηθήκαμε και πήγαμε στην Quetta εκεί μαζεύονται όλοι. Περάσαμε με αυτοκίνητο στο Ιράν αυτός δεν ήρθε και πήγαμε σε ξενοδοχείο εκεί που ήταν και άλλοι αφγανοί , πακιστανοί , πολλοί. Εκεί υπάρχουν πολλοί διακινητές και μας παίρνουν σε ομάδες. Μετα ήρθε ο Ιρανόσ μας πήρε και πήγαμε στο βουνό με λεφορειάκια, μίλησε στο γραφείο και μετά περάσαμε νύχτα. Στην Τουρκία μπήκαμε σε άλλα αυτοκίνητα και μείναμε στο ξενοδοχείο στην Κωνσταντινούπολη. Εγώ ήθελα να πάω Ιταλία ο Ιταλός μου ζήτησε 2000 ευρώ περίμενα μέχρι να βρει λεφτά ο πατέρας μου πήρε δάνειο και του τα έστειλε. Μετά φύγαμε με λεωφορείο να πάμε στο καράβι. Ο διακινητής είπε τώρα μπορούμε είχε κανονίσει με τους άλλους αυτός μπροστά ήταν κάποιιοι που συννεοούνταν με τον οδηγό μιλούσε στο τηλέφωνο αυτός συνέχεια φτάσαμε σε ένα μέρος σα ναυπηγεία ήταν ο Τούρκος μας έβαλε στο καράβι ήμασταν 37..... μαφία είναι αυτοί έτσι τους λέμε»

(Συνέντευξη 1: Πακιστάν)

«με αυτόν από το Πακιστάν, το γνωστό του φίλου μου βρεθήκαμε το βράδυ έξω από το χωριό και πήγαμε με αυτοκίνητο στην Quetta. Μίλησε με κάποιον και μπήκαμε σε δυο αυτοκίνητα. Στο Ιράν στο ξενοδοχείο ήρθε ο άλλος διακινητής και μας είπε αύριο το βράδυ φεύγουμε. Είκοσι άτομα ήμασταν εμείς μέσα σε ένα φορτηγό πήγαμε στο βουνό εκεί ήταν και άλλοι ο δικός μας μας κατέβασε και μας πήγε στον άλλο Ιρανό. Ξεκινήσαμε με τα πόδια στο βουνό. Μας έλεγαν προχωρήστε , γρήγορα, τώρα σταματήστε , τώρα πάλι γρήγορα όποιος μείνει πίσω θα μείνει εδώ έπρεπε να τους ακούσουμε γιατί δεν ξέραμε το δρόμο μη χαθούμε από την ομάδα μη μας πιάσουν, μέσα στο κρύο. Από την άλλη μεριά μας περίμεναν αυτοκίνητα για την Κωνσταντινούπολη.... Ο φίλος μου είπε ότι ήξερε κάποιον καλό να μας περάσει απέναντι από στεριά. Του έδωσα 1700 δολάρια και μου είπε να πετάξω την ταυτότητά μου και μου έδωσε άλλη. Μετά από τρεις μέρες συναντηθήκαμε και με ένα αυτοκίνητο περάσαμε τα σύνορα αυτός δεν ήρθε μαζί. Μόλις φτάσαμε απέναντι μπήκαμε σε ένα ταξί που μας περίμενε και πήγαμε στη Θεσσαλονίκη. Ο οδηγός ήταν Έλληνας που ήξερε αυτόν που μας έφερε.»

(Συνέντευξη 2: Πακιστάν)

«Ο Asif ήταν φίλος δικός μου και του αδερφού μου που ήξερε να πάει άτομα στην Ελλάδα... πήρα λίγα ρούχα και πήγα στη Λαχώρη και μετα στην Quetta.30-40 άτομα μπήκαμε μέσα σε φορτηγά και μετα σταματήσαμε 6-7 άτομα μέσα στη νύχτα με τα πόδια περάσαμε μπροστά ήταν ένα παιδί που ήξερε και μεις ακολουθούσαμε δεν ξέρω αν ήταν διακινητής αυτός μετα μας είπε να κάτσουμε 2 μέρες σε ένα μέρος έξω μέχρι να έρθουν τα λεωφορεία και πήγαμε στη Mashad εκεί ήρθε ο διακινητής που μας έφερε μετα την Quetta μετα από λίγο ο άλλος Ιρανός που μας πήρε και με τα πόδια περάσαμε μέσα στα βουνά. Μετα μπήκαμε στο φορτηγό και φτάσαμε στην Κωνσταντινούπολη.... Με πήγαν σε ένα σπίτι με άλλα 30-40 άτομα εκεί πήρα τηλέφωνο στο Πακιστάν... Ο Ιρανός προσπαθούσε να βρει φορτηγό η οικογένεια μου πήρε το διακινητή τηλέφωνο αυτόν που πληρώσαμε και είχε μείνει στο Ιράν να μιλήσει με τον Ιρανό... δεν είναι ακόμα η ώρα έλεγε γιατί ήξερε μιλούσε με άλλους απ' έξω...με το πρώτο γκρούπ μπήκα στο καράβι εκεί ήταν ένας Τούρκος.20 άτομα μπήκαμε σε μια βάρκα νύχτα και με τον Τούρκο περάσαμε απέναντι.... Δεν είναι ομάδα αυτοί εγω ξέρω εσένα ο άλλος τον άλλον»

(Συνέντευξη 3: Πακιστάν)

«ο φίλος του φίλου μου δούλευε για διακινητή και με έφερε σε επαφή μαζί του...για να περάσουμε τα σύνορα στην Ελλάδα ήταν εύκολο με τα πόδια και με αυτοκίνητο..... Ο οδηγός που μας περίμενε στην Ελλάδα μιλούσε όλη την ώρα στο κινητό εγω άκουγα γιατί ήμουν μπροστά δύο ήταν στο πορτ παγκάζ δεν ξέρω τι έλεγε μιλούσε ελληνικά μάλλον αλλά όλη την ώρα με κάποιον μιλούσε μάλλον για τη διαδρομή έλεγαν.»

(Συνέντευξη 4: Πακιστάν)

«ο διακινητής στην Τουρκία πήγαινε άτομα στην Ελλάδα τον πλήρωσα από την αρχή. Τα σύνορα τα περάσαμε περπατώντας ήταν κάποιος μπροστά που μας οδηγούσε τον ήξερε ο διακινητής, αυτό καλό παιδί ήταν ήξερε τη διαδρομή καλά. Οι διακινητές μέχρι την Τουρκία δεν ήταν καλοί , αλλά αυτή είναι η δουλειά τους να μας περάσουν και να πάρουν τα λεφτά .Μας μαζεύουν σε διάφορα σημεία, έρχεται κάποιος άλλος μετα μας παίρνει , μετά σε άλλο σημείο μετά το ίδιο έτσι προχωράει»

(Συνέντευξη 5:Αφγανιστάν)

« Ο φίλος μου ήξερε κάποιον που μπορούσε να με περάσει στο Ιράν. Συναντήθηκα μαζί του και μου είπε που να πάω και θα έβρισκα το διακινητή τον βρήκαμε και μας είπε την επόμενη μέρα φεύγουμε με αυτοκίνητα φύγαμε ... Στο ξενοδοχείο στην Τεχεράνη περιμέναμε τον Ιρανό.... Στην ομάδα μου ήταν μπροστά αυτός που ήξερε το δρόμο. Περπατούσαμε πολύ δεν είχαμε ούτε κινητά ούτε τίποτα. Από την Τουρκία στην Ελλάδα ήρθα κανόνισα με τον Τούρκο διακινητή που μου είπε ο φίλος μου.... μέσα σε ένα μικρό λεωφορείο ήμασταν 15 -20 άτομα... συναντήσαμε τον άλλο Τούρκο που μας έβαλε στη βάρκα αυτός δεν ήρθε μπήκαμε μέσα και ένας Κούρδος οδηγούσε τη βάρκα»

(Συνέντευξη 6: Αφγανιστάν)

«Υπάρχουν μεγάλα κυκλώματα και μικρά. Όλοι συνεννοούνται μεταξύ τους. Από αυτόν που θα σε πάει στο διακινητή μέχρι αυτόν που θα σε φτάσει στην Τουρκία. Είναι κύκλωμα γνωρίζονται μεταξύ τους. Είναι αυτοί που παίρνουν τα λεφτά, αυτοί που κανονίζουν τα οχήματα, αυτοί που ξέρουν το δρόμο.»

(Συνέντευξη 7:Αφγανιστάν)

«Περπατούσαμε για να περάσουμε τα σύνορα κάποιος ήταν μπροστά από εμάς πρέπει να είχε ξανακάνει αυτό . Μας είπε να σκίσουμε τα χαρτιά που είχαμε μη μας πιάσουν σταματήσαμε σε ένα μέρος δεν μας είπε που ήμασταν και μείναμε εκεί μετά ήρθε ένα φορτηγό και μας έβαλε μέσα αυτός ήρθε μαζί μας μπήκε μπροστά με τον οδηγό. Φτάσαμε στη Θεσσαλονίκη και μας είπαν να κατέβουμε.»

(Συνέντευξη 8: Μπαγκλαντές)

« Στο ξενοδοχείο στο Ιράν ήταν και άλλοι σαν και μας εκεί μαζεύονται όλοι και μετα έρχονται άλλοι διακινητές και μας παίρνουν . Πέρασα μέσα σε αυτοκίνητο στην Τουρκία αυτόν τον ήξερε ο ιρανόσ Από την Τουρκία με βοήθησε άλλος διακινητής είχε φέρει πολλούς στην Ελλάδα. Μας είπε να πάμε σε ένα μέρος και θα μας έπαιρνε κάποιος δικός του με αυτοκίνητα. Ήρθαν δύο αυτοκίνητα και μας έβαλαν μέσα. Εμείς ήρθαμε με φουσκωτό στην Ελλάδα με άλλον διακινητή.»

(Συνέντευξη 9 :Μπαγκλαντές)

« Πολλοί δουλεύουν σε αυτό αυτοί που μας βρίσκουν τους διακινητές, οι διακινητές ήρθα στην Τουρκία με τρεις νομίζω κάθε φορά και διαφορετικός. Στο Ιράν μαζεύονται όλοι εκεί έχει πολλούς διακινητές και να μην έχεις κανονίσει βρίσκεις. μέχρι την

Τουρκία πλήρωσα 450.000 τάκα. Στην Τουρκία βρήκα άλλον μέσω ενός φίλου. Τον συνάντησα σε μια πλατεία και κανονίσαμε να έρθω από το ποτάμι. Μας είπε θα πάμε στο τάδε μέρος και θα βρούμε αυτόν που θα μας πάει στο ποτάμι. Μπήκαμε σε φορτηγά, μέσα σε βάρκα πάλι σε φορτηγά.»

(Συνέντευξη 10:Μπαγκλαντές)

Όσον αφορά τον τρόπο πληρωμής και το χρηματικό ποσό που κατέβαλαν οι συνεντευξιαζόμενοι ανέφεραν ότι κανόνισαν το ταξίδι τους τμηματικά χρησιμοποιώντας άλλο διακινητή σε κάθε στάδιο. Κάποιοι χρειάστηκαν μήνες για να φτάσουν στην Ελλάδα κυρίως εξαιτίας της έλλειψης οικονομικών πόρων. Συνήθως παρέμεναν σε μια χώρα μέχρι να βρουν το ποσό των χρημάτων για να ταξιδέψουν στην επόμενη. Οι μετανάστες συνήθως περνούν τα σύνορα με τη βοήθεια τοπικών διακινητών και πληρώνουν τον κάθε διακινητή που χρησιμοποιούν για κάθε στάδιο του ταξιδιού. Στην έρευνά μας κάποιοι πλήρωσαν διακινητή για το ταξίδι τους από τη χώρα τους μέχρι την Τουρκία και πλήρωσαν άλλο διακινητή από την Τουρκία μέχρι την Ελλάδα. Για τη συγκέντρωση του χρηματικού ποσού κατά την αναχώρησή τους οι μετανάστες πούλησαν περιουσιακά τους στοιχεία ή έλαβαν δάνειο οι ίδιοι ή οι συγγενείς τους.

Κάποιοι πλήρωναν το ποσό πριν την αναχώρηση, άλλοι στα μέσα της διαδρομής και αφού είχαν φτάσει ασφαλείς ενώ άλλοι πλήρωσαν το μισό στην αρχή και το υπόλοιπο μόλις έφτασαν στο επόμενο στάδιο του ταξιδιού.

Τα χρήματα δίνονται σε ένα τρίτο πρόσωπο συνήθως το οποίο γνωρίζει και υποδεικνύει ο διακινητής και όταν ο μετανάστης φτάσει στον προορισμό του επικοινωνεί με αυτόν και τα χρήματα δίνονται στο διακινητή.

Στο πέρασμα των συνόρων ανάμεσα σε Τουρκία και την Ελλάδα το κόστος δεν είναι συγκεκριμένο. Εξαρτάται από τη διαδρομή, τα μέσα μεταφοράς, τις δυσκολίες τις διαδρομής, την εποχή του χρόνου και την παρουσία στρατού, ακτοφυλακής ή αστυνομίας συνόρων.

Ενδεικτικά οι συνεντευξιαζόμενοι ανέφεραν τα εξής:

« έδωσα στον αδερφό του Ιταλού το σπίτι μου πριν φύγω..... για να πάω Ιταλία πλήρωσα 2000 ευρώ στον αδερφό του θα του τα έδινε αυτός. Ο πατέρας μου μάζεψε αυτά τα λεφτά, πήρε δάνειο από έναν συγχωριανό και είπαμε θα του τα δίνουμε όταν δούλευα»

(Συνέντευξη 1: Πακιστάν)

« Δανείστηκα από τον αρχηγό του χωριού και τα έδωσα σε κάποιον που μου είπε ...στην Κωνσταντινούπολη δούλεψα και μάζεψα τα λεφτά για την Ελλάδα ήταν 1700 δολάρια... αναλόγως τη διαδρομή που θα πάρεις πληρώνεις, δεν ήθελα από τη θάλασσα και ο διακινητής μας είπε τόσα από θάλασσα τόσα από στεριά από θάλασσα ήταν πιο ακριβά δεν θυμάμαι γιατί είπε ότι τώρα 'έχει πολλούς εκεί που κοιτάνε, αστυνομία.»

(Συνέντευξη 2: Πακιστάν)

«Η οικογένειά μου πλήρωσε για να έρθω στην Ελλάδα, μόλις φτάσαμε Τουρκία από το Πακιστάν πληρώσανε τον Πακιστανό που έμεινε στο Ιράν 5000 δολάρια, τα έδωσε ο αδερφός μου σε έναν που του είπε στο Πακιστάν. Ο αδερφός μου μίλησε με τον άλλον στην Τουρκία που μας κρατούσε αυτός είδε ότι μπήκαν τα λεφτά μίλησε με αυτόν στο Πακιστάν....η οικογένειά μου πήρε το διακινητή να δει αν είμαι καλά.»

(Συνέντευξη 3: Πακιστάν)

«150000 ρουπίες μέχρι την Τουρκία πούλησα χρυσαφικά και δύο βουβάλια που είχαμε και 150000 ρουπίες μέχρι την Ελλάδα στον άλλον διακινητή, μετά θα πήγαινα στην πάτρα αλλά μόνος μου δεν ήξερα μπορεί αν έβρισκα και κάποιον να με περάσει....»

(Συνέντευξη 4: Πακιστάν)

« Υπήρξε συμφωνία με τον θείο μου και τον διακινητή , έδωσε χρήματα όταν φτάσω θα εργαστώ και θα στείλω τα χρήματα στο θείο μου δεν ξέρω πόσα πλήρωσαν από το Αφγανιστάν 2000 ευρώ; Μέχρι την Τουρκία από Τουρκία για Ελλάδα 800 ευρώ δούλεψα για λίγο...»

(Συνέντευξη 5: Αφγανιστάν)

« έπρεπε να δουλέψω στην Τουρκία για να βγάλω χρήματα μάζεψα 1500 ευρώ που μου πήρε από Τουρκία για την Ελλάδα τα μισά τα έδωσα στην αρχή και τα άλλα όταν έφτασα μίλησε με το φίλο μου στην Κωνσταντινούπολη να του τα δώσει.»

(Συνέντευξη 6: Αφγανιστάν)

«δανείστηκε ο θείος μου χρήματα 3500 δολάρια όλο το ταξίδι έκανε τα έδωσε όταν ήμασταν στο Ιράν του είχε πει ο διακινητής από το Αφγανιστάν που να τα δώσει.»

(Συνέντευξη 7: Αφγανιστάν)

«δούλεψα στο Ομάν 190000 τάκα πλήρωσα από το Ομάν μέχρι το Ιράν και από Ιράν Τουρκία 60000 τάκα δούλεψα στην Τουρκία για να μαζέψω λεφτά και έδωσα στο διακινητή 750 ευρώ για να έρθω από τη στεριά. Από τη θάλασσα μας είπε 1500 ευρώ δεν είχα τόσα και δεν ήθελα να έρθω από κει γιατί ήταν επικίνδυνα.»

(Συνέντευξη 8 :Μπαγκλαντές)

«Σε κάθε χώρα που ήμουν δούλεψα για να χρηματοδοτήσω τα ταξίδια. Πρέπει όλο τα ταξίδι να μου κόστισε 5000 ευρώ. Για την Ελλάδα έδωσα στο φίλο μου που τα έδωσε σε αυτόν για να μας περάσει 800.»

(Συνέντευξη 9:Μπαγκλαντές)

«Μέχρι την Τουρκία πλήρωσα 450000 τάκα και από Τουρκία Ελλάδα 1300 ευρώ. Είχα δύο επιλογές με βάρκα για ένα νησί και 2000 ευρώ και με τα πόδια στη Θεσσαλονίκη. Είπα με τα πόδια ήταν πιο φτηνά και πιο σίγουρο μη σε πιάσουν στη θάλασσα ή μη πνιγείς. Μπήκαμε σε μικρή βάρκα στο ποτάμι για να περάσουμε απέναντι αλλά ο καιρός ήταν καλός και έτσι δεν πάθαμε τίποτα.»

(Συνέντευξη 10: Μπαγκλαντές)

Από τα παραπάνω παρατηρούνται τα εξής:

η παράνομη διακίνηση μεταναστών λαμβάνει μέρος από ομάδες διακινητών ή από άτομα που συνεργάζονται μεταξύ τους. Εντός αυτών των ομάδων το κάθε μέλος έχει διακριτό ρόλο. Από τις αφηγήσεις των μεταναστών φάνηκε ότι αυτοί εξαρτώνται από τους διακινητές ή το άτομο που κάθε φορά τους βοηθά στη διέλευση των συνόρων. Για τη μεταφορά τους χρησιμοποιούνται κάθε φορά διάφορα μεταφορικά μέσα, λεωφορεία, ταξί , πλωτά μέσα καθώς και κάποια σημεία της διαδρομής τα διασχίζουν περπατώντας.

Το χρηματικό ποσό που κατέβαλλαν για τη διαδρομή Ελλάδα –Τουρκία διαμορφωνόταν ανάλογα τη διαδρομή που θα ακολουθούσαν, τις δυσκολίες τις διαδρομής, την εποχή του χρόνου και την παρουσία στρατού, ακτοφυλακής ή αστυνομίας συνόρων.

Στην πλειοψηφία τους οι μετανάστες χώρισαν το ταξίδι τους σε τμήματα χρησιμοποιώντας άλλο διακινητή σε κάθε τμήμα. Αυτό φάνηκε να συμβαίνει λόγω

της έλλειψης χρημάτων αφού οι περισσότεροι παρέμεναν σε κάθε χώρα που περνούσαν έτσι ώστε να εργαστούν και να συγκεντρώσουν το ποσό.

Οι μετανάστες πριν την αναχώρηση από τη χώρα τους χρειάστηκε να πουλήσουν περιουσιακά τους στοιχεία ή να δανειστούν χρήματα για τη διακίνησή τους. Πρόκειται λοιπόν για μια σχέση εκμετάλλευσης την οποία ωστόσο οι ίδιοι αποδέχονταν δεδομένης της ανάγκης τους να ταξιδέψουν και να φτάσουν στον προορισμό τους.

Κεφάλαιο 7^ο

Συμπεράσματα

Οι περιορισμοί στη δυνατότητα νόμιμης μετακίνησης και εισόδου σε μια χώρα όπως και στην Ελλάδα, έχουν οδηγήσει στην ανάπτυξη παράτυπων μηχανισμών μετακίνησης, καθώς και την χρήση εναλλακτικών μεθόδων, όπως οι υπηρεσίες δικτύων τα οποία συνδέονται με το διεθνές οργανωμένο έγκλημα, στην προσπάθειά των ατόμων να μεταναστεύσουν.

Ειδικότερα, στα ελληνοτουρκικά θαλάσσια και χερσαία σύνορα παρατηρείται μεγάλος αριθμός παράνομης εισόδου υπηκόων τρίτων χωρών που έχουν ως σκοπό τους να περάσουν στην Ευρώπη προς αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης.

Από την έρευνά μας φάνηκε ότι οι μετανάστες διακινούνται παράνομα είτε από την αρχή είτε σε κάποιο μέρος της διαδρομής θεωρώντας ότι αυτός είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος να περάσουν τα σύνορα και να φτάσουν στον επιθυμητό προορισμό. Οι μετανάστες έρχονται πολύ εύκολα σε επαφή με τους διακινητές μέσω μελών της οικογένειας ή φίλων και γνωστών.

Όσον αφορά τη σχέση ανάμεσα στο διακινούμενο μετανάστη και το διακινητή προκύπτει ότι η άσκηση βίας και η κακομεταχείριση, αν και ενυπάρχει, δεν αποτελεί βασικό στοιχείο των επιχειρήσεων της παράνομης διακίνησης. Οι μετανάστες αντιλαμβάνονται τους διακινητές ως επιχειρηματίες ή άτομα που θα τους βοηθήσουν να μειώσουν το ρίσκο της διαδικασίας διέλευσης των συνόρων. Για αυτό το λόγο οι φίλοι, οι γνωστοί και μέλη της οικογένειάς τους διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην επιλογή του διακινητή. Αυτή η επιλογή γίνεται στη βάση της εμπιστοσύνης και της καλής του φήμης. Αυτά τα δύο στοιχεία είναι σημαντικά χαρακτηριστικά της παράνομης διακίνησης μεταναστών που τη διαφοροποιούν από το εμπόριο ανθρώπων. Αυτός ο ενεργός ρόλος των μεταναστών στη διαδικασία δε σημαίνει και αυτομάτως ότι οι μετανάστες προστατεύονται από την εκμετάλλευση και την

άσκηση βίας καθώς είναι δυνατόν να υπάρξουν τέτοια περιστατικά σε κάποιο σημείο της διαδρομής τα οποία δείχνουν την ευάλωτη κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα άτομα, τα οποία διακινούνται.

Τα κοινωνικά δίκτυα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην απόφαση για τη μετανάστευση και κυρίως στην επιλογή της χώρας προορισμού. Η τελευταία επηρεάζεται από τις πληροφορίες που λαμβάνουν από φίλους οι οποίοι έχουν μεταναστεύσει νωρίτερα σε μια συγκεκριμένη χώρα και θεωρούνται ως πρότυπα επιτυχίας. Εκτός όμως από τα κοινωνικά δίκτυα και οι διακινητές διαδραματίζουν κάποιο ρόλο στην απόφαση για τη χώρα προορισμού, οργανώνοντας τις επιχειρήσεις διακίνησης και διαφημίζοντας τις υπηρεσίες τους.

Όσον αφορά την οργάνωση των δικτύων της παράνομης διακίνησης υπάρχει ένας διαχωρισμός καθηκόντων με πολλά και διαφορετικά άτομα να εμπλέκονται σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Το κόστος διαφέρει αναλόγως με τα εμπόδια που υπάρχουν σε κάθε διαδρομή. Το χρηματικό ποσό άλλοτε καταβάλλεται τμηματικά και άλλοτε εξ αρχής, ωστόσο προκύπτει πως οι διακινούμενοι τμηματοποιούν το ταξίδι τους, παραμένοντας για κάποιο διάστημα σε κάποιες χώρες και κυρίως στην Τουρκία έτσι ώστε να συγκεντρώσουν το απαιτούμενο ποσό που θα χρειαστεί για τον επόμενο προορισμό τους.

Για τη συγκέντρωση του χρηματικού ποσού κατά την αναχώρησή τους οι μετανάστες αναγκάζονται να πουλήσουν τα περιουσιακά τους στοιχεία ή να πάρουν δάνειο αυτοί ή οι συγγενείς τους.

Στο πέρασμα των συνόρων ανάμεσα σε Τουρκία και την Ελλάδα το κόστος δεν είναι συγκεκριμένο. Εξαρτάται από τη διαδρομή, τα μέσα μεταφοράς, τις δυσκολίες της διαδρομής, την εποχή του χρόνου και την παρουσία στρατού, ακτοφυλακής ή αστυνομίας συνόρων.

Τέλος, η παράνομη διακίνηση μεταναστών ανάμεσα στην Τουρκία και την Ελλάδα δεν έχει τη μορφή μιας κεντρικής οργανωτικής μορφής αλλά συνήθως πραγματοποιείται από ανεξάρτητα άτομα που σχετίζονται μεταξύ τους στη βάση της επικοινωνίας.

Τα σύνορα υφίστανται μακροχρόνιες μεταβολές. Τα ερωτήματα το κατά πόσο τα σύνορα χάνουν ή διατηρούν την ταυτότητα τους και ποιος είναι ο ρόλος τους όσον αφορά το οργανωμένο έγκλημα και την παράνομη διακίνηση μεταναστών είναι δύσκολο να απαντηθεί. Η εμπειρία έχει καταδείξει ότι οι αυξημένοι έλεγχοι στα

εξωτερικά σύνορα της Ευρώπης δεν απέτρεψαν την αύξηση των μεταναστευτικών ροών σε αυτή.

Τα θέματα της ασφάλειας και της εγκληματικότητας αποτελούν πτυχές της παράνομης διακίνησης μεταναστών ωστόσο πρόκειται για ένα πολυδιάστατο φαινόμενο και θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως τέτοιο κατά την διαδικασία χάραξης πολιτικών.

Η Τουρκία και η Ελλάδα σήμερα αντιμετωπίζουν προκλήσεις όσον αφορά τον έλεγχο της παράνομης εισόδου μεταναστών στην επικράτειά τους . Και οι δύο χώρες έχουν δεχτεί πιέσεις από τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης ώστε να βελτιώσουν τους μηχανισμούς ελέγχου για να μειώσουν τις ροές των παράνομων μεταναστών. Αυτό δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί εάν δεν υπάρξει η απαραίτητη συνεργασία και αλληλεγγύη μεταξύ όλων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και η διάθεση συνεργασίας από την τουρκική πλευρά.

Τα ελληνικά σύνορα δεν είναι μόνο εθνικά αλλά και σύνορα της Ευρώπης και μόνο από κοινού είναι δυνατόν να αντιμετωπίσουν οι κρίσεις. Η συνεργασία των εθνικών και ευρωπαϊκών φορέων καθώς και οι κατάλληλες πολιτικές ίσως είναι η πιο αποδοτική λύση για την πρόληψη και καταστολή του διασυνοριακού αυτού εγκλήματος με ταυτόχρονο μέλημα την προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων των ανθρώπων, οι οποίοι αποδέχονται τους κινδύνους ενός τέτοιου ταξιδιού με στόχο μια καλύτερη ζωή.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αμίτσης, Γ., Λαζαρίδη Γ.(2001) *Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα*, , Αθήνα: Παπαζήση
- Βγενόπουλος, Κ. (1998) *Πρόσφυγες και μετανάστες στην ελληνική αγορά εργασίας*. Αθήνα: ΕΚΕΜ
- Βλαχούτσικου Χ. (1997), *Ταυτότητες, ψυχοκοινωνική συγκρότηση*, Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη
- Εμκε-Πουλοπούλου, 2007, *Η μεταναστευτική πρόκληση*, Εκδόσεις Παπαζήση
- Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, C 325/33 της 24 Δεκεμβρίου 2002, πρώην άρθρο 189.
- Ιγγλέση Χ. (επιμ.(2001) *Ο αναστοχασμός στη φεμινιστική έρευνα. Σκιαγράφηση μιας αμφίθυμης σχέσης*, Αθήνα Εκδόσεις : Οδυσσέας
- Καρύδης Β. Χ. (1996) *Η εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα*, Παπαζήση , Αθήνα
- Καψάλης-Λινάρδος Ρυλμόν,2005, *Μεταναστευτική Πολιτική και Δικαιώματα Μεταναστών*, 22 Μελέτες, ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ
- Κοιλιάρη Α (1997) *Ξένος στην Ελλάδα. Μετανάστες , Γλώσσα και Κοινωνική Ένταξη. Στάσεις της ελληνικής κοινωνίας απέναντι στους μετανάστες ομιλητές*. Θεσσαλονίκη , Εκδόσεις Παρατηρητή
- Κοντογιάννη, Χ., Στρατή, Π., Τσίαντη, Β, (1990), *«Παιδιά διαπολιτισμικών γονιών σε διάφορες χώρες»*, Κοινωνική Εργασία
- Κυριαζή Τ (2010), *Εμπορία ανθρώπων Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*, Αθήνα, Εκδόσεις : Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ν.2928/2001, Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων, ΦΕΚ 141, 27Ιουνίου 2001
- Ν. 4251/2014 Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις, ΦΕΚ 80/Α/2014, 1 Απριλίου 2014
- Ν. Ν3251 / 2004 Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τροποποίηση του Ν. 2928/2001 για τις εγκληματικές οργανώσεις και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ127Α/9-7-2004

- Ν. 3386/2005 (ΦΕΚ Α 212/23-08-2005) Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια.
- Νόμος 3536/2007 ΦΕΚ 42/Α'/23.2.2007 Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.
- ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3907 Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις. ΦΕΚ Α' 7/26-01-2011
- Νόμος αρμοδιότητας Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης για εφαρμογή του νόμου «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων... [Σύσταση Ενιαίου Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης (Ε.Τ.Ε.Α.) - Ιδιωτικά Γραφεία Ευρέσεως Εργασίας (Ι.Γ.Ε.Ε.) - Επιχειρήσεις Προσωρινής Απασχόλησης (Ε.Π.Α.) ΦΕΚ Α' 41/01-03-2012
- Οδηγία 2004/81/ΕΚ της 29^{ης} Απριλίου 2004, ΕΕ L 261 της 6.8.2004, σελ. 19-23.
- Οδηγία 2011/95/ΕΕ Του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011
- Παπαγαρουφάλη, Ε. «Η συνέντευξη ως σωματική επικοινωνία των συνομιλητών και πολλών άλλων», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών. Ειδικό τεύχος: Όψεις της προφορικής ιστορίας στην Ελλάδα*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, τ. 107 Α', 2002
- Παπαγιάννης, Δ. ,(2001) *Ο ευρωπαϊκός χώρος ελευθερίας , ασφάλειας και δικαιοσύνης*, Σάκκουλας
- Συνθήκη Άμστερνταμ για την ίδρυση της ευρωπαϊκής ένωσης 97/C340/02
- Τσαούσης Γ.Δ.,(1985),*Η κοινωνία του ανθρώπου : εισαγωγή στην κοινωνιολογία*, Gutenberg
- Τσαούσης, Δ.Γ. (1996) : «*Η Κοινωνία του Ανθρώπου*», Gutenberg
- Ψημμένος, Ι. (2001). Νέα Εργασία και Ανεπίσημοι Μετανάστες στη Μητροπολιτική Αθήνα. Στο Α. Μαυράκης, Δ. Παρσάνογλου και Μ. Παυλου (Eds.) *Μετανάστες στην Ελλάδα* σελ. 95-126. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

- Baldwin-Edwards, (2002) *Η ένταξη των μεταναστών στην Αθήνα: Δείκτες Ανάπτυξης και στατιστικές Μέθοδοι Μέτρησης*, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα
- Portevin C, Rodier C., (2016) *Μετανάστες και Πρόσφυγες :απαντήσεις σε αναποφάσιστους , ανήσυχους και επιφυλακτικούς*, Εκδόσεις εικοστού πρώτου

Ξενόγλωσση

- Antonopoulos, G. A. and Winterdyk, J. (2006) 'The smuggling of migrants in Greece: an examination of its social organization', *European Journal of Criminology*, 3 (4), pp.439-461.
- Aronowitz A.,(2001) “Smuggling and trafficking in human beings: the phenomenon, the markets that drive it and the organizations that promote it”, *European Journal on Criminal Policy and Research*, vol. 9, No. 2 , p. 167.
- Baird, T. (2014) Human Smuggling and Violence in the East Mediterranean. *International Journal of Migration, Health and Social Care*,10(3):121–133.
- Becker, J. (2004). China’s Growing Pains: More Money, More Stuff, More Problems. Any Solutions? *National Geographic*, March, pp.68-95
- Bhabha, J. (2005)“Human smuggling, migration and human rights”, International Council on Human Rights Policy Review Meeting, “Migration: Human Rights Protection of Smuggled Persons”, Geneva, 25-26 July 2006
- Burton D, (2000) *Research training for social scientists*, Sage Publications, UK
- Castles, S. & M. J. Miller (1998), *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. Second Edition. Hampshire: Palgrave.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. London: Sage Publications.
- Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as amended by Protocols No. 11 and No. 14, Council of Europe, Rome,4.XI.1950.
- Council Directive 2001/51/EC of 28 June 2001 supplementing the provisions of Article 26 of the Convention implementing the Schengen Agreement of 14 June 1985.

- Directive 2008/115/EC on common standards and procedures in Member States for returning illegally staying third-country Nationals, 16 December 2008.
- Ellen R. F., (1990), *Ethnographic research*, Academic Press
- Gallagher, A., (2009) “Human rights and human trafficking: quagmire or fire ground? A response to James Hathaway”, *Virginia Journal of International Law*, vol. 49, No. 4 , p. 839
- Gallagher A T. and David F,(2014)*The International Law of Migrant Smuggling*, Cambridge University Press on line <https://doi.org/10.1017/CBO9781139059619>
- Herman E,(2006) “Migration as a family business” The Role of Personal Networks in the Mobility Phase of Migration, *International Migration* 44(4):191 – 230. DOI: 10.1111/j.1468-2435.2006.00384.x
- İçduygu, A. and Ş. Toktaş (2002) How do Smuggling and Trafficking Operate via Irregular Border Crossings in the Middle East? Evidence from Fieldwork in Turkey.*International Migration*, 40(6):25–54.
- Icduygu, A. & B. Karacay (2011), ‘*Facts, Trends and Policies on Irregular Migration Movements on the Aegean Coastline: The Case of Turkey*’, unpublished report for ‘European Union Agency for Fundamental Rights’, Istanbul.
- İçduygu, A. and D. Yüksek (2012) Rethinking transit migration in Turkey: reality and re-presentation in the creation of a migratory phenomenon. *Population, Space and Place*, 18(4):441–456.
- IMO Resolution MSC.167(78). 20 May 2004; Principles relating to administrative procedures for disembarking persons rescued at sea. IMO FAL. 3/Circ.194. 22 January 2009.
- International Organization for Migration, *Baseline Research on Smuggling of Migrants in, from and through Central Asia*, IOM Technical Cooperation Centre for Europe and Central Asia, September 2006:28, 42.
- International Organization for Migration, *Afghanistan Migration Profile*, , 2014:22.

- International Organisation for Migration and UNICEF, *Data brief: migration of children to Europe*, November 2015.
- Kleemans, E., E. van den Berg & H. van de Bunt (1998), *Monitor Georganiseerde Criminaliteit*. Den-Haag: WODC in van Liempt, I.(2007)., *Navigating Borders Inside Perspectives on the Process of Human Smuggling into the Netherlands*, Amsterdam University Press, Amsterdam
- Kleemans, E. & H. van de Bunt (2003), ‘The social organisation of human trafficking’, in: D.Siegel, H. van de Bunt & D. Zaitch (eds.), *Global Organised Crime. Trends and developments*.Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Klevmarken N.A. , (1993), *Demographics and the Dynamics of earnings*, Journal of Population Economics
- Lee, M. (2005). Human Trade and the Criminalisation of Irregular Migration, *International Journal of the Sociology of Law*, 33(1), 1-15
- McAuliffe M.L. and F. Laczko (eds.) (2016), *Migrant Smuggling Data and Research: A global review of the emerging evidence base*, IOM: Geneva.
- Nikas C.,(1991) *The movements of Labour from Greece to the EC countries in the period after the end of the World War II*, PhD Thesis University of York
- Randal H, Papadimitriou D., G. (2014) *Securing Borders. The Intended, Unintended, and Perverse Consequences*, Migration Policy Institute 2, p. 7.
- Salt, J.(2000) Trafficking and Human Smuggling: A European Perspective.*International Migration*, 38(3):31–56, Special Issue 2000/1.
- Salt, J. & J. Stein (1997), ‘Migration as a business: The case of trafficking’, *International Migration*,35 (4): 467-489.
- Salt, J. & J. Hogarth (2000), ‘*Migrant trafficking and human smuggling in Europe: A review of the evidence*’, in F. Laczko & D. Thompson (eds.), *Migrant trafficking and human smuggling in Europe, a review of the evidence with case studies from Hungary, Poland and Ukraine*. 11-164. Geneva: IOM.

- Schloenhardt, A. (2001), 'Trafficking in migrants: Illegal migration and organised crime in Australia and the Asia Pacific Region', *International Journal of Sociology of Law*, 29: 331-378.
- Schloenhardt,A.(2001) *Organised Crime and Migrant Smuggling. Australia and the Asia-Pacific*, Research and Public Policy Series,No. 44 Canberra, Australian Institute of Criminology .
- Schloenhardt, A.,(2001) “*Organized crime and the business of migrant trafficking: an economic analysis*”, Canberra, 10 November 1999; Center for Comparative Immigration Studies, October 2001.
- Schloenardt A,(2002) *Trafficking in Migrants, Illegal Migration and Organised Crime in Australia and the Asia Pacific Region*, PhD Thesis University of Adelaide 49-53
- Schloenhardt, A. (2003), *Migrant smuggling: Illegal migration and organised crime in Australia and the Asia Pacific region*. Leiden: Nijhoff Publishers.
- Shelley, L. (2014) *Human Smuggling and Trafficking into Europe: A Comparative Perspective*. Transatlantic Council on Migration, Migration Policy Institute, Washington, D.C.
- Silverman D.,(1997), *Qualitative research –Theory. Method and Practice*, UK: Sage Publications
- Slack, J. and Campbell, H.,(2016) ‘On narco-coyotaje: illicit regimes and their impacts on the US–Mexico border,’ *Antipode*, 48(5), pp.1380-1399.
- Soudijn, M. (2006), *Chinese Human Smuggling in Transit*. Den-Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- The Economist (2001). Economic Indicators, *The Economist*, 3 February, p.136

- Triandafyllidou, A. and T. Maroukis (2012) *Migrant Smuggling. Irregular Migration from Asia and Africa to Europe*. Palgrave Macmillan, London.
- UN General Assembly (1994), Measures to combat alien smuggling, UN Doc A/49/350 (30 Aug.1994)
- van Liempt, I. (2007) *Navigating Borders Inside Perspectives on the Process of Human Smuggling into the Netherlands* , IMISCOE Dissertations, Amsterdam University Press Doi:10.5117/9789053569306
- van Liempt, I., & Doornik, J. (2006). Migrant's agency in the smuggling process: the perspectives of smuggled migrants in the Netherlands. *International Migration*, 44(4), 165-190. DOI: 10.1111/j.1468-2435.2006.00383.x
- Wang, J. Z. (2001). Illegal Chinese Immigration into the United States: A Preliminary Factor Analysis, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 45(3), 345-355
- Zhang S.,(2008) *Chinese Human Smuggling Organizations: Families, Social Networks, and Cultural Imperatives*, Stanford University Press, Stanford, California
- Zijlstra, J., & van Liempt, I. (2017). Smart(phone) traveling: Understanding the use and impact of mobile technology on irregular migration journeys. *International Journal of Migration and Border Studies*, 3(2/3), 174–191
- Znaniecki, F. (1934). *The method of sociology*. New York: Farrar and Rinehart

Διαδικτυακές πηγές

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=78538&Itemid=73&lang=

<http://www.poaasa.gr/lathrometanasteusi>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A02004R2007-20111212>

<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0185&from=EN>

https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/Crime_Resolutions/1990-1999/1994/ECOSOC/Resolution_1994-14.pdf

<https://www.interpol.int/en>

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A02004R2007-20111212>

<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/8134194.pdf>

<https://elthraki.gr/2015/12/%CE%B7-%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1-%CE%B4%CE%B5%CE%BD-%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%B5-%CE%BA%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CF%83%CF%85%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%B1/>

<https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκή Ατζέντα για τη Μετανάστευση, Βρυξέλλες, 13.5.2015, COM(2015) 240 final ανακτήθηκε στις 22 Νοεμβρίου 2018 από <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240&from=EN>
- Ινστιτούτο Μεταναστών <http://www.migrationpolicy.org>,
- Angeli, D., Dimitriadi, A., & Triandafyllidou, A. (2014). MIDAS Policy Paper: *Assessing the Cost-Effectiveness of Irregular Migration Control Policies in Greece* Athens: ELIAMEP. Ανακτήθηκε 20 Νοεμβρίου 2018 από <https://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2014/11/MIDAS-Policy-Paper-EN.pdf>
- Carrera, S. and E. Guild (eds.) 2016 *Irregular Migration, Trafficking and Smuggling of Human Beings: Policy Dilemmas in the EU*. Center for European Policy Studies, Brussels. Ανακτήθηκε 25 Νοεμβρίου 2018 από www.ceps.eu/system/files/Irregular%20Migration,%20Trafficking%20and%20SmugglingwithCovers.pdf

- Cf UN Ad Hoc Committee on The Elaboration of a Convention against Transnational Crime, Revised draft Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Air and Sea, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organised Crime, UN Doc A/AC.254/4Add.1Rev 3 (1999) <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/V99/840/72/PDF/V9984072.pdf?OpenElement>
- Clandestino Project: Final Report. 2009. p 12 Ανακτήθηκε 18 Δεκεμβρίου 2018 από http://www.gla.ac.uk/media/media_147171_en.pdf
- COM (2002) 71 final – 2002/0043 (CNS), 11 February 2002, paragraph 2.1 of the Explanatory Memorandum ανακτήθηκε 19 Δεκεμβρίου 2018 από <http://www.statewatch.org/semDOC/assets/files/commission/COM-2002-71.pdf>
- Council Directive 2002/90/EC <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2002/90/oj>
- Council Framework Decision 2002/946/JHA <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32002F0946>
- Damla B. Aksel, Dimitriadi, A., Hendow, M., İçduygu, A., Karacay, A.B., Maroufof, M., & Andersson-Pucher J. (2015): *Study on Smuggling: Case Study 3: Pakistan - Turkey - Greece*. Brussels: European Commission, DG Migration & Home Affairs/ European Migration Network. Ανακτήθηκε την 15 Δεκεμβρίου 2018 http://research.icmpd.org/fileadmin/Research-Website/Project material/Study on smuggling of migrants/case study 3_pakistan - turkey - greece.pdf
- Denisova, T. (n.d). *Trafficking in Women and Children for Purposes of Sexual Exploitation*. Ανακτήθηκε στις 12 Νοε. 2018 από https://childhub.org/en/system/tdf/library/attachments/denisova_no_date_trafficking.pdf?file=1&type=node&id=16357
- Dimitriadi, A. (2013). *Migration from Afghanistan to third countries and Greece*, IRMA Background Report. Athens: ELIAMEP. Ανακτήθηκε 15

Δεκεμβρίου 2018 από <http://irma.eliamep.gr/wp-content/uploads/2013/04/IRMA-Background-Report-AFGHANISTAN.pdf>

- Dimitriadi,A. Petreska,E. Rácz,K. Simic, I., (2015): *Study on Smuggling: Case Study 5: Greece - Former Yugoslav Republic of Macedonia - Serbia/Hungary*. Brussels: European Commission, DG Migration & Home Affairs/ European Migration Network.Ανακτήθηκε την 15 Δεκεμβρίου 2018 από http://research.icmpd.org/fileadmin/Research-Website/Project_material/Study_on_smuggling_of_migrants/case_study_5_greece_-_former_yugoslav_republic_of_macedonia_-_serbia_hungary.pdf
- Directorate General of Migration Management (DGMM) of Turkey. Homepage (n.d.) www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik
- European Asylum Support Office <https://www.easo.europa.eu/>
- European Commission, Analysis of responses to EMN Ad-Hoc Query on Facilitation of irregular immigration (migrants smuggling) to the EU: national institutional frameworks, policies and other knowledge-based evidence (2014). https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/ad-hoc-queries/trafficking/605_emn_ahq_national_
- European Commission, Communication from the commission to the European Parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions, a European agenda on migration, Brussels, 13.5.2015 COM(2015) 240 final, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf
- European Commission, DG Migration & Home Affairs, A study on smuggling of migrants Characteristics, responses and cooperation with third countries Final Report, September 2015, ανακτήθηκε 18Δεκεμβρίου 2018 από http://www.emn.lv/wp-content/uploads/study_on_smuggling_of_migrants_final_report_master_091115_final_pdf.pdf
- European Commission 2015 EU Action Plan against migrant smuggling (2015–2020), COM(2015) 285 final. Brussels, 27.5.2015. ανακτήθηκε 18 Δεκεμβρίου 2018 από <http://ec.europa.eu/dgs/home->

affairs/elibrary/documents/policies/asylum/general/docs/eu_action_plan_against_migrant_smuggling_en.pdf

- European Migration Network 2014 Ad-Hoc Query on Facilitation of irregular immigration (migrants smuggling) to the EU: national institutional frameworks, policies and other knowledge-based evidence. Ανακτήθηκε 19 Δεκεμβρίου 2018 από http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/ad-hoc-queries/trafficking/605_emn_ahq_national_institutional_framework_on_smuggling_2014_en.pdf
- Eurojust <http://www.eurojust.europa.eu/Pages/home.aspxs/>
- Europol <http://www.europol.europa.eu/>
- Europol, (2016) (Migrant smuggling in the EU. Europol Public Information. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου 2019 από www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/migrant_smuggling_europol_report_2016.pdf
- FRA, European Union Agency for Fundamental Rights <https://fra.europa.eu/el>
- Frontex (2016a) Risk Analysis for 2016, Annual Report. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου 2019 από http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annula_Risk_Analysis_2016.pdf
- Frontex (2016b) Eastern Mediterranean route. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου από <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/eastern-mediterranean-route/>
- Frontex (2016c) Central Mediterranean route. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου από <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/central-mediterranean-route/>

- Frontex (2016d) Western Mediterranean route. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου από <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/eastern-borders-route/>
- Frontex (2016e)Eastern Borders route. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου από <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/eastern-borders-route/>
- Frontex (2016f)Western Balkan route. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου από <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/western-balkan-route/>
- Frontex n.d. Migratory routes map. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου από <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/migratory-routes-map/>
- Haas H., (2007) *The Myth of Invasion: Irregular Migration from West Africa to the Maghreb and the European Union*, IMI Research Report, Oxford, International Migration Institute, pp. 20-22. Ανακτήθηκε 20 Νοεμβρίου 2018 από <http://www.temaasyl.se/Documents/Forskning/Forskningsstudier/The%20Myth%20of%20Invasion%20%20%20Irregular%20migration%20from%20West%20Africa%20to%20the%20Maghreb%20and%20the%20European%20Union.pdf>
- Horwood C., (2009) *In Pursuit of the Southern Dream: Victims of Necessity—Assessment of the Irregular Movement of Men from East Africa and the Horn to South Africa* ,Geneva, International Organization for Migration, p. 133. Ανακτήθηκε 12 Οκτωβρίου 2018 από <https://publications.iom.int/system/files/pdf/iomresearchassessment.pdf>
- İcduygu, A. (2011), ‘Europe, Turkey, and International Migration: An Uneasy Negotiation’, Migration Working Group Conference, EUI, Florence Ανακτήθηκε 20 Νοεμβρίου 2018 από <https://www.eui.eu/Documents/RSCAS/Research/MWG/201011/01-26-Icduygu.pdf>
- (ICMPD) International center for Migration Policy Development <https://www.icmpd.org/home/https://www.interpol.int/en>
- IOM, Migration Facts and Figures <https://www.iom.int/infographics/migration-facts-and-figures>

- Khalid K,(2005) “*Irregular migration, state security and human security*”, paper prepared for the Global Commission on International Migration. Geneva:GCIM. Ανακτήθηκε 15 Ιανουαρίου 2019 από www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/GCIM_TP5.pdf
- Kuschminder K., J. de Bresser and M. Siegel 2015 Irregular Migration Routes to Europe and Factors. Influencing Migrant’s Destination Choices. Maastricht Graduate School of Governance, Maastricht University, Maastricht, The Netherlands . Ανακτήθηκε 15 Ιανουαρίου 2019 από <https://migration.unu.edu/publications/reports/irregular-migration-routes-to-europe-and-factors-influencing-migrants-destination-choices.html>
- Kyle D and Liang Z., (2001) *Migration merchants: human smuggling from Ecuador and China*”, Working Paper, No. 43, San Diego, University of California. Ανακτήθηκε 15 Νοεμβρίου 2018 από <https://ccis.ucsd.edu/files/wp43.pdf>
- Ministry of Foreign Affairs (2015), Turkey’s Fight Against Illegal Migration, <http://www.mfa.gov.tr/turkey-s-fight-against-illegal-migration.en.mfa>,
- Model Law against the Smuggling of Migrants, διαθέσιμο στο: https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Model_Law_Smuggling_of_Migrants_10-52715_Ebook.pdf
- Narli,A. N.,(2003) “Human smuggling and migration of illegal labour to Turkey”, in *Crushing Crime in South East Europe: A Struggle of Domestic, Regional and European Dimensions*, Vienna, National Defence Academy and Bureau for Security Policy, 2003, pp. 61-88. Ανακτήθηκε 5 Δεκεμβρίου 2018 από http://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/crime_narli.pdf
- Olson, A. (2005). The Americas look to security concerns. *Kansas City Star*. 19th February, Ανακτήθηκε την 12 Νοεμβρίου 2018 από www.kansascity.com/mld/kansascity/news/world/10941342.htm?1
- Penal Code of Turkey (2004, amended 2016) <https://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/50/Turkey/show>

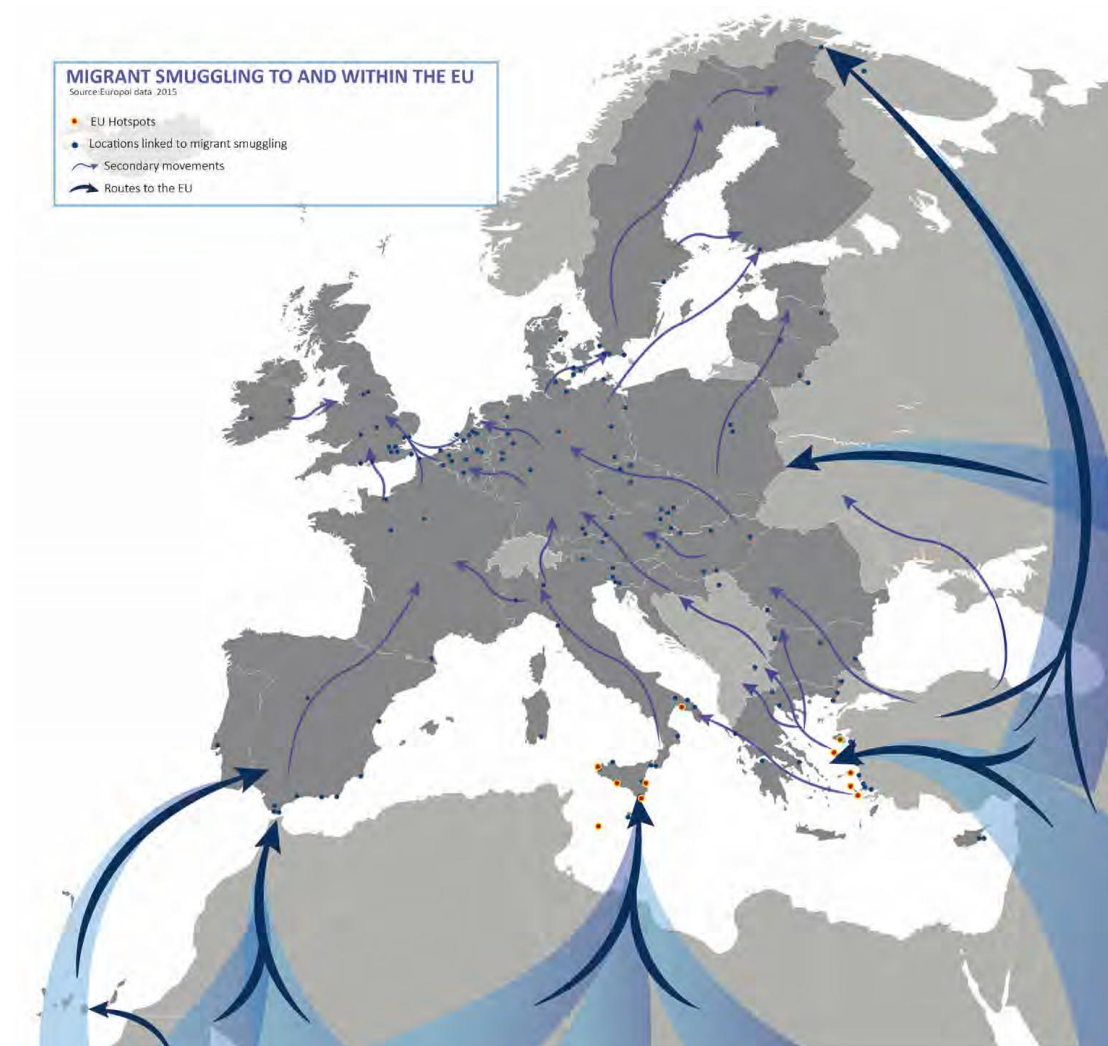
- Rama, C. (2002). Illegal Migration to Europe Thriving. *Daily Times*. 28th May. Ανακτήθηκε 18 Ιανουαρίου 2019 από www.dailytimes.com.pk/default.asp?page=story_28-5-2002_pg4_7
- Rapid Border Intervention Teams , EUROPA EUR-Lex home <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A114124>
- Sarrica, F. (2005)“The smuggling of migrants: a flourishing activity of transnational organized crime”, *Crossroads*, vol. 5, No. 3 (2005), Ανακτήθηκε 6 Ιανουαρίου 2019 από http://www.webasa.org/Pubblicazioni/Sarrica_2005_3.pdf
- Smuggled Futures: The dangerous path of the migrant from Africa to Europe. The Global Initiative Against Organised Crime. 2014. P.1 .Ανακτήθηκε 17 Ιανουαρίου από <http://www.globalinitiative.net/download/global-initiative/Global%20Initiative%20%20Migration%20from%20Africa%20to%20Europe%20-%20May%202014.pdf>
- The global initiative against transnational organized crime <https://globalinitiative.net/>
- Turkey Act No. 5271 of 4 December 2004, Criminal Procedure Code ,2004-12-17, No. 25673, pp. 1-70, ISN: TUR-2004-L-69829 στο http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=&p_isn=69829&p_classification=01.04
- Turkey Criminal Code Law Nr. 5237 Passed On 26.09.2004 (Official Gazette No. 25611 dated 12.10.2004 <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/tr/tr171en.pdf>
- TURKISH CRIMINAL PROCEDURE CODE C E Z A M U H A K E M E S İ K A N U N U, (4.12.2004-5271, RG. 17.12.2004, Nr. 25673) https://sherloc.unodc.org/cld/document/tur/2005/turkish_criminal_procedure_code.html
- United Nations Convention against Transnational Organized Crime, United Nations General Assembly, https://www.unodc.org/pdf/crime/a_res_55/res5525e.pdf
- UNHCR, Greece Sea arrivals dashboard - February 2019, March 2019, <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/68377>
- UNHCR, *Profiling of Syrian arrivals on Greek islands in February 2016*. <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/47162>

- UN General Assembly, (1993) *Prevention of the smuggling of Aliens*, Un Doc A/48/102, (20Dec.,1993) ανακτήθηκε 18 Ιανουαρίου 2019 από https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/48/102
- UN General Assembly, *United Nations Reform: measures and proposals, Renewing the United Nations: A program for reform*, UN Doc A/51/950, 14 July 1997 ανακτήθηκε 18 Ιανουαρίου 2019 από http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/51/950
- UNHCR The UN Refugee Agency <https://www.unhcr.org/>
- United Nations Office on Drugs and Crime, UNITED NATIONS CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME AND THE PROTOCOLS THERETO, New York, 2004 διαθέσιμο στο : https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) (2011) *Smuggling of Migrants: A Global Review and Annotated Bibliography of Recent Publications*. UNODC, Vienna. Ανακτήθηκε 22 Ιανουαρίου 2019 από www.unodc.org/documents/human-trafficking/Migrant-Smuggling/Smuggling_of_Migrants_A_Global_Review.pdf
- UNODC 2018 Global study on smuggling on Migrants. Ανακτήθηκε 22 Ιανουαρίου 2019 από https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glosom/GLOSOM_2018_web_small.pdf
- United Nations, *Treaty Series*, vol. 2225, No. 39574 <https://treaties.un.org/doc/publication/UNTS/Volume%202225/v2225.pdf>
- Webb S., Burrows,J., (2009) *Organised Immigration Crime: A Post-Conviction Study*, Research Report No. 15 (London, Home Office, 2009). Ανακτήθηκε 22 Οκτωβρίου 2018 από <https://www.bl.uk/collection-items/organised-immigration-crime-a-postconviction-study>

- Zhang S. and Chin K.L, (2008) “Snakeheads, mules, and protective umbrellas: a review of current research on Chinese organized crime”, *Crime Law and Social Change*, vol. 50, No. 3 . Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου 2018 από Google Scholar
- Zapata-Barrero,R, Yalaz, E. Ed. (2018) *Qualitative Research in European Migration Studies*, IMISCOE ανακτήθηκε 22 Δεκεμβρίου 2018 από <https://www.springer.com/gb/book/9783319768601>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Εικόνα 1. Παράνομη διακίνηση προς και εντός της Ευρώπης



Πηγή: Europol, 2016. Migrant Smuggling Data and Research: A global review of the emerging evidence base /edited by M.L. McAuliffe and F. Laczko ,International Organization for Migration 2016

https://publications.iom.int/system/files/smuggling_report.pdf

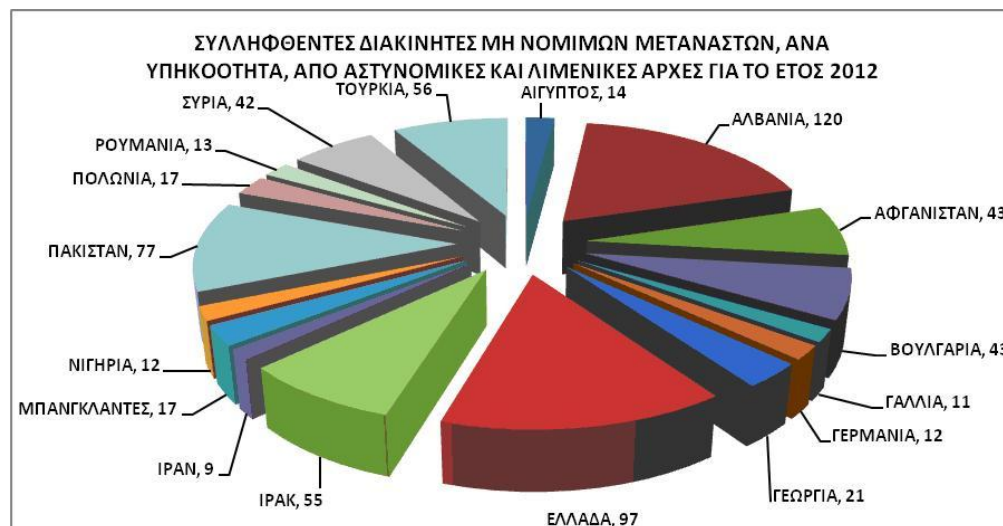
Πίνακας 1. Συλληφθέντες διακινητές μη νόμιμων αλλοδαπών, από Αστυνομικές και Λιμενικές Αρχές

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ
2010	1150
2011	848
2012	726
2013	843
2014	1171
2015	1501
2016	950
2017	1399
2018	765
ΣΥΝΟΛΟ	4623

Πηγή: Ελληνική Αστυνομία

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=78538&Itemid=73&lang=

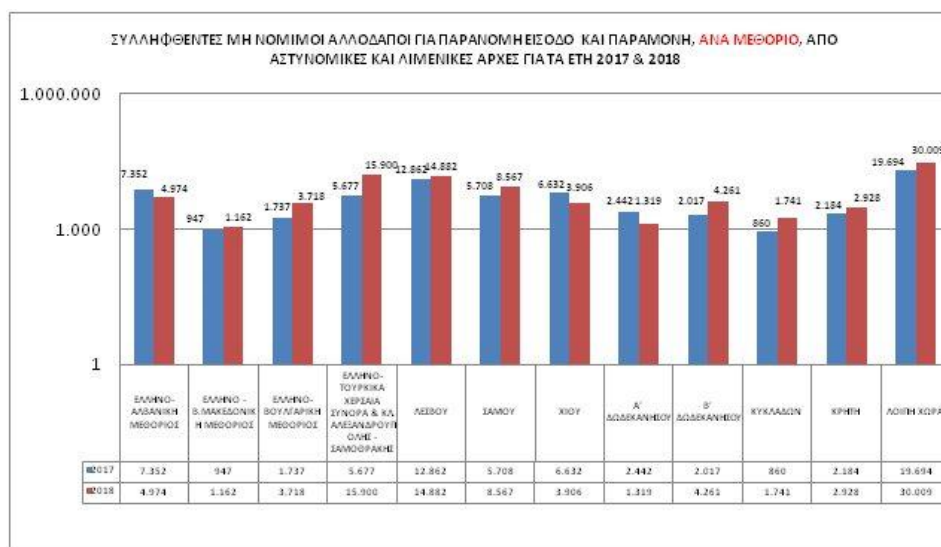
Εικόνα2. Συλληφθέντες διακινητές μη νόμιμων μεταναστών ανα υπηκοότητα για το έτος 2012



Πηγή: Ελληνική Αστυνομία

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=78538&Itemid=73&lang=

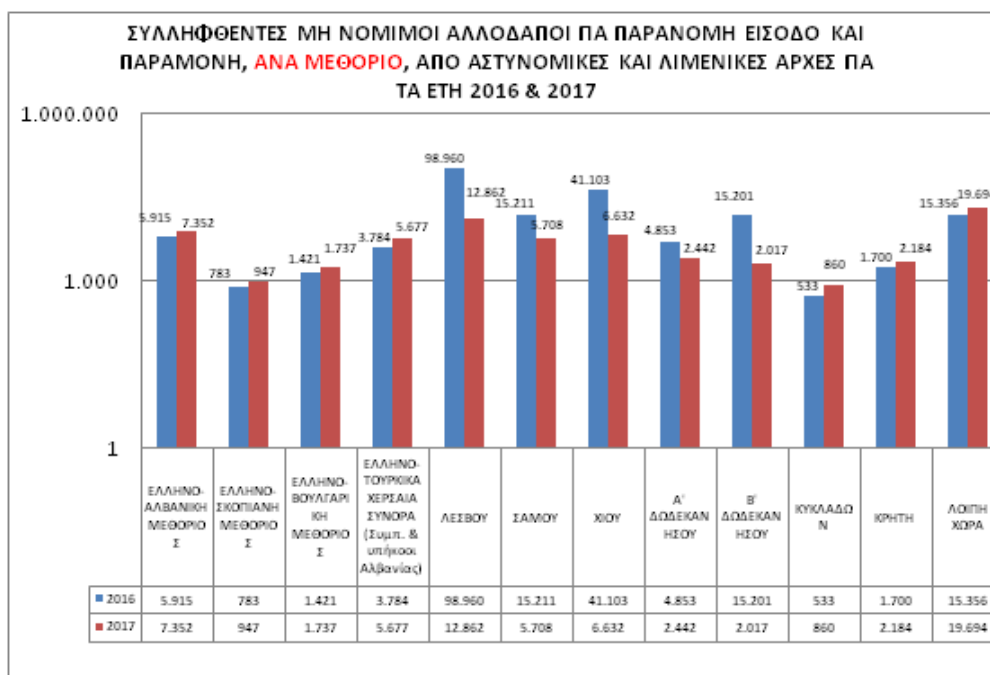
Εικόνα 3. Συλληφθέντες μη νόμιμοι αλλοδαποί για παράνομη είσοδο και διαμονή ανά μεθόριο 2017-2018



Πηγή: Ελληνική αστυνομία

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=78538&Itemid=73&lang=

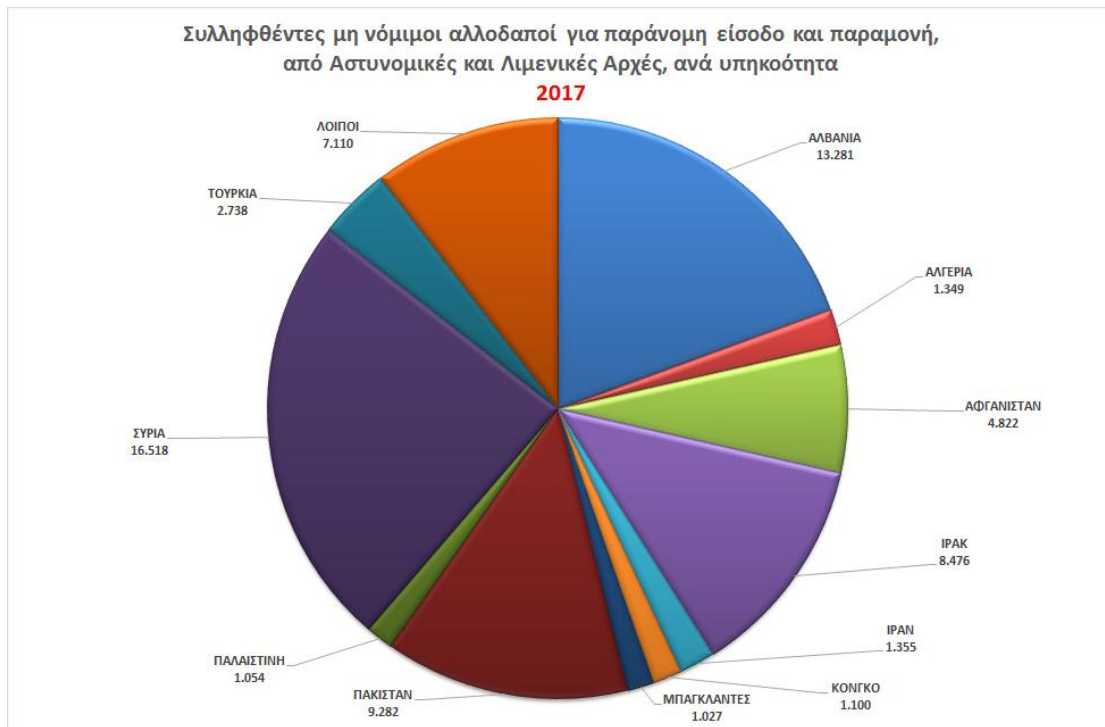
Εικόνα 4. Συλληφθέντες μη νόμιμοι αλλοδαποί για παράνομη είσοδο και παραμονή ανα μεθόριο 2016-2017



Πηγή: Ελληνική Αστυνομία

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang=%27..%27&perform=view&id=70776&Itemid=1240&lang=

Εικόνα 5. Συλληφθέντες μη νόμιμοι αλλοδαποί για παράνομη είσοδο και παραμονή, ανα υπηκοότητα, 2017



Πηγή: Ελληνική Αστυνομία

http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&lang=%27..%27&perform=view&id=70776&Itemid=1240&lang=

